

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLARLA MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170,
1221, 1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391,
2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677,
3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**18'inci Toplantı
15 Haziran 2021 Salı**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

1.- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Şeref Kalaycı'nın, iklim değişikliğinin Türkiye'nin enerji kaynakları, madenler ve iklime etkileri hakkında sunumu

2.- AFAD Başkan Vekili Hamza Taşdelen'in, iklim değişikliğinin neden olabileceği afet risklerinin belirlenmesine yönelik projeler hakkında sunumu

3.- Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğretim üyesi Prof. Dr. Elif Çolakoğlu'nun, kent planlama eylem ve stratejilerinde iklim değişikliğine dirençli ve düşük karbonlu kentlerin yönetimi ve yönetimlerinin verdiği

Sayfa

mücadele hakkında sunumu

**KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLILA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

**18'inci Toplantı
15 Haziran 2021 Salı**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.00'te açılarak iki oturum yaptı.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Şeref Kalaycı tarafından, iklim değişikliğinin Türkiye'nin enerji kaynakları, madenler ve iklime etkileri;

AFAD Başkan Vekili Hamza Taşdelen tarafından, iklim değişikliğinin neden olabileceği afet risklerinin belirlenmesine yönelik projeler;

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğretim üyesi Prof. Dr. Elif Çolakoğlu tarafından, kent planlama eylem ve stratejilerinde iklim değişikliğine dirençli ve düşük karbonlu kentlerin yönetimi ve yönetimlerinin verdiği mücadele;

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 20.16'da toplantıya son verildi.

15 Haziran 2021 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.00

BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)

BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)

KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayırlara vesile olması dileğiyle toplantıyı açıyorum, hayırlı olsun.(*)

Şimdi, efendim, bugün, özellikle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcımız -kendisi de çok değerli bir ilim adamıdır- Profesör Doktor Şeref Kalaycı ekibiyle beraber bir sunum yapacak. Ayrıca, AFAD Başkan Vekilimiz Hamza Taşdelen, hoş geldiniz ve bir de özellikle Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Elif Çolakoğlu. Onunla 3 sunum var.

Şimdi, hemen, ilk sözü Sayın Hocamıza veriyoruz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Profesör Doktor Şeref Kalaycı, bilhassa madenden ve petrol işlerinden sorumlu. Kendisini ve ekibini tanıtmasını bekliyoruz hocamızdan.

Toplantının hayırlara vesile olmasını gönülden diliyorum. Değerli Komisyon üyelerimiz, saygıdeğer misafirler, basın mensuplarımız, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı temsilcileri; hoş geldiniz, sefalar getirdiniz.

Buyurun efendim.

II.- SUNUMLAR

1.- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Şeref Kalaycı'nın, iklim değişikliğinin Türkiye'nin enerji kaynakları, madenler ve iklime etkileri hakkında sunumu

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Sağ olun, var olun.

Kıymetli Başkanım, kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli hazırun; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Madenlerle ilgili kendim Tabii Kaynaklardan sorumlu Bakan Yardımcısıyım. 2 arkadaşımızla beraber geldik; Leman Çetiner Hanım, sağ tarafımda oturuyor; kendisi Tabii Kaynaklar Daire Başkanımız, Mustafa Mert Ayaz arkadaşımız Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdür Yardımcısı arkadaşımız.

Yirmi dakikayla sınırlı bir sunum yapabileceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Hocam, şöyle: Burası için sizin birim çok önemli. Yirmi dakikayı uzatabiliriz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Tamam, nasıl isterseniz.

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalarına katılmaktadır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Daha sonra sorular var, sorular soracağız. Siz çok rahat olun, anlatmak istediğiniz her şeyi anlatın biz sizlere süreyi sınırlamıyoruz yani.

Tamam mı? Müsaadenizle Komisyon üyelerimiz uygun mu efendim? Oy birliğiyle, çok önemli olduğu için.

Buyurun efendim.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Teşekkür ederim.

Şimdi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bir politika çerçevesinde faaliyetlerini yürütüyor. Bu politika çerçevesinin üç tane ayağı var. Bu ayaklardan bir tanesi arz güvenliği, bir tanesi yerlileştirme, bir tanesi de öngörülebilir piyasalar.

Arz güvenliği fevkalade önemli. Neyin arz güvenliğinden bahsediyoruz? Arz güvenliği enerjinin arz güvenliği yani enerjinin kesintisiz sağlanması, elektrik enerjisinin, doğal gazın kesintisiz sağlanması, bir de madenlerin endüstriye girdi sağlamanın devamı anlamında arz güvenliğinden bahsediyoruz. Yani politikalarımızın temelinde ülkenin enerji ve tabii kaynaklar arz güvenliği birinci öncelik.

İkinci politika ayağımız yerlileştirme. Tüm bunları yaparken mümkün olduğunca yerli kaynaklardan faydalanma politikamız var.

Politikamızın üçüncü ayağı da öngörülebilir piyasalar yani bu, özellikle enerjinin ve madenlerin fiyatlarının ama özellikle enerjinin piyasalarda şeffaf bir şekilde, öngörülebilir bir şekilde oluşmasının sağlanması. Bunun için de EPİAŞ adı altında İstanbul’da faaliyet gösteren elektrik fiyatlarının piyasada arz ve talebe göre belirlendiği, işleyen, aktif bir piyasamız var. Dolayısıyla, Enerji Bakanlığının temel olarak politikası bu üç ayak üzerinde yürüyor.

Şimdi, Komisyonumuz tabii, iklim, hava, suyla ilgili olduğu için, iklim değişikliklerinin sonuçlarıyla ilgili olduğu için iklim değişikliklerine sebep olan unsurların başında da hidrokarbonların, hidrokarbon kaynakların kullanılması geldiği için, böyle kabul edildiği için, gerçekte de böyle olduğu için acaba biz enerjimizi hangi kaynaklardan sağlıyoruz ve eğilim nasıl? Bu konuda bir slaytımız var, önemli bir slayt olarak düşünüyoruz bu slaytı şunun için: Bu bize bir kaynakların oranını gösteriyor bir de eğilimi gösteriyor. Şimdi, bir bakarsak bizim elektrik enerjisi kurulu gücümüz bugün için 97 bin megavat seviyesinde. Şimdi, 2002 yılında kömürden sağladığımız elektrik enerjisi megavat olarak 6,9 yaklaşık 7 bin megavat seviyesindeyken 2020 yılında bu 20 bin megavat seviyesine çıkmış. Doğal gazla 2002 yılında sağladığımız enerjimiz megavat olarak 8,4 bin yani 8 bin megavat seviyesindeyken bu, 2020 yılında 25 bin megavat seviyesine çıkmış.

MURAT BAKAN (İzmir) – Niye 2002’den başlatıyoruz Sayın Bakanım süreci?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, şimdi, o bir dönüm noktası.

MURAT BAKAN (İzmir) – Nasıl bir dönüm noktası? Hükûmet politikasını mı yapıyoruz yoksa devlet politikasını mı yapıyoruz?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Yok, devlet politikasını konuşuyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – O zaman 2002’den başlamamız lazım. Türkiye’nin 1970’li yılları, 1980, 1990’dan bugüne gelen enerji politikalarıyla konuşmamız lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, müsaade ederseniz rahatça hocamız anlatsın. Daha sonra siz...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Sayın Vekilim, ben devam edeyim.

Hidrolikte -yine 2000’li yıllarda diyelim- 2000’li yılların başında 12 bin megavatlık bir güçten bahsederken 2020’lerde bu, 30 bin megavata çıkıyor. Rüzgâr, âdeta yok denecek kadar az, 18-19-20 rakamlarından 9 bin megavata yaklaştı rüzgâr enerjisinin bizim elektrik enerjisi kurulu gücümüze katkısı. Güneş, 2000’li yıllarda hiç yok, bugün 7 bin megavata, 6,6-7 binleri son ihalelerle zorluyoruz, 7 bir megavata yaklaştı. Jeotermalde yine 17,5 gibi bir rakam ihmal edilebilecek kadar bir rakam, bugün 1.600 megavattayız. Biyokütlede de yine çok ihmal edilebilecek küçük rakamlardan bugün 1.400 megavat gücünde rakamlara ulaşabildik. Bu, şunu gösteriyor, bu tablo önemli: Hidrokarbonların payı, hidrokarbon kaynakların elektrik enerjisi üretimindeki payı artmazken yeşil enerji, “green” enerji” dediğimiz kaynakların, yerli ve yenilenebilir kaynakların payı hızla artıyor. Bu, yüzde 50’lerin de üzerine çıkmış durumda yani eğilimi göstermesi açısından bu önemli. Yani iklim değişikliğine sebep olan hidrokarbonlardan kaynaklı elektrik üretimi artmazken yenilenebilir kaynaklardan ürettiğimiz elektrik enerjisinin payı hızla artıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Kömür 3 kat artmış, yüzde 300.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Kömür ayrı bir... Kömür gelecek Sayın Vekilim.

Şöyle baktığım zaman söylüyorum ben: Yenilenebilirleri bir kategori, hidrokarbonları bir kategori yaptığımız zaman, yenilenebilirlerin payı hızla artarken hidrokarbonlarda kömür artıyor çünkü biz kömürde, linyit kömüründe dünyada kaynak açısından 2’nci sıradayız. Zaten politika ayaklarımızdan, üç ayaktan bahsetmiştim, onlardan bir tanesi de yerleştirme yani yerli kaynakları kullanma. Dolayısıyla bu nedenle kömürün payı artmış.

Yüzde olarak da şöyle bir oran vereyim: Kömür bizim elektrik enerjisi üretimimizin yaklaşık yüzde 20 civarını oluşturuyor. Biz, elektrik enerjisi kurulu gücümüzü yüzde 20 civarında kömürden elde ediyoruz, yüzde 25 civarında doğal gazdan elde ediyoruz, yüzde 30 civarında hidrolikten elde ediyoruz -en ucuz ve yenilenebilir elektrik enerjisi üretimi kaynağı- yüzde 9 civarında rüzgârdan, yüzde 7 civarında güneşten, yüzde 1,7 civarında jeotermalden ve yüzde 1,5 civarında da biyokütleden elde etmiş oluyoruz. Bakanlığımızın her yıl 1.000 megavat rüzgâr, 1.000 megavat güneş enerjisi ihalesi yapma politikası çerçevesinde rüzgâr ve güneşin payı da yıllar itibarıyla artmaya devam edecektir. Özetle enerjimizi elde ettiğimiz kaynaklar bunlardı.

Şimdi, ben madene izin verirsiniz geçeyim çünkü madenler de hayatımızın vazgeçilmezi, olmazsa olmazı. Öneminden başlamak üzere kısaca madenleri de arz edeyim.

Şimdi, “madenler” deyince biz, aslında, gerçekten hayatımızın her aşamasında madenlerle iç içeyiz. Yani ekranda bir hızlı tren vagonu var; içinde magnezyumu, kurşunu, çeliği, çinkosu, bakırı, alüminyumu var, elektrik direkleri ve telleri var, tamamı maden. Bir yat resmimiz var, madenlerden oluşuyor. Önümüzde bilgisayar var, şu bilgisayarın içinde 30 tür maden var. Cep telefonumuz var, madenlerden oluşuyor. Her şeyimiz maden. İçinde bulunduğumuz bina madenlerden yapılmış. Yani çimentosu, demiri, kumu, çakıllı, her biri maden. Çay içtiğimiz bardak kuvars kumundan yapılıyor. Madenleri hayatımızdan çıkarsak inanın, Taş Devri’ne döneriz yani. Madensiz bir yaşam, bu anlamda mümkün değil. “Çağdaş yaşam” dediğimiz yaşam da aslında madenlerin teknolojiyle işlenerek üretilen ürünler sonucu ulaştığımız fiziki anlamda bir yaşam seviyesi demek. Madensiz bir hayatı, bu anlamda biz mümkün görmüyoruz. Son derece önemli.

Şimdi, bu kadar önemli olan bir unsur maden. Bizim ülkemiz maden açısından nasıl, zengin bir ülke mi, değil mi? Hangi madenler konusunda avantajlarımız var? Türkiye, gerçekten madenler anlamında zengin bir ülke. Evet, şuna sahip değiliz: Mesela, çok büyük rezervlere sahip değiliz belki madenlerde, bazı madenlerde sahibiz ama çeşitlilik anlamında çok çeşitli madenlerimiz olmasına rağmen rezerv büyüklüğü açısından birkaç madende bu büyüklüklere sahibiz, onları söyleyeceğim ama her madenden, şükür, yeter ölçüde madenimiz var. Mesela, dünyada ticareti yapılan 90 çeşit maden var, bunların 70'i Türkiye'de bulunuyor. Maden, çeşitliliği açısından Türkiye 168 ülke arasında 7'nci sırada. Miktar bazında da Türkiye iyi durumda -yani ton anlamında- 21'inci sıradayız. Değer bazında da 31'inci sıradayız. Yani kaynak anlamında, rezerv anlamında madenlerde iyi durumdayız. Mesela, bazı madenleri örnek vereyim: Mesela bor madeninde Türkiye dünyada ilk sıradadır, en çok rezerve sahip olan ülkedir, dünya rezervlerinin yüzde 73'ü Türkiye'dedir. Biraz önce söyledim, linyit kömürü anlamında da Türkiye 20 milyar ton rezervle dünyada ilk 2'dedir. Mesela, kromda Türkiye dünyada ilk 4'tedir. Doğal taşlarda mermer, traverten ve diğer benzeri doğal taşlarda Türkiye dünya kaynaklarının yüzde 40'ına sahiptir, 2'nci sıradadır. Yani avantajlı olduğumuz, böyle, madem grupları vardır.

Öneminden bahsettim ben madenlerin ama güncel olması bağlamında 2 tane örnek verdim, ekranda gözüktüyor. Biri TOGG otomobili, diğeri de cep telefonu. Mesela “Bir otomobil nelerden oluşuyor?” diye çok kısa okuyayım, aynı şekilde cep telefonunu da. Bakın, ortalama ağırlığı 1.051 kilogram olan bir otomobilin... TOGG otomobilini aldık, aradık, kendilerinden bunun içinde ne kadar, ne var diye sorduk; 908 kilogramlık demir-çelik var içinde; alüminyum var 41 kilogram; karbon var, bakır var, cam var, kurşun var, çinko var, manganez var, krom var, nikel var, magnezyum var, sülfat var ve aşağıda yazılan nadir toprak elementleri var. Aynı şekilde, cep telefonunda cam var, bakır var, kobalt lityum var, karbon var, metal alaşımı var, nikel var, kalay var, çinko var, gümüş var, krom var ve nadir toprak elementleri var içerisinde. Yani gerçekten “Hayatımızın her aşaması madenlerden oluşuyor.” desek doğru söylemiş oluruz.

Şimdi, ilk slaytlarda dedik ki hidrokarbon kaynakların oranını oransal olarak... Biz “Yenilenebilir enerji kaynaklarını elektrik enerjisi üretiminde artırıyoruz hidrokarbonlara oranla.” dedik. Bunun için de örneğin güneş paneli kullanacağız çünkü güneş enerjisinden elektrik enerjisi ihtiyacımızı karşılarken “GES” dediğimiz, paneller kullanıyoruz. Bakın, bu panelleri de gümüş, kadmiyum tellür, indiyum, galyum, selenyum, germanyum gibi nadir toprak elementlerinden yani yine madenden yapıyorsunuz. Yenilenebilir enerji üreteceksiniz, onun için panele ihtiyacınız var. O paneli de madenden yapacaksınız. Yine, işte betonu, çeliği, plastiği, camı, alüminyumu olmazsa olmaz.

Şimdi, biraz daha madene derinlemesine, izin vererseniz, girelim. Türkiye'de yaklaşık 14.915 maden ruhsatı var çeşitli gruplarda. I(a) grubu, I(b) grubu, II(a) grubu diye gruplandırmışız. Bunlar şu demek: I(a) grubu kum-çakıl, I(b) grubu killer, II(b) grubu mermer ve doğal taşlar, üçüncü grup tuzlar, karbondioksit gazları, dördüncü grup metal madenler, (a)'sı, (b)'si, (c)'si var; beşinci grup kıymetli taşlar gibi, bizim yaklaşık 15 bin tane ruhsatımız var, arama ruhsatımız var, işletme ruhsatımız var, işletme iznimiz var 15 bin tane. 5 bin tane de ham madde yani “mıcır” dediğimiz, “çakıl” dediğimiz, “çakıl taşı” dediğimiz, çoğunluğu Devlet Su İşleri ve Karayollarına ait ruhsat var. Dolayısıyla, 20 bin ruhsattan bahsediyoruz Türkiye'de.

Petrol ruhsatlarımız az, 2020 yılında 300 civarında petrol ruhsatından bahsedebiliriz. Petrol ruhsatlarında da petrol ruhsatlarımızın yüzde 80'i Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına ait yani yüzde 81 tam oran olarak, geri kalanı yerli ve yabancı özel şirketlere ait. 12 tane yabancı şirketimiz var, 30 civarında da yerli şirketimiz var Türkiye Petrollerinden hariç ama ağırlıklı olarak yapı Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının ruhsatlarından oluşuyor.

Sayın Başkan, kıymetli vekillerim; şimdi, şöyle bir algı vardır maalesef: Madencilik algısı genel olarak negatiftir, “Madencilik yapılmamalı.” gibi bir algı vardır. Ama söyledim, gerçekten hayatımız madenlerden oluşuyor yani “Her şey madenlerden oluşuyor.” dedim, çağdaş yaşam malzemelerini biz madenlerle yapıyoruz. Her yerde madencilik yapmak mümkün değil. Mesela birkaç başlık okuyayım ben izin verirsiniz; nerelerde madencilik yapılamaz, madencilik yasak olduğu alanlar neler: Mesela, millî parklarda -maden ruhsatlarından bahsettim az önce- maden ruhsatı olmaz, madencilik yapamazsınız. Sit alanlarında maden ruhsatı olmaz, madencilik yapamazsınız. Su havzalarında madencilik olmaz. Yaban hayatı koruma alanlarında madencilik olmaz. Gen koruma alanlarında madencilik olmaz. Arkeolojik alanlarda madencilik olmaz. Tarım alanlarında madencilik olmaz. İmarlı alanlarda madencilik faaliyetinde bulunamazsınız. Zeytinlik alanlara 3 kilometre mesafeye kadar madencilik yapabilirsiniz, daha sonrası için madencilik olmaz, askerî yasak bölgelerde madencilik olmaz. Bu alanlarda izin almak mümkün değildir ve madencilik yapamazsınız.

Bu slayt, önemli bir slayt bence. Türkiye’nin yüzölçümü 780 bin kilometrekare, maden çıkarılan alanlar 825 kilometrekare yani ülkemiz topraklarının yaklaşık binde 1’i maden üretimi için kullanılıyor. Bu, başka ülkelerle kıyaslandığı zaman, mesela Kanada, Avustralya gibi ülkelerde bu oranlar daha yüksek. Güney Afrika, Şili, Peru gibi ülkelerde, gerçekten “madenci ülkeler” dediğimiz ülkelerde bu oranlar çok daha yüksek.

Şimdi, madencilik çevreye etkisi var mı? Elbette var; bitki örtüsü üzerinde etkisi var, atık oluşumu söz konusu, toz var, vibrasyon var, gürültü var, görsel kirlilik var, yeryüzünün topoğrafik yapısının bozulması var, elbette var. Bunlar madencilik sonuçları ama bunlarla ilgili de çok güzel mevzuatlarımız var. Üzerinde yenilikler yapılması gereken, değiştirilmesi gereken de pek çok konu var. Zaten bu, canlı bir olgu yani ihtiyaçlara göre yeniliyorsunuz mevzuatınızı. Ama -hemen sağ tarafta- Çevre Kanunu, ÇED Yönetmeliği, Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği gibi pek çok mevzuatta -sol tarafta yazdığımız- bu olumsuz etkileri denetleyen, onları kontrol altında tutan, gerektiğinde cezalandıran bir mevzuatımız da mevcut.

Sıkı bir denetim olduğunu da söyleyeyim madenler üzerinde. MAPEG, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün kısıltılması. MAPEG, yıllar itibarıyla çok ciddi denetim yapıyor. Tek denetimi de (MAPEG) Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü yapmıyor, Çalışma Bakanlığının da çok ciddi denetimleri var madenler üzerinde. Biz, Enerji Bakanlığı olarak 2019 yılında 8.602 madeni denetlemiştik. 2018 yılında da rakam yine 8 binlerde. 2020 yılında pandemi dolayısıyla, bu rakam 5.553’te kalmış çünkü madenlerin önemli bir kısmı üç dört ay süreyle tatil edildi, ondan sonra da faaliyetlerine azaltarak devam ettiler.

Yine, şöyle bir algı vardır: “Madencilik yapmak ancak ormanları kesmekle mümkün olur. Çok ağaç kesimine sebep oluyor madencilik; dolayısıyla, ciddi bir orman kıyımı oluyor.” Bununla ilgili de rakamları çıkardık biz. Türkiye’nin yüzde 29’u orman olarak kabul ediliyor ve Türkiye orman varlığını çoğaltma anlamında da başarılı bir ülke, son on yılda orman varlığını gerçekten ciddi ölçüde artıran ülkelerden bir tanesi. Ormanlık alanların ne kadarı üzerinde madencilik yapılıyor? Ormanlık alanlarımızın on binde 3’ü altın üretimi için kullanılıyor. Bu altın üretimini özel olarak aldık, güncel olduğu ve üzerinde çok tartışıldığı için; on binde 3 rakamı.

Şimdi, izin verirsiniz Sayın Başkan, kıymetli vekillerim; bizim kurumlarımızın, özellikle maden ayağının yani Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın maden ayağının su kalitesi ve kontrolü kapsamında yapmış olduğu çalışmalar var. İşte, Türkiye Kömür İşletmeleri, Eti Maden İşletmelerimiz, Ulusal Bor Araştırma Enstitümüz, Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğümüz, EÜAŞ Elektrik Üretim

Anonim Şirketimiz, Türkiye Taşkömürü Kurumumuz gerçekten su kalitesinin... Atık suların tutun çevresel jeokimya parametrelerinin araştırılmasına kadar bu kamu kurumlarımız çok ciddi çalışmalar yürütüyorlar, projeler yürütüyorlar.

Hava kalitesiyle ilgili olarak da yine ciddi projelerimiz var. BOTAŞ dâhil, kamu kurumlarımız hava kalitesinin iyileştirilmesiyle ilgili pek çok çalışmayı yürütüyor.

Şimdi, maden, malumunuz, bulunduğu yerde çıkarılıyor. Madeni bir yere taşıyıp orada maden çıkarmak mümkün değil, bulunduğu yerde çıkaracaksınız ve bu bir operasyon. Doğaya zarar veriyor musunuz çıkarırken? Doğa da olumsuz etkileniyor yani bunu bir ameliyata benzetebiliriz. Bir doktorun kalp ameliyatı yaptığını düşünelim, hastanın göğsünü açıyor; operasyon sırasında o doktoru görerseniz muhtemelen iğnizi kaldırmaz, tansiyonunuz oynar ama operasyon bittikten sonra gerekli işlemleri yapıyor, dikeyiyor, kapatıyor; ondan sonra da rehabilitasyon, iyileşme dönemi başlıyor. Madenleri de ben buna benzetiyorum. Yani bulunduğu yerden o madeni çıkaracaksınız, elbette o bir operasyon ve orada yer kabuğuna zarar veriyorsunuz. Ha, madenler sonsuz kaynaklar mı? Sonsuz kaynaklar değil; söyledim, madenler Türkiye’de var, evet ama sınırlı olduğunu da unutmamamız gerekiyor maden kaynaklarının. Dolayısıyla, madenleri çıkarırken, kullanırken de son derece dikkatli davranmak zorundayız. Ancak, madeni çıkarıp işlemleri tamamladıktan sonra o alanların rehabilite edilmesi lazım. Ekranda çok güzel rehabilitasyon örnekleri var ancak bu konuda başarısız olduğumuz örnekler de maalesef var. Baktığımız zaman, rehabilite edilmemiş, köstebek çukuru gibi duran pek çok da maden sahası var.

Şimdi, önümüzdeki 2021 yılı sonbaharında muhtemelen yeni maden kanunu Meclisimize gelecek. Bu maden kanununun en önemli ayağı rehabilitasyon, maden sahalarının rehabilitasyonu. Kanunun en önemli ayağı rehabilitasyon ve rehabilitasyon zorunlu hâle geliyor. Ben, size, izin verirsiniz, güzel rehabilitasyon örneklerinden bir sergi göstereyim ama yeni maden kanununun temel direği, artık bundan sonra zorunlu hâle gelen maden alanlarının rehabilitasyonu olacak.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Zaten zorunlu değil mi rehabilitasyon?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Şöyle: Rehabilitasyon zorunlu ancak söz konusu olan cezalar çok caydırıcı olmadığı için, güncellenmediği için rehabilitasyon konusu dolayısıyla şey yapılabilir. Yani kanunun zorlayıcı gücü orada...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, efendim, bir bilgi vereyim ben: Bakanken, kesinlikle, orman izni almadan, rehabilitasyon planlarını... Hem orman mühendisinin hem jeoloji mühendisinin katkılarıyla muhteşem bir rehabilitasyon planı hazırlanıyor, bütün ormanlarda bunu işletme bittikten sonra kontrol ediyoruz. İstanbul’daki aşağı yukarı bütün alanlar rehabilite edilmiştir, bunu özellikle söyleyeyim. Yani olmayan vardır tabii, istisnalar olabilir.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Sayın Bakanım, Sayıştay raporlarında çok ciddi bulgular var bu konuda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, var ama o, istisna; Sayıştay raporu istisna şey yapıyor. Bakın, şöyle diyeyim: Verilen izinlerin yüzde kaçını rehabilite ediyor?

OYA ERSOY (İstanbul) – Neredeyse hiç.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yüzde 90’ı ediliyorsa, yüzde 10’u edilmiyorsa yüzde 10’unun da edilmesini istiyoruz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Evet, yeni kanun inşallah bunu sağlayacak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yeni kanunda bunun için mecburiyet getirmek lazım, ben de aynen sizlere katılıyorum ama hiç rehabilite edilmiyor değil. Yani ben kendim çok iyi biliyorum, bizzat rehabilite ettiklerimiz var, isterseniz bu konuda sizlere sunum yapayım.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Bir de burada...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız, ben şunu o zaman... Orman, izin verirken rehabilitasyon projesi alıyor, ciddi.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani jeoloji ve orman mühendislerinin. Acaba orman dışındaki alanlarda da Maden İşleri böyle bir şeyi alıyor mu, rehabilitasyon projesi?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Proje de alıyoruz, bu projenin gerçekleşmesi valiliklere aktarılıyor. Maalesef, orada toplanan para yeterli olmadığı için rehabilitasyonun Orman ayağı çok iyi işlemesine rağmen diğer ayakta aksaklıklar söz konusu olabiliyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ne kadarı rehabilite ediliyor, rakam verebilir misiniz?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Elimde bir rakam yok maalesef ama şunu söyleyebilirim: Sayın Bakanımın söylediği, ağaç kesme ve ağaç dikme konusunda çok başarılı bir süreç var. Orman Bakanlığı orada kesilmesi gereken ağaç miktarını belirliyor, sonrasında da bu ağaç miktarının 2 katı kadar ağaç bedeli ve ağaç dikme bedelini madenciden alıyor ta işin başında.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sonradan 5 kata çıktı.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Dolayısıyla, o kısım çok iyi işliyor. Yani ağaç...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Mesela, Kaz Dağları'nda şöyle bir iddia vardı: Yani kesilmesi gereken ağaçların katbekat daha fazlasının kesildiği konusunda ciddi ithamlar vardı. Yani şöyle bir şey söyleyeyim size Sayın Bakanım: Mesela maden sahalarının...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şöyle yapalım mı: Sunumu yapsın, ondan sonra...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biliyorsunuz, prensibi bozmayalım.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Çok güzel rehabilitasyon örnekleri var, ben onlardan birkaç tane göstereyim size. Kütahya Hisarcık'ta bor maden sahası var, sol tarafta maden işletilme aşaması, sağ tarafta rehabilitasyon sonrası sahanın durumunu gösteriyor. Yine, Balıkesir Bigadiç'te, benim de bu ormanı ziyaret etme imkânım oldu, görüldüğünden daha da büyümüş ağaçlar artık bu son bakıldığında, oldukça güzel bir orman hâline gelmiş; sol taraf maden sahası, sağ taraf yine altta rehabilitasyon sonrası durumu gösteriyor. Bazı sorumlu şirketler var, gerçekten, madencilik yaparken o aşamada rehabilitasyona başlıyor; bu da onun güzel örneklerinden bir tanesi; bir tarafta madencilik yapıyor ama diğer alanları da rehabilite ediyor. Yine İzmir Bergama'da çok güzel bir rehabilitasyon örneği var. İstanbul Kemerburgaz kömür sahası malum, çukurlarla dolu bir sahaydı; sol tarafta önceki hâli, sağ tarafta sonraki hâli var, yine güzel bir rehabilitasyon örneği. Havran Altın Madeni, çok güzel bir rehabilitasyon örneği. Aydın Kuloğulları Kömür Madeni var, bu madenin de bir özelliği var, o kadar güzel rehabilite edildi ki bu alanda üretilen zeytinyağı İspanya'da en iyi zeytinyağı seçildi. Zeytin ağaçlarıyla rehabilite ettiler alanı, gerçekten ödül alan bir madenimiz.

Türkiye Kömür İşletmelerinin çok güzel rehabilitasyon çalışmaları var, Kütahya Tunçbilek'te özellikle. 2,5 milyon adet ağaç dikti Tunçbilek'e Türkiye Kömür İşletmeleri ve hakikaten övünç duyabileceğimiz bir rehabilitasyon örneği. Bu rehabilitasyonla ilgili CNN Türk televizyonunda Cem Seymen Bey'in güzel rehabilitasyon örneklerini anlattığı bir programı var on dakika süreli, orada detaylı ve çok güzel rehabilitasyon örneklerini görebiliyoruz gerçekten. TKİ'nin sadece Tunçbilek'te değil Manisa'da, Çanakkale'de yapmış olduğu rehabilitasyon örnekleri var.

Kömürle ilgili, hidrokarbon olduğu için, itirazların çok olduğu bir elektrik enerjisi üretme alanı olduğu için ama... Yerli bir kaynağımız, söyledim, gerekli tedbirleri almak suretiyle kömürü sonuna kadar kullanmamız gerekiyor çünkü dünya da kullanıyor yani Almanya başta olmak üzere, Polonya gibi Avrupa Birliği ülkeleri de kömürden elektrik enerjisi üretmeye devam ediyorlar her ne kadar 2030-2040'lı yıllarda bunu sonlandıracaklarını ifade etseler de. Türkiye Kömür İşletmelerinin kömürü sadece yakarak elektrik enerjisi üretmeye dönük değil de gerek kül oranını gerek kükürt oranını düşürmeye dönük yaptığı ciddi çalışmalar var, Türkiye Kömür İşletmelerinin kurduğu tesisler var, kömürü gazlaştırma, kömürü sıvılaştırma ve bu şekilde kullanma amacıyla kurmuş olduğu tesisler var, bunların da örneklerini slaytlarımızda gösterdik.

İklim değişimiyle ilgili yine kurumumuzda Türkiye Taşkömürü Kurumumuzun gerçekleştirdiği çalışmalar var. Bu çalışmaların özü şu: Daha çok, kullanılan araç gereç, armatür vesaire bunların yenileştirilmesiyle daha az elektrik enerjisi tüketen, dolayısıyla burada tasarruf yapıp kirliliğe katkı yapmayan ya da daha az etkisi olan bir mantıkla kurumlarımız hareket ediyor Türkiye Kömür İşletmeleri, Türkiye Taşkömürü Kurumu başta olmak üzere. Eti Maden İşletmemiz de yine iklim değişikliği kapsamında çok güzel ağaçlandırma çalışmaları, atık suların arındırılması çalışmaları, övünç duyabileceğimiz tekrar kullanıma dönük çok ciddi çalışmalar yapıyor.

Son olarak, madencilikğin ekonomimize olan katkısından da biraz bahsedeyim. Bizim madencilikimizin gayrisafi yurt içi hasılamız içerisindeki payı yaklaşık yüzde 1'ler civarında. İlk başta söylediğimiz, 90 tür madenin 70 türü bizim ülkemizde var. Bunların bazılarında da iddialı durumdayız dedik ancak gayrisafi yurt içi hasılamız içerisindeki payı yüzde 1'ler seviyesinde. Bunun artması gerekiyor, oldukça riskli bir iş olan madencilikğin her anlamda negatif olan algısının pozitifte dönmesi, madencilikğin de ülkemizde gerçekten önünün açılması gerekiyor. Şunun için önünün açılması gerekiyor: Çünkü bulunduğu yerde çıkarılıyor, bulunduğu yerde istihdam sağlıyor, gelir yaratıyor, refah yaratıyor ülke ekonomisine ve en önemlisi de sanayimize girdi temin ediyor. Sanayileşmeden bir ülkenin kalkınması mümkün değil. Sanayileşebilmeniz için de sektörlerinize, endüstrilerinize ham madde gerekiyor, bu ham maddeyi sağlayan da madencilik sektörü.

Devlet hakkıyla ilgili şu soru çok sık gelir: Evet, madenci çıkarıyor ama devlete ne veriyor ki? 2019 yılı rakamını söyleyeyim ben: 1,6 milyar Türk lirası sadece devlet hakkı ödemiş madencilerimiz. Bunun yanında, kurumlar vergisi ödüyor. Bunun yanında, madenlerde çalışanlar gelir vergisi ödüyorlar. Bunun yanında, madencilikteki çarpan etkisi 5 yani bu şu demek: Orada yaratılan 1 liralık bir geliri 5 lira olarak ekonomide düşünebiliriz yani endüstriye girdi sağlamasının yanında yarattığı istihdam, yarattığı gelir, yarattığı refah anlamında da çok önemli bir sektörden bahsediyoruz.

Son olarak, Türkiye'de altın madencilikğiyle ilgili de bir iki rakam vereyim izniniz olursa. Mesela 2000 yılında hiç altın üretimi yok Türkiye'de, altın madencilikği yok yani. 2001 yılında 1,5 tonluk bir altın üretmişiz, 1,4 ton gerçek rakam. Geçen yıl, biz 2020 yılını 42 ton altın üreterek geçirdik, 42 ton altın. Hedef 100 ton altın. Var mı? Türkiye'de var; bilinen rezerv 1.500 ton, potansiyel rezerv 6.500 ton altın. Geçen yıl ürettiğimiz altının ekonomiye katkısı 2,4 milyar dolar ve en önemlisi de şu: Türkiye'de

üretilen altının 1 gramı yurt dışına gönderilmiyor, Merkez Bankamız satın alıyor bu altını, Londra Altın Borsasında oluşan fiyat üzerinden alıyor, ödemesini de Türk lirası olarak yapıyor. Yani dolar basamıyoruz ama altın basabiliyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Dolar üzerinden ödüyorsanız zaten fark etmiyor, dolar arttıkça ödediğiniz para artıyor yani.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Türk lirası olarak.

2000’li yıllarda sıfır olan altın üretimi bugün 42 tonlarda, hedef 100 ton. Şöyle bir avantajı var bunun: Araştırdık biz, Merkez Bankası yetkilileriyle de konuştuk, Türkiye’de altın üretimini yüzde 53 oranında yabancılar yapıyor, yüzde 47 oranında yerliler yapıyor ve yerli oranları hızla artırıyor. Önümüzdeki yıllarda da yerlilerin payı hızla artacak yani bizden aldıkları ruhsatlardan, bize verdikleri projelerden bunları biliyoruz. Yabancılar da Merkez Bankasından aldıkları Türk lirasının ancak yüzde 40’ını, maksimum yüzde 40’ını dövize çeviriyorlar, yüzde 60’ı yine ülkemizde kalıyor çünkü onun işletme maliyetleri var, vergisi var vesairesi var.

Madencilik, özetle, hayatımızın vazgeçilmezi, olmazsa olmazı. Var olan negatif algısının da el birliğiyle pozitif dönüşmesini umuyorum.

Saygılar sunuyorum hepinize.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ederiz.

Şimdi sorular var Değerli Hocam.

İlk soruyu Gümüşhane Milletvekili Sayın Cihan Pektaş soracak.

Buyurun efendim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Değerli Bakanım, teşekkür ederim sunumunuz için. Tabii, bir hoca olarak çok güzel bir sunum yaptınız ama ben birkaç noktaya değinmek istiyorum.

Birincisi, bu kömür meselesi. Bizim 20 milyar ton linyit kömürümüz var, bizim bu kömürü mutlaka değerlendirmemiz lazım diye. Ama diğer taraftan, burada, çevre kuruluşları, çevre hocaları da sunum yaparken özellikle ülkemizdeki karbon salınımının yüzde 72’sinin enerji kaynaklı olduğunu söylüyorlar, bu da doğrudur. Peki ne yapacağız şimdi? Bir çevre fayda maliyet analizi yapıldığı zaman bunun sonucu ne olacak? Yani tamam, siz bu kömürü sıvılaştırıp veya işte gazlaştırıp bunu enerjiye çevirirken bunun bir şeyi var mı, yani atmosfere karbon salınımında bir düşme oluyor mu? Çünkü en çok dikkat çeken konu bu. Şu çok sevindirici: Ülkemizde özellikle yenilenebilir enerjinin payı gittikçe artmış, güzel bir şey yani gerek HES’te gerek RES’te gerek GES’te bunlar artmış ama diğer taraftan termiğin de payı artmış. Termikteki kömürü biz çıkarırken önemli olan bunu nasıl değerlendirip de teknolojik değerlerinden yararlanıp da bunun gaz etkisini düşürmemiz lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toplamdaki payı azalt...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Toplamdaki payını azaltmamız lazım, karbon salınımını azaltmamız lazım. Aksi hâlde, 2023’te nükleer güç santrali devreye giriyor; bir taraftan doğal gaz bulduk, doğal gazlarımız devreye giriyor. Yani eğer ki bu atmosfere salınım azaltılmazsa buna devletin bir çare bulması lazım. Yani “Bizim şu kadar linyitimiz var, biz bunu çıkarmak zorundayız.” demek bana göre doğru bir yaklaşım değil. Eğer siz bu kömürün etkisini asgariye indirirseniz o zaman bu dediğimize ben katılıyorum. Şu andaki mesela salınım nedir? Biz bunu dönüştürüp de enerjiye çevirdiğimiz zamanki salınımı ne olacak, buna bakmamız lazım.

İkincisi, mesela, GES’lerde Türkiye üretim yaptı yani GES panellerinde üretim yaptı ve maliyetler ciddi oranda düştü, bu çok sevindirici bir şey. Ben bunu kimin yaptığına bakmam, özel sektör yapmış, devlet yapmış ama bu sevindirici bir şey yani bundan üç dört sene önce 1 megavat güneş enerji santralinin kurulum maliyeti 1 milyon doların üzerindeyken zannediyorum, herhâlde, şu anda yüzde 50’nin bile altına düştü, bu çok güzel bir şey. Peki rüzgârda da böyle bir çalışma olacak mı Türkiye’de yani Enerji Bakanlığının böyle bir çalışması var mı? Çünkü biz daha rüzgârda potansiyelimizin yüzde 20’sini değerlendiremedik, yüzde 80 daha bizim potansiyelimiz var, biz bunları bir şekilde devreye koyacağız. Bugün rüzgârdan üretim yapan firmalar var, bakıyorsunuz, mesela, yedek parça, hepsi yurt dışından geliyor ve bunlar çok ciddi maliyetler. Türkiye’de Enerji Bakanlığının öncülük yapıp rüzgâr türbinleri ve onların yedek parçalarını üreten sanayinin de burada kurulmasıyla inanıyorum ki burada da maliyetler çok düşecektir, dolayısıyla elektrik üretim maliyetleri düşünce bu vatandaşa da yansiyacaktır. Buna dikkat çekmek istiyorum. Böyle bir çalışmanız var mı?

Şimdi, madenlere gelelim değerli Bakan Yardımcım. Şimdi, şurada hiçbir arkadaşımız -burada her siyasi partiden milletvekili var- madenlerin çıkarılmasına karşı değil; ben de şuna karşıyım, madenlerin çıkarılış biçimine biz karşıyız. Az önce dediniz ki, mesela soru soruldu “Ne kadar maden sahası rehabilite edilmiş?” Siz dediniz ki “Elimizde bir veri yok.” Bence bu veri olmalı. Korunan alanlarımızı söylediniz, ben size şöyle bir örnek vereyim: Biz, Bakanımızla Bakanlıkta çalışırken bir rüzgâr ihalesi açmış Enerji Bakanlığı, projenin yarısı o ciğerparemiz dediğimiz Gelibolu Millî Parkı’nın içinde kaldı ve onu Bakanlık olarak biz iptal ettik. Bakın, Enerji Bakanlığı bunun ihalesini vermiş, dedik “Arkadaş, kusura bakmayın, burası Gelibolu Millî Parkı.” Yani o zaman diyelim ki 100 megavatlık bir üretim varsa 50 megavattan fazlası millî parkın içindeydi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çözümü de gösterdik.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tabii tabii, çözümü de gösterdik. Yani şimdi, burada, Enerji Bakanlığının o korunan alanlara çok dikkat etmesi, ilgili kurumlardan da onay aldıktan sonra bu işlerin yapılması lazım. Şimdi ben soruyorum: Orman alanlarına, mesela, biz kesinlikle kıymetli madenlerde galeri yöntemiyle üretim yapılmasını istiyoruz. Ha, firmaların kâr oranları düşebilir, düşmeli çünkü çevrenin parasal bir karşılığı yok; bak işte yaşıyoruz problemleri müsilaj, şu bu. Bunun karşılığını parayla ölçemezsiniz, ölçemezsiniz. Geçenlerde Grup Başkanımız Naci Bostancı perşembe günü Mecliste konuşma yaparken bir şey çok hoşuma gitti, dedi ki “Kabile dönemlerinde insanlar ağaçtan bir elma aldığı zaman, bir meyva aldığı zaman o ağaca teşekkür ediyormuş, ağacın dibine su döküyormuş.” yani tabiat sana bir şey veriyorsa sen de tabiatla bir karşılık ver diye ama şimdi biz artık tabiatla bir karşılık vermiyoruz.

Şimdi, Vehbi Bey sormadan ben sorayım: Mesela altın madenciliği yapılıyor meşhur o Kaz Dağları’nda. Enerji Bakanlığının vermiş olduğu sahada öngörülen kesim ile acaba gerçek kesim ne kadar? Vehbi Bey de onu size soracak. Ben de diyorum ki hiç kesim olmasın, çok cüzi kesim olsun, galeri yöntemiyle girilsin toprağın altından, madenler çıkarılsın, işlensin. O zaman çok fazla rehabilitasyona da gerek kalmaz.

Bir diğer konu: Bakıyorsunuz, mesela, taş ocakları. Birbirine yakın ocaklara biz izin veriyoruz yani bunun da planlamasının olması lazım. Şimdi burada, dikkatimi çeken bir şey oldu: Mesela, ben beklerdim ki korunan alanlar dışında bir, yerleşim yerlerine yakın alanlarda hiçbir madencilğe izin verilmemesi lazım. İki, öngörünümde olanlara, hani dedik ya işte gürültü kirliliği, görüntü kirliliği, bazen de öngörünüm dediğimiz yani böyle çok işlek yollardan bakıldığı zaman ilerde tepede tabiat öyle tahrip edilmiş ki oradan mermer almış, efendime söyleyeyim şey almış, ne diyoruz ona biz çakıl, kum. Bu tür şeylere bu tür yerlerde de izin verilmemesi lazım diye düşünüyorum.

Özellikle orman alanlarında izin verilen yerlerin ne kadarı galeri yöntemiyle verilmiş, ben bunu merak ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Cihan Bey, teşekkür ediyoruz.

Efendim, İzmir Milletvekilimiz Profesör Doktor Hasan Kalyoncu’ya söz veriyoruz.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Sayın Bakanım, teşekkür ediyorum sunumlarınız için, biraz daha detaylı bilgi istiyorduk aslında biz de. Ben kısaca hızlı hızlı sorayım: Bir, Cihan Bey’in söylediklerine ben aynen katılıyorum. Ben de merak ettim, bu kömür kullanımı ne zaman sona erecek? Bununla ilgili planlamanız var mı? Çünkü nükleer enerji santralleri falan geliyor, ne zamana bitecek?

İkincisi, daha önce yine Bakanlıktan gelen Bakan Yardımcısına sormuştum, size de tekrar sorayım: Enerji nakil hatlarına iklim değişikliğinin etkileri konusunda herhangi bir sunum veya sunumda yer vermediniz. Bu nasıl olacak, nasıl etkileyecek, bunlardan nasıl korunacak? Yine aynı kapsamda nükleer enerji santralinin hortumlarla ve Akdeniz yüksek dalga üretebilecek bir deniz, bununla ilgili bir planlama var mı? Yapılmadıysa ne zaman yapılacaktır?

Üçüncüsü, tarım alanları ve çevresinde yer alan maden ocaklarıyla ilgili birçok şikâyet var. Mesela, dediniz ki “Zeytinliğe 3 kilometre.” Peki elmalık olursa kaç kilometre? Bunda bir sınır yok, adam başka bir şey yetiştiriyor, domates yetiştiriyor üzeri kapanıyor, hemen dibinde bir maden ocağı. Bu tarım alanları içerisinde ne gibi bir şey var yani uzaklık niye konulmadı yani zeytin ağacı mı sadece etkileniyor?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Zeytin kanunu var, o yüzden.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Diğer tarım alanlarında üreticiye...

MURAT BAKAN (İzmir) - Ovanın ortasına yaptırın.

HASAN KALYONCU (İzmir) – O zaman kanun yapacağız demektir Sayın Başkanım.

Maden ocaklarının çevresel etkileri çok fazla ve ülkemizdeki akarsular dâhil birçok alanı etkiliyor. Şimdi, denetimi kim yapıyor, Çevre Bakanlığı mı yapıyor, siz mi yapıyorsunuz; izinler nasıl, çevreyi kirletirse bunlara nasıl bir uygulama yapılıyor; bunları bilmiyoruz. Ama ben size bir yer vereyim Demre Çayı, sağlıklı solum her iki tarafında mermer ocakları var ve suyu tamamen beyazlaştırmış, Google Earth’ten bakarsanız dere yatağı bembeyaz görünüyor zaten. Bunun farklı bir şeyi var, bu mermer tozları, tabanda yerleşince hiçbir organizmanın, böceğin orada yetişmesine, var olmasına da izin vermiyor çünkü saklanacakları alanların tamamını kapatıyor, beton gibi yapıyor dere yatağını; bu ve benzeri örnek çok var.

Kömür işletmeleriyle ilgili yine akarsuları kirleten alanlar da var. Tabii ki madencilik yapılacak, maden çıkarılacak, altınımız varsa çıkarılacak, diğerleri varsa hepsi çıkarılacak ve bu ülkenin faydasına kullanılacak fakat bizim yapacağımız işlemlerden çevrenin en az etkileneceği şekilde yapılması gerekiyor ve bunu da kamuoyuyla paylaşılıp doğru bilgilendirme yapılması gerekiyor. Mesela, Kaz Dağları örneğinde, 8 ağaç kesecekseniz, 8 ağacın kesilip kesilmediğini de kamuoyuyla paylaşırsanız milleti rahat ettirirsiniz. Yani bu çok önemli bir şey. Cihan Bey’in de dediği gibi galeri yöntemiyle çıkarma var, teknolojinin tamamının çevreyi kirletmemek için kullanılması gerekiyor yani bu işletmeyi yapan kişinin çok fazla kâr kazanıp kazanmaması bizi ilgilendirmiyor, bizi gelecek nesillere bırakacağımız doğa ilgilendiriyor.

Bir başka sorum, belki hiç kimse sormayacaktı, ben de bilmiyorum, bilmediğim bir şey olduğu için soruyorum: Bu maden alanlarına rehabilitasyon yapıyorlar, rehabilitasyon yaparken verimli toprağı nereden getiriyorlar; bu, bir.

İkincisi, madencilğe başlamadan o kadar alandaki verimli toprak, 50-60 santimlik kısım, sıyrılıp kaldırılıp bir yere getirilip sonradan kullanım için bir yerde biriktiriliyor mu, bir yere aktarılıyor mu, yoksa madenci direkt giriyor, bütün her şeyi birbirine karıştırıyor ve çıkıyor mu? Yani biz erozyondan, toprak kaybindan, verimli toprak kaybindan bahsediyoruz, maden alanlarında bu verimli toprak ilk önce ortadan alınıp sonra kullanım için depolanıyor mu, bir yere aktarılıyor mu, yoksa direkt toprağı da arada kaynatıyorlar mı?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Nebati toprak sıyrılıyor, naylonlanıyor ve sonra tekrar kullanılmak üzere bir kenarda bekletiliyor.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bütün işletmelerde böyle mi?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Nebati toprak önce sıyrılıyor.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bunu bilmediğim için sormuştum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz Hasan Bey.

Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bakırlioğlu, buyurun.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, Sayın Bakanım, bizim bu Komisyon, iklim değişikliği, iklim değişikliğinin su kaynaklarına etkileri, kuraklıkla ilgili. Komisyonumuzda tartıştığımız -okumuşsunuzdur büyük ihtimalle tutanakları- önemli konulardan bir tanesi emisyonların düşürülmesi. Şimdi, siz sunum yaptınız, sağ olarsınız, bir emek var, ona bir şey demem ancak biraz evvel sayın vekilin bahsettiği gibi, emisyonların en önemli kısmı enerjide yüzde 72 yani Türkiye’deki salınan emisyonların yüzde 72’si enerji sektöründe ve bunun da büyük bir kısmı elektrik üretiminden kaynaklanmakta. Siz bu emisyonların düşürülmesine dair en ufak bir projeksiyon sunmadınız, ben onu sunumunuzda göremedim, öncelikle onu söyleyeyim size.

Şimdi “Negatif olan algıyı pozitif çevirmemiz lazım.” dediniz. Şimdi bu cümleyi kurduğunuz zaman demek ki siz de bir negatif algı olduğuna biliyorsunuz, kabulleniyorsunuz. Şimdi, vatandaşlarda negatif algı olmasının sebeplerinden bir tanesinin bugüne kadar yapılan uygulamalar olduğu da şüphesiz yani kimse paranoyak değil. Yaşadığı ve gördüğü manzaralar karşısında ister istemez Türk halkında -dünyanın her yerinde de bu böyle- negatif algı oluşuyor. “Nerelerde yapılamaz?” diye bir başlık açtınız, saydınız, “Zeytinliklere 3 kilometre mesafedeki alanlar.” dediniz ama benim gördüğüm, benim yaşadığım tecrübelerle, izlenimlere dayanarak, ben, Türkiye’nin her yerinde madencilik faaliyeti yapılacağını iddia ediyorum. Türkiye’de her yerde madencilik faaliyeti yapabilirsiniz. Benim memleketim Manisa Akhisar, Manisa Akhisar zeytinin başkenti, eğer o kanun varsa -ki var, Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 1938 tarihli bir kanunu var, zeytinlikleri, zeytini korumakla ilgili- Akhisar’ın hiçbir yerinde siz en ufak bir... İşte, sonuçta kum ocağı da madencilik, çakıl çıkarmak da madencilik, taş ocakları da madencilik, siz Akhisar’ın hiçbir yerinde bu tip faaliyetlerde bulunamazsınız ama bizim her tarafımız ocak, mermer ocağı, kum ocağı, bunlar da madencilik faaliyeti. Mesela “Tarım olan yerde yapılamaz, yerleşim yerlerine yakın yerlerde yapılamaz.” demişsiniz ama ben daha önce bir örnek verdim, mesela, bizim Soma’da Deniz Mahallesi var -belki sizinle de paylaşmışımdır bunu- Deniz Mahallesi öyle bir yer ki bir daha anlatayım Komisyonunda. Bu köyün hemen 100 metre yanında bir maden faaliyeti var, açık maden var burada, kömür madeni ve devamlı patlamalar oluyor. Bu köyde yaşayanlar yalnızca

haftada bir gün, pazartesi günleri taşıma suyla ihtiyaçlarını karşılıyorlar yani belediye tanklerle su getiriyor, oradan karşılıyorlar. Eğer pazartesi günü evde değillerse bir hafta boyunca susuz kalıyorlar. Patlamalardan bütün evler hasar görmüş, insanlar toz içinde, astım hastalığı, akciğer rahatsızlıkları had safhada, orada hâlen daha madencilik faaliyetleri devam ediyor ve devam da edecek. Mesela, öyle bir kanun çıkardık ki biz, TKİ'ye ait ruhsatlar, biliyorsunuz eski ruhsatların hiçbirinde çevre etki değerlendirmesi yapılmamış ve bunların biz devredilmesi, devredildiği zaman da çevre ve etki değerlendirme aşamalarından muaf tutan bir yasal düzenleme de yaptık. Mesela jeotermal, jeotermal de bir madencilik bakıldığı zaman. "Jeotermal, tarım arazisinde yapılamaz." Jeotermallerin hepsi tarım arazisinde. "Yaşam yerlerinin yakınında yapılamaz." Gidelim Aydın'a bakalım, sokağın ortasından boru geçiyor, utanmasalar insanların evinin avlusuna sondaj çakacaklar, yaşamla bu kadar iç içe. Size iddialı gelebilir ama demem o ki: Türkiye'de her yerde madencilik faaliyeti yapılabilir. Ormanlarda madencilik faaliyeti yapılabilir çünkü Sayıştay raporlarında yazıyor bu. Yani Orman Genel Müdürlüğü, sağ olsun, gelen her başvuruda gerekli izni vermiş, hiç geri çevirmemiş. Kamu yararı hiçbir şekilde gözetilmemiş, ben bunu Sayıştay raporlarından söylüyorum ve tahsis oranları son yıllarda katbekat artmış, ruhsat sahalarında çok ciddi taşmalar söz konusu -madencilik faaliyetlerinden bahsediyorum- amacı dışında kullanılan sahalar söz konusu ve rehabilitasyon konusunda ciddi bir sıkıntı, sorun var. Siz burada güzel örneklerden bahsettiniz, ben size onlarca kötü örnekten bahsedebilirim. Biraz evvel vekilim de söyledi, esas sıkıntı, size bir soru yönelttim "Türkiye'de bu madencilik faaliyetlerinden sonra kanuni olarak zorunlu olan yapılması gereken rehabilitasyon çalışmaları yapılıyor mu, bunda oran nedir?" diye sorduğum zaman, elinizde bir veri olmadığını söylediniz. Bu verinin olmaması bile esasında, burada önemli bir sıkıntının olduğunu bize göstermekte.

Madencilik faaliyetlerinde "Çevre İzinleri" diye bir başlık var, evet bir sürü izin var ama ne yazık ki kümülatif bir değerlendirme yapılmıyor. Normalde mevzuatta "Çevre Etki Değerlendirmesinde kümülatif değerlendirme yapılması gereklidir." denildiği hâlde kümülatif değerlendirme yapılmıyor. Yani Aydın'da 30 tane aynı havzada jeotermal tesis var, 31'inci için müracaat ediliyor, sanki orada daha önce işleme ve faaliyete girmiş 30 tane JES yokmuş gibi davranılıyor. İşte biraz evvel vekilim de bahsetti, İkizdere'deki sıkıntı, zaten mevcut ocaklar var, taş ocakları var, kum ocakları var, onlar dururken yeni ocak açılmaya çalışılıyor, kümülatif etki değerlendirmesi ne yazık ki yapılmıyor, sağlık etki değerlendirmesi ne yazık ki yapılmıyor, stratejik etki değerlendirmesi ne yazık ki yapılmıyor.

Hava kalitesindeki iyileştirmelerle ilgili örnekler verdiniz. Biliyorsunuz, özelleştirilen termik santraller vardı, 13 taneydi zannedersem. Bunlara 31/12/2019 tarihine kadar çevre mevzuatına uyum sağlamaları ve filtre takmaları konusunda süre verilmişti. Daha sonra yasal bir düzenleme yapıldı, bu iki buçuk yıl uzatıldı. Daha sonra Cumhurbaşkanı bunu veto etti. Zannedersem, 6 tanesi kapandı, 1 tanesi kısmen kapandı -Soma özel durumundan dolayı- diğerlerine de geçici izin verildi. Fakat daha sonra baktık ki bu ayın sonuna kadar çevre mevzuatına uyum faaliyetlerini tamamlamadıkları hâlde, filtre zorunluluklarını yerine getiremedikleri hâlde bunların hepsi çalışmaya devam ediyor. Bu aydan sonra ne olacağını bilmiyorum. Mesela, Soma'nın kısmen kapatılmasının sebebi biliyorsunuz, oradaki ısınmayla alakalıydı. Şimdi, önümüz kış, yine aynı tartışmaları mı yaşayacağız? Yani, yine, şirket "Eğer ben kapanırsam Soma halkı soğukta kalır, donar." diye tehdit mi edecek buradaki insanları? Onu size sormak istiyorum.

Bir de kısaca, burada farklı bir değerlendirme var, "yerlilik ve millilik" diye bir şey koymuşsunuz. Baktım, yüzde 62'lerde gözükyor. Bende veriler yüzde 52'yi Türkiye'de. Siz, herhâlde yüzde 10'luk linyiti de koymuşsunuz ama benim bildiğim ve kaynaklarda geçen yenilenebilir enerji kapasitesi yüzde 52 burada.

Bir de şunun üzerinde durmadınız, bana göre durulması lazım, bu önemli bir şey: Türkiye’de kayıp kaçak elektrik dediğimiz bir olay var, yüzde 12, dünya OECD ortalaması yüzde 6, neredeyse 2 katı kadar kayıp ve kaçak var. Bir kere, burada bilginiz var mı bilmiyorum yani burada kayıp kaçak dediğimiz zaman bir iletim aşamasındaki kayıp ve kaçaklar var, bir de dağıtım aşamasındaki kayıp kaçaklar var. Bunların oranları nedir? Yani konumuzla alakalı baktığımız zaman, konumuz iklim değişikliğiye, karbon salınımını azaltmaksa, biz hiçbir şey yapmasak, kayıp ve kaçığı da dünya standardına, dünya ortalamasına veyahut da OECD ortalamasına getirirsek karbon emisyonunda çok ciddi bir azaltım sağlamış olacağımızı düşünüyorum. Aradaki fark yüzde 6, bu da ciddi bir fark.

Bir de, katılır mısınız bilmiyorum ama Türkiye’de 2021 yılındaki en yüksek puantın olduğu gündeki sarfiyat ne? Bende 2020 yılı sarfiyatıyla ilgili çalışma var. O çalışmaya baktığımız zaman, Türkiye’deki kurulu güç ile Türkiye’deki tüketim arasında çok ciddi bir makas olduğunu görüyoruz; neredeyse yarı yarıya. Yani 97 bin megavatlık bir kurulu güçten bahsediyoruz, en yüksek tüketime olduğu günde 45 bin megavat gibi yani yarı yarıya bir fark var, bu ciddi bir fark. Evet, yüzde 5, yüzde 10, işte kayıp kaçak, iletim hattındaki o kaçaklardan bahsedebiliriz ama hakikaten de çok ciddi bir fark var ve bir taraftan da biz ithal kömür alıyoruz. Yani esasında biz -hadî, biraz sonra Murat Bey termik konusunda, kömür konusunda açıklayacaktır- en azından ithal kömüre muhtaç mıyız enerji arzı için? Kurulu kapasitemiz, gücümüz, hiç değilse ilk etapta ithal kömürle çalışan termik santralleri kapatmamız hâlinde bize yeterli mi, değil mi?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Teşekkür ederiz.

Şimdi de Sayın Murat Bakan İzmir Milletvekili.

Buyurun Murat Bey

MURAT BAKAN (İzmir) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, teşekkür ederiz sunumunuz için. Rehabilitasyon projelerini gösterdiniz, iyi yapılmış rehabilitasyon projelerini. Bunlar, bizim yüreğimize su serpmiyor maalesef çünkü olması gereken o, bütün maden sahalarında olması gereken. Asıl bu araştırma komisyonunun var olma sebebi, rehabilitasyon projesi yapılmayan ve uygulaması yapılmayan yerler yani Türkiye’nin kanayan yarısı. Madencilikle ilgili arkadaşlarımızın hepsi aşağı yukarı aynı şeyi söyledi. Ben tekraren şunu söyleyeyim: Madencilik bir defa doğaya düşman bir faaliyet, net, madencilik doğaya düşman. Madencilik yapılmasın mı? Madencilik yapılsın. Ülkenin kaynakları belli oranlarda çıkarılmasın mı? Çıkarılsın. Ama kılı kırk yararak yapılması gereken bir iş madencilik.

Bir de işte ülkemizin kaynakları, biz bunları çıkaracağız, hepsini çıkarmalıyız, bu anlayış da doğru değil. Amerika Birleşik Devletleri kendi madenlerini büyük ölçüde koruyor, milyonlarca yıldır yerin altında, petrol rezervlerini çıkartmıyor. Arap ülkelerindeki, Orta Doğu’daki petrol rezervlerini kendi rezervi gibi kullanıyor. Çünkü sizin toprağımızın altındaki maden, sizin üretim kapasitenizi, sizin teknolojinizi, sizin millî gelirinizi asıl artıracak unsur değil. Bunları artıracak asıl şey, yüksek teknoloji, katma değeri yüksek ürün üretip satmak. Şöyle bir örnek vereyim, ocak ayında Mecliste yaptığım bir konuşmada söyledim bunu: Çok ünlü bir girişimci var Elon Musk diye, biliyorsunuz. Elon Musk’ın ilk kurduğu şirket, PayPal diye bir ödeme aracı olan bir şirket. PayPal’ı 10 milyon dolara kuruyor -bir fikir, bir ödeme aracı- 1,5 milyar dolara satıyor. Oradan payına düşenle 3 tane şirket kuruyor, 3’ünü de biliyorsunuz; birisi SpaceX, Mars’a şu an uzay aracı gönderen şey; diğeri Tesla; öbürü de SolarCity. Amazon’un sahibinin şu an 179 milyar dolar serveti var, Jeff Bezos. Bu adam da 300 bin dolara evinin garajında kuruyor Amazon’u. Yani Türkiye madenlere muhtaç, bu madenleri

çıkarmazsak... Bu madenler milyon yıldır bizim toprağımızın altında. Eğer doğaya zarar veriyorsa, ülkemize zarar veriyorsa bir müddet daha kalabilir. Dolayısıyla en uygun koşulları yaratarak, doğaya zarar vermeden, ekonomimizin gerektirdiği kadarını çıkarmalıyız. Bir defa bu anlayış, bu bakış açısı, hepsini çıkaracağız, bu kadar linyitimiz var, hemen çıkaracağız; bu doğru değil.

Kömürle ilgili konuyla ilgili de... Şimdi, kömürde Almanya’da, Polonya’da falan dediniz ama bu Komisyon iyi biliyor bu kömürün durumunu, termiğin durumunu iyi biliyor; biz İklim Araştırma Komisyonuyuz. Polonya’yı dışında bırakıyorum, Polonya direniyor ama ona da çözüm üretecekler. Almanya, 2038 yılına kadar –ki biliyorsunuz kömür yatakları Alsas bölgesinde çok, Fransa’yla şeyinde, çok ciddi kömür yatakları olan bir ülke, yenisini açmıyor zaten de- Almanya mevcut termik santrallerin tamamını kapatmayı taahhüt etti. Fransa 2022 yılına kadar -yenisini açmıyor bunlar, bakın, yeniyi açma planlaması yok, mevcutlardan bahsediyorum- İtalya 2023, İngiltere 2024, Yunanistan 2028, Macaristan 2030, Slovakya 2030... Artırabilirim. Avrupa Birliğinde yeni kömürlü termik santral planlayan ülke yok. Polonya’yı da çezecekler, teknolojisi çok geri, Avrupa Birliği bununla ilgili çalışıyor, onu da çezecekler kendi içlerinde.

İkincisi, Türkiye, enerji konusuna sadece enerji açısından bakamaz. Yani elinizde bir çekiç var, her şeyi çivi olarak görüyorsunuz. Enerji politikaları, Türkiye’nin tüm ekonomi politikalarının, bütünün bir parçası. Şimdi, Avrupa Birliği, sınırda karbon vergisi ve döngüsel ekonomi diye Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde iki ayrı şey getiriyor. Sınırda karbon vergisiyle -Türkiye’nin gelecek önümüzdeki ay açıklayacaklar herhâlde ay sonunda, ay ortasında- 1,8 milyar euro sınırda karbon vergisi ödeyeceğiz. Karbon emisyonumuzu azaltmamız lazım. Azaltabilir miyiz? Azaltırız. Nasıl azaltırız? Çünkü güneşin maliyeti, rüzgârın maliyeti termikten, kömürden daha ucuz. Kaynağımız beklesin toprağın altında, çıkarmak zorunda değiliz. Ve bakın, dünya iklim finansmanına gidiyor artık, tüm dünyadaki yatırım bankaları iklimle ilgili projeleri finanse edecek. Siz, Alpu Termik Santralini 5 kere ihaleye çıkardınız...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – 7 kere...

MURAT BAKAN (İzmir) - 7 kere ve Alpu’ya yapacağınız, bu kapasite için ödenecek bedeller Türkiye’nin güneş enerjisi potansiyelini 2 katına çıkarabilecek rakamda. Dolayısıyla enerji çeşitliliği derken, bizim şu teknolojiyle çalışmamız lazım Türkiye olarak: Yenilenebilir enerjiden elde ettiğimiz enerjiyi nasıl depolarız? Bunu depolayıp şey yapabilmek... Ve şu an konutlarda, küçük şeylerde bu depolama teknolojileri gelişmiş. Mesela ben evime güneş enerjisiyle elektriğimi sağladığımda onu depolayacak şarj, akü teknolojileri de -artık neyse- gelişmiş durumda şu anda.

Bir başka konu, Paris. Şimdi, buraya, Paris Sözleşmesi’yle ilgili farklı bakanlıklardan bakan yardımcılarımız geldi. 2 bakan yardımcısının konuya vâkıf olduğunu burada yaşadık; biri Dışişleri Bakan Yardımcısı Faruk Kaymakcı, diğeri Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcımız Mehmet Emin Birpınar, İklim Başmüzakerecisi aynı zamanda biliyorsunuz. Bu 2 bakan yardımcımız burada Paris’e ve Paris’in Türkiye’ye ne getireceğini ne götüreceğini sonuçlarını biliyorlar. Ama buraya 1 Enerji Bakan Yardımcısı arkadaşımız geldi, dedi ki: “Paris bize azaltım dayatıyor. Biz ek 1’den çıkmazsak başka ülkelere para yardımı yapmak zorundayız.” Bunlar doğru değil. Yani devlet politikası oluşuyor, Dışişleri Bakan Yardımcısının, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısının söylediğini Enerji Bakan Yardımcısı bilmiyor. Ben dedim ki: “Hayır, yanılıyorsunuz, mutlak azaltım getirmiyor Paris Sözleşmesi. Her ülkenin bir niyet beyanı var, ulusal katkı beyanı var. Katkı beyanının da siz yapacağınızı söylüyorsunuz. Türkiye 2 katına kadar artırıp oradan yüzde 20 azaltacağını söyledi.”

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Artımdan azaltımı kastetti.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama o bir azaltım değil zaten, 2 katına kadar artıracığınızı söylüyorsunuz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU– Artımdan azaltımı kastetti, ben de dinledim, onu kastetti.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tutanaklarda var, ben düzelttim yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, peki.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, dolayısıyla, Türkiye’nin bir mali yardım yapma durumu da yok çünkü o ek 2 listesindeydi, ek 2’den –Sayın Bakanım çok defa söyledi- Cancun’da çıktı zaten. Siz Enerji Bakanlığı olarak, Türkiye’nin ulusal çıkarı da bunu gerektiriyor, Paris’le ilgili yaklaşımınız ne, bir?

İki: Yeni termik santrallerin, -20’nin üzerinde sanırım, bize o rakamı söylerseniz burada, biz de öğrenmiş oluruz- mevcutların planlanması durumu... Türkiye kömürden, fosil yakıttan çıkması gerekir, ne tarihe kadar çıkmalı, bununla ilgili planlamanız var mı?

Bir başka konu, dünya elektrikli araçlara dönüyor biliyorsunuz ve biz ciddi anlamda -petrol üreticisi olmadığımız için- Türkiye’nin cari açığının sebebi petrole verdiği para. Dolayısıyla, bizim yenilenebilir enerjide bu kadar güçlü potansiyelimiz varken, elektrikli araçların teşvik edilmesi gerekirken, siz elektrikli araçlardaki vergi muafiyetini kaldırdınız. KDV’si diğer araçlarla aynı rakama çıktı sanırım, ÖTV’si, KDV’si düşüktü, orada bir şey oldu, tekrar onları artırdınız. Bununla ilgili ne düşünüyorsunuz?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – TOGG çıkınca ortaya indireceğiz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, TOGG çıkmadan niye böyle bir şey yapıldı? Onu öğrenmek istiyorum.

Şimdi, millî parklarla ilgili arkadaşlarımız söyledi, ben onu söylemeyeyim ama şöyle bir şey yok: Türkiye sulak alanlarımız, millî parklarımız, tabiat parklarımız, özel çevre koruma bölgelerimiz, ÖÇK’lerimiz, bunların hepsi olması gerekenden çok daha az miktarda. Yani Türkiye’nin sulak alan miktarına göre sulak alan sayısı az. Örneğin 100 sulak alanımız var ama 10 tanesinden -varsayıyorum yani bunu bir rakam olarak söylemiyorum- daha azı.

Yine, millî park ilan edilmesi gereken çok alanımız, özel çevre koruma bölgesi ilan edilmesi gereken alanlarımız ilan edilmedi. Dolayısıyla, bu ÇED süreçlerini çok önemli kılıyor. Yani bizim gerçekten millî varlığımız olan yerlerde maden projeleri var.

Siz şey yapmadınız ama TEMA’nın sunumunda ben burada görmüştüm ekranda, onu arkadaşlara getirttim. Bakın, bu Kaz Dağları’nın haritası, şurada Kaz Dağları’nın yüzde 79’u –tabii, Kaz Dağları denince sadece millî parktan sınırlı olarak görmemek lazım. “Bu millî park alanında değil.” diyorsunuz ama millî parkın yanı yine orman çünkü orada o, bölgesel bir şey olduğu için, o ekosistemin tamamı bir bütün- madenlere ruhsatlı Sayın Bakan; Kahramanmaraş’ın yüzde 58’i madenlere ruhsatlı; Burdur ve yöresinde yaklaşık 950 bin hektarlık alanda 571 adet taş, mermer ocağı var. Bu ocakların yüzde 35’i ormanı, yüzde 40’ı mera alanını yok etmiş, ortalama ocak işletme şeyi 14,54...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) –Sulak alan.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, sulak alan.

Yani çevre etki değerlendirmesi aranmıyor küçük projelerde. Dolayısıyla, küçük küçük bir sürü proje yaparak o ÇED sürecini aşıyorlar, büyük çaplı maden tesislerine dönüşüyor, 228 tane ocak var o bölgede. Yani mevzuza biz hep beraber... Bu, Türkiye’nin ulusal güvenlik meselesi. Yani bu iklim krizinde de enerji politikaları çok önemli ama bu ülkenin diğer bakanlıklarında olan hassasiyet ne yazık ki Enerji Bakanlığında yok diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim tekrar, şimdilik benim söyleyeceklerim bu kadar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Kırklareli Milletvekilimiz Vecdi Gündoğdu'ya söz veriyorum.

Buyurun Vecdi Bey.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) - Teşekkür ediyorum.

Öncelikle sunumunuz için teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Şimdi, daha önce sunum yapacağınız bilgisi geldiğinde sizin sunumunuzla ilgili konuyu da araştırdım, baktım, hatta odamda da açıkladım. Orman Genel Müdürlüğünü denetlediği 2019 Yılı Sayıştay Raporunda Sayıştay maden sahalarının rehabilitasyon çalışmalarının tam ve zamanında yapılmadığına vurgu yaptı. Bundan mutlaka bilginiz olmuştur. Hatta raporda maden işletme sahalarının büyük bir çoğunluğunda rehabilite çalışmalarının yapılmadığı, verilen izinler doğrultusunda olmadığı, belli bir plan ve proje çerçevesinde işletilmesi ve çalıştırılması gerekirken sahada düzensiz çalışmaların yapıldığı... Böyle bir rapor yazmış.

Yani Sayın Bakanım, hâlâ gelecekle ilgili baktığımızda gelecek, gelmeyecek; çaklar, çıkklar böyle devam eden bir süreçle karşı karşıyayız fakat artık bunlarla vakit geçirecek durumumuz kalmadı. Yani doğal karbon yutağı orman varlığı, sulak alanlar, verimli tarım toprakları ve meralar tam korunmaya artık alınmalı ve geliştirilmelidir diye düşünüyorum. Biyolojik çeşitliliğin yoğun olduğu bölgelerde mutlak koruma statülerinin güçlendirilmesi gerekir diye düşünüyorum. Mutlak korunan alanları artırmak gıda güvenliği açısından da en önemli adımlardan bir tanesi olacağı düşüncesindeyiz. Acilen Türkiye'nin arazi kullanım planları yapılmalı, arazi bozulumunun, tarım alanlarının ve önemli ekosistem kayıplarının da önüne geçilmesi gerekiyor.

Mesela benim kendi bölgemden bahsedeyim. Kırklareli, yine, o Sayıştay raporuna istinaden şimdi bundan iki buçuk yıl önce bir doğal gaz boru hattı denizden gelip bizim Vize ilçemize bağlı Kırıkköy beldemizin içinden geçti. Birincisi, yaratmış olduğu aşırı sıcaklıkla denize büyük sıkıntı yarattı. İkincisi, 500 bin civarında ağaç kesildi ve projenin üstünden iki yıl geçti, proje bitti ama hâlâ orada ne bir dikim var ne bir ağaçlandırma var ne de geçmişteki ekosistemle ilgili bir düzenleme var. Bunları ibretle orada izledik, bir çok önerge verdik ama önergelerin karşılığında herhangi bir sonuç da çıkaramadık.

Yine, benim kendi bölgemle ilgili, ormanla ilgili ve bu Sayıştayın verdiği rapor doğrultusunda söylemek istiyorum. Taş ocakları var, Kırklareli merkez ilçeye 20 kilometre, Bulgaristan'a 10 kilometre kalan Dereköy Sınır Kapısı'na da yakın bir yer. Şimdi, bakın, geçenlerde "Kamu yararı vardır." diye yaklaşık üç buçuk ay önce bir tane tepe Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarına verildi "ÇED'e gerek yoktur, kamu yararı vardır." dendi, üç ayda koskoca tepe tamamen yok edildi ve hâlâ da yok edilmekte. Şimdi, şunu anlamakta güçlük çekiyorum: Kamu yararı var, orada bir hızlı tren geçişi var, tamam, demir yolları yapılıyor, netice itibarıyla hızlı taş alınacak, bunların hepsine varım, lazım mı lazım. Ama şu verilen ocağın yanında 10 tane aynı özellikte taş ocağı var. Yahu, niye buradan alınmaz kardeşim? Niye yeni bir yer açılır? Mesela ben bunları merak ediyorum ve olduğu gibi de indirildi.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Onlar özel sektörün mü?

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – E, özel sektörün ama aynı zamanda devlete ait olan da var, karayollarına ait olan da var 1 tane.

Devam edeceğim Sayın Bakanım.

Yine, aynı şekilde baktığımızda hâlâ yandaş birkaç firmaya burada özellikle çimento fabrikası olan Kırklareli'ye bağlı Pınarhisar ilçesinde kalkerle ilgili yeni sahalar yaratıldı. Mahkeme kararlarıyla ve ÇED'lere yaptığımız itirazlarla bunun önüne geçildi, buraya kadar yine problem yok fakat her gün bir yenisi geliyor. Şimdi baktım yine, ilgili bakanlık, devlete ait, orada 8 tane proje yayınlanıyor ve yine orada kalker ocakları açılmaya çalışılıyor yani bu, oradaki çimento fabrikası sahibine büyük bir kıyaktır.

Şimdi, neden bunu söylüyorum? Çünkü, o çimento fabrikasına yakın olan arazide en azından 5 tane kalker ocağı var, çimento fabrikası oradan gidip onu almıyor, yeni yere sulanıyor ve netice itibarıyla da oradan gidip bu işi bedavaya bitirmeye çalışıyorsunuz, yani bunların da görülmesi gerekiyor.

Yine, enerji verimliliği, ülkelerin -biraz açacağım Sayın Bakanım- güvenliklerini en düşük maliyetle sağlayabileceği bir araçtır diyoruz hep. Yapacağımız her birim enerji verimliliği yatırımı, cari açığı düşürecek ve ekonomiye de katkı sağlayacak. Buraya kadar da bir problem yok. Sanayide, binalarda, kamu binalarında, okullarda ve birçok yerde, buna benzer yerlerde enerji tasarrufunu yönetebildiniz mi? Bunu öğrenmek istiyorum. Yine, enerji verimliliği ve tasarrufun öncelendirilmesi için neler yapıldı? Ülkemizin güncel enerji kayıp oranı nedir, düzenli olarak açıklanıyor mu? Enerji kayıplarını engellemeye yönelik plan ve uygulamalar nelerdir? Bunları öğrenmek istiyorum. Kayıpların hangi oranlara, hangi yıllarda ve nasıl düşürülmesi planlanmaktadır? Buna uygun bir planınız var mıdır? Enerji verimliliğini sağlayacak teknoloji ve altyapı yatırımları şu anda hangi aşamada? Bunu öğrenmek istiyorum. Enerji üretiminde fosil yakıtlardan çok hızlı bir şekilde vazgeçilmesi gerektiğini hepimiz biliyoruz. Temiz enerjiye yani doğru planlanmış, güneş, rüzgâr gibi yenilenebilir enerji sistemlerinin yaygın ve ucuz kullanımı için hangi adımlar atılıyor? Kısa, orta vadeli hedefleriniz var mı, varsa nelerdir? Yine, fosil yakıt dışındaki enerji üretim biçimlerine araştırma ve teknoloji desteği verilmekte midir? Bunu öğrenmek istiyorum sizden. Türkiye'nin kömürden çıkış için öngördüğü tarih ve nihai hedefe ulaşabileceği somut adımlar nelerdir?

Bakın, özellikle 4'üncü grup madencilik yani, bu sodyum, potasyum, lityum, bor tuzları gibi 100'e yakın endüstriyel ham madde, işte, linyit taş kömürü, uranyum, bakır, demir, krom, titan, alüminyum gibi metalik madenlerle ilgili projelerde verilen ruhsat alanlarının çok büyük alanlar için yan yana ya da çok yakın aralıklarla verildiğini görüyoruz. Ruhsat alanlarının bu şekilde tespit edildiği de her zaman görülüyor. Bu ruhsat alanları belirlenirken herhangi bir ekosistem değerlendirmesi yapılıyor mu, yapıyor musunuz? Bunu merak ediyorum.

Yine, bilindiği gibi, tüm dünyanın artık kabul ettiği kömürlü termik santraller neden oldukları yoğun hava kirliliği dolayısıyla da insan sağlığını ciddi anlamda tehdit ediyor. Buna rağmen mevcut işler hâlde olan kömürlü santrallere ilave, hâlen yapımı devam eden veya planlama sürecinde olan kaç adet yeni kömürlü termik santral bulunmaktadır?

Sayın Bakanım, beş yıl önce Vize'de bir kömürlü termik santrale -Kırklareli'ne bağlı Vize ilçesinde- engel olmak dört yılımızı aldı. Bugün, kömürlü termik santralin doğaya, insana, yaşayan tüm canlılara ne kadar zararlı olduğunu biliyoruz. Yetinilmedi, iki yıl önce bu sefer Kırklareli'nin İnece Ovası'na, ovanın tam ortasına ya, tam ortasına, yine kömürlü termik santral kurulmak istendi, yine oradaki sivil toplum örgütlerimiz, kuruluşlarımız, sağduyulu vatandaşlarımız sayesinde iş mahkemeye kadar gitti ve vazgeçildi. Yani, şunu öğrenmek istiyorum: Söz konusu santrallerin izin süreçlerinde sağlık yetkisine yönelik değerlendirme ne kadar yapılmaktadır?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayalım. Çok geciktik yani.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) - Toparlıyorum Sayın Bakanım, bir sayfam kaldı.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Kırklareli'nin taşı toprağı hep altın diyorlar.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) - Hiç sormayın yani herkes gözünü Kırklareli 'ye dikmiş vallahi billahi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama İstanbul için de diyorlar.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – İstanbul için diyorlardı ama meğerse sizin orası için geçerliymiş.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) - Evet, doğru söylüyorsunuz Başkanım.

Özellikle ama bu göz dikme olayı da son on dokuz yılın eseri, onu da söyleyeyim, belirteyim yani.

Şimdi, gerek iklim değişikliğine katkısı gerek yarattığı hava kirliliği dolayısıyla insan sağlığını da tetikliyor oluşundan dolayı birtakım önlemlerin bir an önce alınması gerekiyor. Gerek ekonomik açıdan akılcı bir seçenek olmaktan uzaklaşması nedeniyle ülkemizde yeni kömürlü termik santrallerinin yapımına neden hâlâ izin verilmektedir Sayın Bakanım? Biz bunu öğrenmek istiyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyorum.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Peki, ben de teşekkür ediyorum.

Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, arkadaşlar çok uzadı.

Son sözü de Eskişehir Milletvekili Jale Nur Süllü Hanım’a veriyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Öncelikle sunumunuz için herkes teşekkür etti, ben de teşekkür edeyim diyeceğim ama edemiyorum vallahi. Niye edemiyorum derseniz, şöyle: Çünkü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı değil, sanki iklim değişikliği yaratma ve iklim krizi tetikleme bakanlığı gibi bir sunum yaptınız açıkçası. Çünkü faaliyetlerinizde yaptığımız her şey neredeyse iklim krizini tetikler durumda, önce onu belirtmek istiyorum.

Şimdi, ben siz gelmeden önce şöyle bir baktım, sürekli olarak yaptığınız açıklamalarda, mesela Zonguldak'ta bir açıklama yapmışsınız, demişsiniz ki “1,5 milyon ton kömür rezervi var, böyle çıkartmaya devam edersek bize bin yıl yetecek rezerv var.” ve 2020 yılında 1 milyon 400 bin ton kömür üretimi hedeflediğimizi söylemişsiniz. Bilmiyorum, bu hedeflerinizi tutturabildiniz mi ama şimdi, ne yapacağız bu kadar çok kömürü? Yeni bir şey icat ettiniz, bizim haberimiz mi yok, yoksa ülkenin her tarafını iklim krizini tetikleyecek termik santrallerle donatacak mısınız? Bunu bir merak ediyorum önce. Ne yapacağız, tamamını yakabilecek miyiz, ısınmada mı kullanacağız, ne yapacağız yani doğalgaz mı kesiliyor? Hani, “Bulduk.” diyorsunuz ama ben şimdi merak ediyorum, bu kadar çok kömürü ne yapacağız?

İkincisi: Şurada -ben sürekli gündeme getiriyorum- biyokütle kurulu güç oranlarının artışı, burada yenilenebilir enerji kaynaklarının artan oranlarını söylemişsiniz, sizin slaytınızda, sunumunuzda. Şimdi, burada biyokütle santralleri özellikle 2010 yılından günümüze inanılmaz bir artış sağladı. Biyokütle santralleri, yenilenebilir enerji kapsamına alınmış durumda yasalarla; tamam, biliyoruz. Avrupa Birliği 2009/28/EC direktifinde de böyle anılıyor ama orada tabii biraz daha denetimler farklı. Bizim mesela Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun'da organik atıkların yanı sıra bitkisel yağ atıkları, tarımsal hasat atıkları dahil olmak üzere tarım ve orman ürünlerinden, bu ürünlerin işlenmesi sonucu ortaya çıkan yeni ürünlerden elde edilen kaynaklar olarak geçiyor. Arkasından biliyorsunuz, 13,3 sent gibi yüksek bir teşvik veriyorsunuz. Ayrıca, 6719 sayılı Kanun kapsamında atık lastiklerin de işlenmesine olanak sağlandı biyokütle santrallerinde ve Elektrik Piyasası Kanunu'nda da yapılan değişiklikle biyokütlenin tanımı bir kez daha değiştirildi; gıda ve yem değeri olmayan tarımsal artıkları, atıkları, endüstriyel odun dışındaki orman ürünlerini içine aldı.

Şimdi, baktığımız zaman kömürle çalışan, özellikle yakmaya dönük biyokütle santrallerin -biyokütle termik santralleri diye geçiyor zaten- kömürle çalışan termik santrallerden yüzde 150 daha fazla azot, azot oksit, yüzde 600 daha fazla uçucu organik bileşikler, yüzde 190 daha fazla partikül madde ve yüzde 125 daha fazla karbonmonoksit, ayrıca yüzde 50 daha fazla karbondioksit yaydığı bilimsel verilerle kanıtlanmış durumda ve bilim insanları bu konularda uyarılarda bulunuyor. Ama baktığımız zaman, güneş enerjisiyle -yani tam olarak yenilenebilir olarak tanımlayabileceğimiz güneş

enerjisiyle- aynı teşviklere sahip, artı bir de yerli ekipman kullanılması hâlinde 19 sentlere çıkan bir teşvik artışı var. Şimdi, bu konuda ne yapmayı düşünüyorsunuz? Çünkü biraz önce emisyon değerlerini söyledim size ve sürekli sayıları artıyor. Ormanlarda, orman alanlarında kuruluyor, hatta artık ağaç sektörü bu konuda sıkıntıya girmiş durumda, o kadar yüksek ki teşvik, yeri geldiğinde tomruklar bile yakılıyor biyokütle santrallerinde. Bu konuda bir düzenleme yapmayı düşünüyor musunuz? Onu soracağım.

Ayrıca, Maden Yasası'nda, yine bir konuşmanızda Maden Yasası'yla ilgili yeni değişiklik geleceğini söylemişsiniz ama zaten Maden Yasası, AKP Hükûmeti sırasında 17 kez değiştirilmiş ve hiçbir seferinde de iyileştirme olmamış, tamamen ranta açılmış.

Bakın, son değişiklikte ben söz olarak konuşmuştum mesela: Ülkemizde sıkıntısı şu: Daha önce, bildiğiniz gibi, bizim maden havza yönetimine bağlı bir madencilik sektörümüz vardı, şimdi ufak ufak alanlara bölerek -mesela, son geçen yasalardan bir tanesiyle, kanun değişikliğiyle- ne yaptınız? 25 bin hektarın altındaki arazilere “ÇED gerekli değildir.” kararıyla, valilik izinleriyle ruhsat verilmesinin önü açıldı ve böylece parça parça çeşitli bölgelerde rant yaratacak şekilde madencilik faaliyetlerine izin verildi. Maden Tetkik Aramanın daha önceki kuruluş amaçlarıyla, Atatürk'ün o madenlerin olduğunu bilerek -siz de söylediniz “Ülkemizin her yeri maden.” diye- öngörerek kurduğu MTA'nın havza madenciliği ilkesi tamamen sarsıldı. “Böl, parçala, yönet” gibi madenleri de parçalayarak ruhsatlandırma gibi bir yaygınlaştırma yapıldı bu son dönemde.

Şimdi, yine, ben sunuşunuzdan şöyle ilerlemek istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım, toparlayalım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, toparlamayacağım daha çok var, kusura bakmayın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kusura bakmayın ama sunumdan fazla...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, bakın, herkes yarımşar saat konuştu. Kusura bakmayın, benim notların çok fazla çünkü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı dediğim gibi en kritik bakanlıklardan bir tanesi, kusura bakmayın.

OYA ERSOY (İstanbul) – Başkan, süre koyacaktınız o zaman.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hiç kimseye süre koymayıp bana “Toparlayın.” diyemezsiniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım, müsaade eder misiniz? Sizler konuşun diye arkadaşlar nezaket gösterdi ama işi şey yapmayın.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bakın, Sayın Başkan, bu tartışmayı sürekli yapıyorsunuz. O zaman herkese süre koyun, hiç kimseye süre konulmamışken bana sürekli bunu yapıyorsunuz çünkü söylediklerimden çekiniyorsunuz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama süre koydum. En çok siz konuşuyorsunuz. Bakın, Murat Bey çok güzel toparladı.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – En çok ben konuşmuyorum süre olarak. Bakın, bunları konuşacağımıza 3 soru daha sormuştum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, bitirin, sabaha kadar konuşacak değiliz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bitirmeyeceğim, daha çok var söyleyeceklerim. Sabaha kadar konuşmayacağım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Başka komisyonlarda beş dakika komisyon üyelerine...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Sayın Başkanım, o zaman süre belirleyin, belirlemiyorsunuz süreyi, bana gelince hep bu tavrı gösteriyorsunuz.

Ben anlamıyorum bana karşı bu tavrınızı. Doğruları söylediğim için çekiniyorsunuz diye değerlendiriyorum ben.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Neyi çekineceğiz ya! Burada her şeyi konuşuyoruz. Kusura bakmayın, her şeyi konuşuyoruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam ama yani niye bana karşı...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Çok konuşan olmadı ama.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hep bana geldiğinde...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Herkese söylüyorum, lütfen toparlayın diyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – İlk ben konuşacağım bundan sonra çünkü sonra kaldığım için herhâlde hep böyle yapıyorsunuz. Rica ederim lütfen, Sayın Başkan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sırayla söz veriyoruz herkese.

Evet, toparlayın lütfen.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, ben devam ediyorum.

Şimdi, bakın, burada -başka arkadaşlarımız da farklı bölümlerine değindiler ama- madencilik faaliyetlerinde izinler diye bir sayfa var. Burada millî parkları falan söylemişsiniz, orman alanları yok burada, bunların içinde orman alanları yok. Daha sonra orman alanlarının ne kadarında faaliyet yapıldığından söz etmişsiniz. Bakın, burada en büyük sıkıntılı şeylerden bir tanesi de bu taş ocakları. Taş ocakları hızla artıyor, inşaat sektörünün artışına bağlı olarak hızla artıyor ve malzemeye olan talep de bunu arttırıyor. 2002'den 2013 yılına kadar Türkiye genelinde 85 bin taş ocağı ruhsatı verildi. Şu anda sayıları bile belirlenemiyor, işte, Rize İkizdere'de, Van Gürpınar'da sesler çıkıyor ve bunların genelde bağ bahçe, ormanlar içinde bulunmasının yaratacağı tahribat ve canlı sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri konusunda sürekli uyarılarda bulunulmasına karşın bu uyarıları hiç dikkate almıyorsunuz. Odun üretimi yanında su da üreten bu ormanlardaki sıkıntıları değerdendirmiyorsunuz. Bunlar toz solunum yolu hastalıklarına neden oluyor.

Çevresel etki değerdendirmelerinden söz etmişsiniz burada, raporlarınızda. Daha önce bize bir SED değerdendirmesi de yapılacağı, onun da yönetmeliğinin çıkacağı söylenmişti. O çalışma ne aşamada? Onu özellikle ben öğrenmek istiyorum.

Burada madencilik faaliyetleri konusunda ÇED raporlarını veren firmalarla ilgili bir düzenleme yapılması düşünülüyor mu? Çünkü genelde o çok büyük sıkıntı yaratıyor biliyorsunuz ve denetimden burada söz etmişsiniz. Şimdi, denetimden söz ederken nasıl bir denetim yapıyorsunuz? Mesela, hiç denetim bilgilerine yer vermemişsiniz raporunuzda.

Bakın, bırakın özel firmaların yaptığı şeyleri, ben size Eskişehir'de -Vekilim de söyledi- termik santralin olduğu alanda yedi kez ihale iptal edildi ama hâlâ 300 adet noktada sondaj Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Türkiye Petrolleri Uluslararası AŞ... Bakın, bu hâlde herkese de göstereyim, bentonitli atıklar etrafa saçılmış durumda, havuzlar kontrol altına alınmamış durumda. Ben hatta bunları özellikle AKP milletvekilimize... Bakın, dere yataklarına bentonitli atıklar dökülmüş. Şimdi, siz denetim yapmaktan sorumlusunuz ama denetim yapmayı bırakın, bu sizin kendi şirketinizin yaptığı bir çalışma, hani özel şirket falan değil. Ekinlere böyle sondaj makineleriyle girilmiş, bütün dere yataklarında bentonitli atıklar. Bunu Komisyona özel yapmadım Mecliste konuşmuştum bu konuyla ilgili.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Çok teşekkür ederim ama bentonit bir çeşit gübredir aynı zamanda.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, gübre ama bilim adamları dere kaynaklarında oluşturacağı hasarlar konusunda da uyarıyor. İzinizle, onu biliyoruz.

Evet, şimdi, burada...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, toparlayalım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Toparlayacağım.

Burada siyanür havuzlarının yarattığı çok büyük tehditler söz konusu. Özellikle siyanür havuzlarıyla ilgili çok özel raporlar var. Israrla bir zarar yaratmadığı, çok iyi önlem alındığı söyleniyor ama ne yazık ki öyle değil, sayısız davalar ve ölüm olayları var bu siyanürlü ayırıştırma havuzlarıyla ilgili.

Şimdi, bu 18'inci slaytta da Türkiye'nin yüzde 26 orman alanının binde 3'ünde altın madeni olduğunu söylemişsiniz yani yaklaşık 65.833 hektara denk geliyor bu. Burada baktığımızda, Beyşehir Gölü büyüklüğünde bir alan. Bu alandaki ağaçları söküp ne yapıyorsunuz? Altın şirketlerine mi veriyorsunuz ormanları? Onu öğrenmek istiyorum. Ayrıca maden alanlarına arama ve işletme için ayrılan alanlarla ilgili net bir bilgi yok.

Bir de burada yine bir şey söylemek istiyorum. Şuradaki sizin... Bu raporlar var, bunları ben daha sonra Komisyona verebilirim, özellikle mesela Fatsa'da siyanür havuzunun yarattığı ağır metal kirliliğine ilişkin rapor var elimde, Eskişehir'de aynı şekilde.

Bakın, 31/12/2019'da termik santrallerin çevresel yükümlülüklerini yerine getirmesi için verilen süre doldu, hatta Meclis gündemine getirildi, bayağı bir tartışmalar yaşandı burada. 2020 yılında filtre takma yükümlülüklerini yerine getirmediği için kapatılan ama devlet teşviklerinden yararlanmayı sürdüren termik santraller gündeme geldi ve ileri tarihe ötelemek için de iki kez Meclise geldi konu. 26 Ocakta bir yönetmelik değişikliği yapıldı, filtre takan ancak atık depolama sahası sorunlarını çözmeyen santraller kurtarıldı bu yönetmelik değişikliğiyle. 1 Ocak 2020'de de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve Çevre ve Şehircilik Bakanı Kahramanmaraş Afşin, Kütahya Seyitömer, Tunçbilek; Sivas Kangal ve Zonguldak Çatalağzı termik santrallerini kapattı. Manisa Vekilimiz de bu termik santraldeki mağduriyeti anlattı size ama. Şimdi, burada biz Yeşil Mutabakat kapsamında bir adil dönüşüm sürecinden söz ediyoruz. Bu adil dönüşüm süreci ve bu hiçbir hazırlık yapılmaksızın Soma örneği çok belirgin bir örnek ama ondan sonra bakıyoruz, yine çok ilginç bir şey var sunumunuzda. Baktığınızda -20'nci slaytta- Afşin Elbistan Çelikler tarafından kapatılan, yükümlülüklerini yerine getirmeyen termik santral projesinin tekrar faaliyete geçtiğini bizim Genel Başkan Yardımcımız Ali Öztunç sürekli gündeme getiriyor ama şimdi, buradaki projeler arasında yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen bir termik santrale idari yaptırım uygulanması gerekirken modernizasyon projesi için 1 milyar 445 milyon 315 bin lira teşvik vermişsiniz. Bunu özellikle sormak istiyorum yani yükümlülüğünü yerine getirmiyor, bir teşvik veriyorsunuz...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bir dakika, bitmedi.

Aynı şekilde -Vekilimiz de söyledi- bakın, bu 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmediği konusunda özellikle Sayıştay raporları Orman Bakanlığını uyarıyor. Bu yetki, denetleme yetkisi kimde, Orman Bakanlığında mı, sizde mi? Siz burada denetimlerden söz etmişsiniz. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı... Sizin bu konulardaki yaptırımlarınız neler? Onu öğrenmek istiyorum.

Bir de Komisyona mesela yakılan yıllık kömür, petrol ve gazın hem ithal hem de yerli üretim olarak miktarlarını ve bundan kaynaklı emisyon değişimini sunmanız gerekmez miydi? Öyle bir bilgi yok. Bunların...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – İlk hâlinde var sunumun, büyük sunumda var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Öyle mi?

Sayın Başkan “Yazılı olarak.” diyor, bakacağız ona.

Evet, bir dakika, bir şey daha söyleyeceğim. Şimdi, burada, 42’nci slaytta da “devlet hakkı olarak 1 milyar 670 milyon alındığı” söyleniyor. Şimdi, bu kadar para için değer mi o kadar çevre tahribatı? Bakın, 2004 yılında getirilen bir değişiklikle ürettiği madeni kendi tesisinde işleyip ek katma değer sağlayanlardan maden miktarı için devlet hakkının yüzde 50’sinin alınmayacağı düzenlenmişti ve 28/2/2018 tarihinde de altın, gümüş ve platinle ilgili madenler için devlet hakkının yüzde 40’ının alınmayacağı düzenlendi. Yani bu rakamlar artacak mı ve biz bu verileri mümkünse 2009 yılından itibaren alabilir miyiz? Yani tahakkuk eden devlet hakkı nedir, yasal değişikliklerle ne kadar olmuştur? Teşvik indirimden sonra ödenen devlet hakkı nedir? Orman Genel Müdürlüğünün bundan aldığı pay nedir? Bunlarla ilgili verileri istiyoruz Komisyon olarak, Başkan yazılı olarak verebileceğinizi söylüyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, yazılı olarak verebilir.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bir de şunu soracağım: Anlaşılan 13,6 milyon hektar araziye maden izni verilmiş, değil mi? Böyle bir bilgi var. Yani 136 bin metrekare yani neredeyse İç Anadolu kadar bir şey...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Onun içinde arama ruhsatları da var yani arıyor, bırakıyor, geçiyor.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bize onları mesela bir ayırım hâlinde verebilirseniz, arama ruhsatları, izin verilenler, onları da istiyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz, sağ olun.

Onları da versinler efendim.

Hüseyin Kaçmaz, Şırnak Milletvekilimiz, buyurun efendim.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan Yardımcısı, değerli hazırun; herkese selamlar saygılar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Mümkünse kısa sorular soralım, değerlendirmeleri zaten yaptık. Bakın iki saate yaklaştı.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Sayın Başkanım, takdir edersiniz hani çok az konuşurum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biliyorum, tamam, sen çok az konuşuyorsun, sen çok konuş.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Tamam.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Hüseyin Bey etkili sorular sorar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Tabii yani en nihayetinde politik olarak eleştirilerimiz de oluyor birçok noktada ama Komisyona hitaben özellikle o noktada durmaya çalışıyoruz çünkü şunun da farkında olmamız...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Siz kısa ve öz konuşuyorsunuz, istediğiniz kadar konuşun.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Şunu da söyleyeyim öyleyse müsaadenizle: Çünkü yıllarca bu ülkede doğayla ilgili ağzını açana “yatırım düşmanı” denildiği için aslında bugün birçok sorunu da yaşıyoruz diye düşünüyoruz. Çünkü bugün talan edilmiş ormanların, çürütülmüş denizlerin, betona boğulmuş kentlerin bile ortaya çıkmasının bir sebebi de yine aslında belki de az muhalefet ya da muhalefetin önünün engellenmesiyle ilgili de olabilir.

Şimdi, Sayın Bakan Yardımcımızın sunumunda biraz, iklimin ne kadar hızlı değiştirildiğini anlattığını aslında ben görüyorum. Bu sebeple de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına sanki iklimi değiştirme bakanlığı dersek herhâlde yeridir diye düşünüyorum çünkü kömürle ilgili özellikle -daha önce de defaatle dile getirdik- Çevre Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında farklı söylemler oluyor. Mesela, Sayın Bakan Yardımcım, kömürün tamamını yakabilir miyiz? Bu mevcut potansiyelimizin, kömür madenimizin tamamını yakabilir miyiz? Ne yapmak gerekir? Çünkü sunumda da kömüre o kadar atıf yapılıyor ki biraz bu Yeşilçam’da bir sahne var hepimizin bildiği, Sezercik Öksüzler filmi vardır “Vereceğim parasını, alacağım Fıstık’ı, vuracağım kırbacı.” meselesine dönüşüyor artık bu kömür meselesi. Çünkü Şırnak’ta bir termik santral var, hani bugün solunum hastalıkları, erken düşük, neredeyse çocuk yaşta kalp krizleri neredeyse o kadar arttı ki doğada yarattığı tahribatla birlikte, tarımda sebze ve meyvelerimizi o kadar etkiledi ki bunun artık ne kadar zararlı olduğunun herhâlde her yurttaş artık farkında ama ısrarla bu kömürün kullanılmasının bu kadar istenilmesini, bu kadar ısrar edilmesi açıkçası bizleri endişelendiriyor.

Şimdi, 12’nci slaytta “Toplam 38,5 milyon hektar alana petrol arama ruhsatı verildiği...” yazıyor, bu doğru mu? Bir de doğru ise 385 kilometrekare alanı petrol şirketlerine arama ruhsatıyla açmış oluyorsunuz; bu ülkede sadece petrol şirketleri mi yaşayacak? Bu durum ortaya çıkıyor. Bununla birlikte 790 bin kilometrekare için de işletme ruhsatı verilmiş yani Van Gölü’nün 2 katı. Sunumda yine neden hiç maden denetleme sonuç bilgisi yok Sayın Bakan Yardımcım? Çünkü madenlerin hâli ortada, siz kendiniz de dile getirdiniz. Ancak binlerce denetlemeye rağmen sorun ortadan kalkmıyor, bunun sebebi ne?

Yine, slayt 18’de “orman alanlarının binde 3’ünü altın madenlerine açtığınızı” söylüyorsunuz, yaklaşık 65.833 hektara tekabül ediyor. Jale Vekilimiz de bahsetti, Beyşehir Gölü kadar orman alanını kopartıp altın şirketlerine verildiği gözüküyor, bu anlama geliyor.

Yine, maden alanları için arama ve işletme için ayrılan alanlar bilgisi neden yok? Sunumda bulamadık.

Yine, 42’nci slaytta “devlet hakkı olarak 1 milyar 670 milyon TL alındığı” söyleniyor, siz bunu açarak da anlattınız. Bu kadar para için gerçekten bu kadar doğa tahribatına değer mi? Bunu merak ediyorum. Bir de burası bir araştırma Komisyonu, burada konuyu bilenler olarak ilgili bilgileri vermeniz çok iyi olacak. Burada madenlerin maden gruplarına göre ne kadar yıllık üretimi yapıldığı ve bunun karşılığında yıllık ruhsatlı maden sahası alanını ve bundan devlete yapılan ödemeleri 1990’dan itibaren alabilir miyiz? Çünkü bu durum ileride rapor için de alt başlık oluşturacaktır.

Yine, slayt 34’te iklimi değiştiren işleri sunmuşsunuz. Verdiğiniz her örnek iklimi değiştirmek değil mi aslında? Etkileri aslında net bir şekilde karşımızda da duruyor.

Yine, soru olarak, Komisyona, yıllık olarak yakılan kömür, petrol ve gazın hem ithal hem yerli üretim olarak miktarlarını ve bundan kaynaklı emisyon değişimini sunmanız gerekmez miydi? Buna ilişkin de herhangi bir şey bulamadık. Bunları sağlarsanız çok memnun oluruz. Yine, bir soru daha. Ayrıca bu 3 yakıta ödenen ithalat faturasını, verilen teşvikleri ve alım garantilerini yıllık olarak alabilir miyiz? Bu veriler mevcut mu sizde?

Slayt 43'te, altın üretimi için -asında Jale Vekilim de söyledi- sadece daha net anlaşılabilmesi için şu şekilde anlatayım: 2019 üzerinden yazmıştım, çok bir fark yok, 4 ton fark var. 2019'da 38 ton altın çıkarılmış, kilogramı 50 bin dolar desek 1,75 milyar dolar altın geliri oluyor. Bütün madenlerden 1,6 milyar TL devlet hakkı, sadece altın şirketleri içinse 1,75 milyar dolar gelir elde edilen bir durum ortaya çıkıyor. Bize sadece doğa tahribatı ve yoksulluk kalmış olmuyor mu? Çünkü mukayese ettiğimizde neredeyse böyle bir durum ortaya çıkıyor.

Yine, bununla birlikte, sayfa 23'te ÇED'ler verilmişti. Sonra zaten sunum şeyleri değiştirilince biraz rakamlar değişmiş. Olumsuz verilenleri de verebilme imkânınız var mı, olumsuz ÇED raporu verilen raporlar için? Çünkü önceki yılların bilgilerinin de paylaşılması yine ileride rapor için elimizi güçlendirecektir ve altlık için iyi olacaktır diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Hüseyin Bey, teşekkür ediyoruz.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, İstanbul Milletvekilimiz Sayın Oya Ersoy'a söz veriyorum.

Buyurun Oya Hanım.

OYA ERSOY (İstanbul) – Evet, teşekkür ediyorum.

Öncelikle, sunumunuzun başında bir algıyı değiştirmekten bahsettiniz. Maalesef değiştiremeyiz çünkü bu bir algı değil, gerçek. Tarlalarımızda, ormanlarımızda, yaşam alanlarımızda, sulak alanlarımızda, bütün memleketin dört bir tarafında halkın yaşadığı gerçekler algıyla değiştirilemez, onu söylemek istiyorum.

Şimdi, nerelerde yapılamaz konusunda sınırlamalar olduğundan bahsettiniz. Bu sınırlamalar Maden Kanunu'nda yer alıyor, 7'nci maddede ve maden faaliyetlerine kapalı tutulması gereken su havzaları, orman alanları, tabiat parkları, sit alanları gibi koruma alanlarına ilişkin kısıtlamaları düzenliyor bu madde, o yüzden önemli. Şimdi, Maden Kanunu'nda 2001 yılından itibaren 21 kere değişiklik yapıldı ve bu 21 değişiklikten 5 tanesi bu 7'nci maddede yapıldı ve maalesef, bu 7'nci maddede yapılan değişikliklerle de bu tip özel alanlarda yapılacak faaliyetlere çeşitli esneklikler getirildi ve size bağlı MAPEG'in yetkileri artırıldı ve sonuç da ortada.

Bir diğer konu, ÇED raporları mevzuu. Vekil arkadaşımız sordu, ben aynı zamanda da cevap vereyim ve bunun da sizden yeniden teyidini isteyelim. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının verilerine göre ÇED Yönetmeliği'nin uygulamaya girdiği 1993 yılından 2020'ye kadar alınan tüm kararlardan 61'ine “ÇED olumsuz” kararı, 6.118'ine ise “ÇED olumlu” kararı verilmiş. Yine, seçme, eleme kriterlerine tabi projelerin 1.134'ü için “ÇED gereklidir.” kararına karşılık 65.934 kez “ÇED Gerekli değildir.” kararları verilmiş ve bu kararların neredeyse yüzde 49'u maden ve petrol sektöründeki projelere verilmiş.

Şimdi, son dönemde özellikle ruhsat süresi dolmuş olanların ve daha önce düşünülmemiş maden sahalarının da ihaleye açıldığı görülüyor ve bunların çoğu da benim memleketim Balıkesir ve çevresi, Ege ağırlıklı olarak. Biraz önce Bigadiç'i gösterdiniz. Babam KÖY-KOOP Başkanıydı ve bütün hayatım o ilçelerin bütün köylerinde geçti. Bigadiç gösterdiğiniz gibi değil maalesef, tarım ve hayvancılık diye bir şey kalmadı Bigadiç ve Sındırgı başta olmak üzere.

Yine, biraz sonra Manyas Gölü çevresine geleceğim. Oradan da İstanbul ve müsilaaj sorununa da gelmek istiyorum. Bunların hepsi birbiriyle bağlantılı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Oya Hanım, müsilaaj için ayrı bir komisyon kuruldu.

OYA ERSOY (İstanbul) – Onu biliyorum, aynı zamanda da Çevre Komisyonundayım ama bu konu, bütün hepsi birbirine bağlı olduğu için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru da işte orada...

OYA ERSOY (İstanbul) – Keşke bir hafta boyunca Sayın Bakan Yardımcımız ve bu Bakanlık yetkilileriyle tartışabiliyor olsaydık. Çünkü gerçekten her tarafta çok fazla acısını çekiyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakın, daha önce de bir Bakan Yardımcımız geldi, şimdi ikinci Bakan Yardımcımız.

OYA ERSOY (İstanbul) – Kömür kullanımı konusuna da geleyim, çok fazla bu konuya değindiniz. Bakın, pandemiyle beraber -atlayarak gidiyorum- büyük iller, nüfusu yoğun olan yerler dışında bir tek il sürekli yasak kapsamına girdi. Bu il Zonguldak; Zonguldak olması boşuna değil. Bu sadece doğa talanı yaratmıyor, aynı zamanda insan sağlığı açısından da. Yani bugün bu konuştuğumuz konular algı ötesinde bu memleketin bundan sonra yaşamasına dair sorunlardır, memleket sorununu tartışıyoruz yani. Bırakın, hani sermaye, sanayi vesaire değil, o gelir her yerden de elde edilebilir. O konuda da yine bir veri vermiş olayım size.

Ordu'da 58 bin dönümlük bir alanda siyanürle altın işletmeciliği yapıldı ve Ordu Valiliğinin 2018 ve 2019 analiz raporları var. İçme sularında bulunan ağır metaller 0,200 miligram olması gerekirken bu oran 2018 analiz raporunda 1.723 miligram olarak tespit edilmiş ve 2019 raporunda ise bu rakam 3.460 miligram yükselmiş.

Şimdi, fındık... Dünyada üretilen 1 milyon ton fındığın 700 bin tonu Türkiye'de üretiliyor ve Türkiye üretiminin yüzde 30'u da Ordu yani 214 bin tonu da Ordu ve çevresinden çıkışlı. Sadece Fatsa, Ünye havzasında yıllık üretim miktarı 107 bin ton ve fındığın ihracat geliri 2 milyar dolar. Ordu yine bal üretiminde Türkiye'de 2'nci sırada ve balın sağladığı katma değer -katma değerden yaklaşırsak eğer- 510 milyon lira.

Şimdi, rehabilitasyondan bahsettiniz. Etkilerini tam ayrıntılı... Genel çerçeveye vermeye çalıştım. Bütün bunların yani su kirliliğinin, bütün bu doğanın talanı... Sadece üç beş ağaç dikmek midir rehabilitasyon? Bu madenlerle yapılan çalışmaların rehabilitasyonu, bu alanların tamamen rehabilitasyonu mümkün müdür?

Ayrıca zeytinlikler, yine bizim bölgemiz. Bir zeytin ağacı kaç yılda yetişebiliyor ve eski zeytin ağaçları yerine ne kadar yılda getirilebilir? Bunu da sormak istiyorum size.

Son kez şundan bahsetmek istiyorum: Bahar Madencilik tarafından yine benim memleketimde sondaj faaliyetlerine devam edildiği Balya ilçemiz Orhanlar köyünde su kaynaklarından biri olan Kocaçayır'ın bir kolu da Kocadere. Bu Kocadere tam 35 km uzunluğunda ve Manyas Gölü'nden doğduktan sonra Marmara Denizi'ne akıyor ve Balya'da bulunan, Fransız madenciliklerinden kalma çinko kurşun atıklarının Manyas Gölü su toplama havzasında kaldığı da biliniyor. Bunlar Balıkesir, Çanakkale planının vesaire... Bu planları ayrıca belirtmeyeyim ama kurulacak sanayi tesislerinin atık suları artılsa bile bunlar Marmara Denizi'ne, zaten öldürdüğünüz Marmara Denizi'ne gitmeye devam ediyor. Bu nedenle, zaten bu işletmecilik nedeniyle, şu an itibarıyla o havza içerisinde bulunan kuş cennetimiz maalesef artık yok.

Son olarak şunu sormak istiyorum: Kaç hektarlık orman alanı maden arama faaliyetleri için yok edildi? Yapılan bu maden aramaları sonrasında doğaya verilen zararın bilançosu, tüm bu anlattıklarım çerçevesinde Bakanlığınız tarafından çıkarıldı mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Oya Hanım, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Sibel Hanım da bizim Komisyon üyemiz değil ama daimî...

Sibel Hanım, siz de kısa bir şekilde sorarsanız...

Buyurun Sibel Hanım.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Evet, gerçekten komisyon açısından en önemli Bakanlıklardan biri Enerji Bakanlığı ve Avrupa Birliği sürecinden ben biraz bahsetmek istedim. Sayın Murat Bakan da kömür ve Alsas-Loren bölgesinden bahsetti ve öyle bir giriş yaptı. Evet, Avrupa Birliğinde Alsas-Loren savaş sebebi olan bir bölge, Fransa ve Almanya arasında ve bugünkü Avrupa Birliğinin de açıkçası kuruluşunu sağlayan Kömür Çelik Topluluğunun kurulmasına da neden olan yani oradaki o bölgenin savaşa son verip ortak Avrupa Birliği kurumları tarafından, o zamanki Avrupa Topluluğu kurumları tarafından, ülkeleri tarafından yönetilecek ortak kurumlara devrediliyor. Ki o kadar stratejik bir sektöre, kömür yataklarına bugün baktığımızda, Sayın Murat Bakan'ın da söylediği gibi, Fransa ve Almanya, iki ana aktör, bugün o sektörde ciddi bir azaltıma gidiyor ve bugün Avrupa Birliği gerçekten dünyanın sanayi strateji politikası olan, kalkınma stratejisi olan ve “Yeşil Mutabakat” diye gerçekten ciddi bir iklim çerçevesinde bütün dünyaya açtılar. Biz de aday ülke olarak bu konuda çok ciddi bir şekilde hazırlıklı olmalıyız. Ama sunumda böyle bir hazırlık olmadığını fark ettim ben. Yeşil Mutabakat sadece sayfa 32’de geçiyor ve “Ön çalışmalar başlatılmıştır.” diyor. Aslında sizin sunumunuzun temel çerçevesi bizim bu 2030 hedefi ya da 2050 hedefi yani bir hedef koyarak ve nasıl bir kalkınma stratejisi ortaya koyacağımızı daha çok anlatması gerekiyordu. Çünkü zaten mevcut madencilik sektörümüzün konumu ya da yapmadığımız için bugün bu komisyon belki de kuruldu ve “ne yapabiliriz”i tartışıyor.

“Sanayileşmenin temeli” dediniz madencilik sektörüne ve istihdam politikalarının da. Ama bizim burada ciddi bir revizyona gitmemiz gerekiyor. Bugün Avrupa Birliğinin sanayileşme ve kalkınma stratejisi, büyüme stratejisinin temeli iklim. Dün NATO Zirvesi’nde de önemsenen üç başlıktan biri iklim. Bizim de dünya madenciliğinde 7’nci sırada olduğumuzu gösteriyor ama bizim bu madencilik ve işte karbon salınımı, sera gazı emisyonunda bizim mevcut madencilik sektörlerimizin ne kadar hazırlıklı ve kalkınmaya ne kadar dönük bir strateji oluşturacağı belli değil.

Dışişleri Bakan Yardımcısı Sayın Kaymakcı, sunumunda dört bakanlığı içeren bir eylem planı hazırlığında olduğunu söyledi Yeşil Mutabakat’a dönük. Burada da en sorumlu alan olarak da sanırım Enerji Bakanlığının çünkü kömür yatakları noktasında bir perspektif konulmadı bugün. Ben bu mutabakata uyum konusunda bir hedef konulmadığını görüyorum. Nasıl olacak bu eylem planının sonucunda, sizin yaklaşımınız nedir? Yeşil Mutabakat konusunda, gerçekten ciddi bir hazırlık konusunda siz ne düşünüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, İstanbul Milletvekilimiz Sibel Hanım, çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, son sözü de Sayın Nevzat Ceylan’a veriyoruz efendim.

Ankara Milletvekilimiz Nevzat Ceylan, buyurun.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Evet, teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Elbette madencilik çok önemli sektör ve mutlaka yer altı zenginliklerimizi çıkararak değerlendirmemiz gerekir. Bütün dünyada böyle uygulanıyor zaten, ülkemiz için de bu son derece önemli ve geçerli. Bu madencilik çalışmaları yapılırken bütün dünyada görülen bir eksiklik şu: Dünyadaki doğal varlıkların fonksiyonel değerlerinin maden sahalarından daha kıymetli olduğunu görüyoruz çok alanlarda. Fakat bu genellikle dikkate alınmıyor Sayın Bakanım.

Şöyle söyleyeyim: Mesela, Kaz Dağları. Kaz Dağları'nın fonksiyonel değerleri yani ormanlar, ormanların sağladığı oksijen, ormanların sağladığı erozyonu önleme, bir sürü faydaları var malum. Onlar hesaplandığı zaman oradan çıkarılacak madenden çok daha kıymetli olduğu görülecektir. Yani dünyadaki doğal varlıkların yıllık dünyaya getirisinin 150 trilyon dolar olduğu hesaplanıyor. Şöyle bir örnek verelim: Dünyadaki ekonominin yıllık 15–20 trilyon dolar olduğu bir dünyada doğal varlıkların dünyaya sağladığı ekonomik değer 150 trilyon dolar olduğu hesaplanıyor. O açıdan bakıldığı zaman, her yerde maden izni verilmesinden ziyade oradaki doğal varlıkların fonksiyonel değerlerinin de hesaplanması gerekir ve göz önüne alınması gerekir fakat bunun alınmadığını görüyoruz. Özellikle, en azından, bu korunan alanlarda biraz daha dikkat edilmesi, buralarda maden sahası verilirken oranın fonksiyonel değerlerinin ne getirdiği hesaplandığı zaman inanın, korunan alanların ülkeye çok daha fazla katkı sağladığı görülecektir. Maden sahalarına izin verilirken bu açıdan bakılarak değerlendirilirse çok daha isabetli olacağına ve gelecek kuşaklara çok daha güzel bir ülke bırakacağımıza inanıyorum.

Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Şimdi, müsaade ederseniz, ben de kısaca bir bilgi edeyim geçmişte Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı yapmış olmam hasebiyle.

Şimdi, efendim, özellikle, şunu belirtiyim: Tabii, izinlerin bir kısmı, maden izinlerinin bir kısmı ormanda oluyor ama biz burada, özellikle, benim Bakanlığım döneminde, 2008 yılında bir genelgeyle bütün orman izinlerinde rehabilitasyon projesi hazırlanması kararını çıkarmıştık ve ilk önce, çok iptidai, böyle bir kağıt üzerinde bir plan getirmişler, bunları reddettik ve gerçekten orman mühendisleri ve maden mühendislerinin hazırladığı muhteşem bir rehabilitasyon çalışması yapılması ve bunun da takibini özellikle yaptık. Hatta, bakın, ben de şu anda size gerçek rakamlar vereyim: Benim Bakanlığım döneminde, 2008 yılında, o tarihte başladı rehabilitasyon, şu ana kadar 2.890 alanda izin sahibince rehabilitasyon işlemi yapılmış. Ayrıca, Orman idaresince de -bazı işleri, toprak dökümü, vesaire kendileri yaptı- 116 maden sahasında, bir de diğer kurumlar tarafından 55 yerde rehabilitasyon işlemi yapılmış. Ayrıca, alanlara bakarsak ne kadar alanda... Bu rakamları da ben vereceğim, Orman idaresinin en son rakamı: Gene 2008 yılından itibaren maden izinleri için rehabilitasyon yapılan alan, bakın, 11.156 hektar alan da tamamen yeniden orman hâline getirilmiş; bu da izin sahipleri tarafından ki mecbur kıldı ve izin sahipleri bu anlamda rehabilite etti, zaten rehabilite etmezse çok büyük cezaları var. Ayrıca, Orman idaresinde 307 hektar ve diğer alanlarda 460 hektar olmak üzere bunlar tamamen rehabilite edildi ve takip ediliyor ve Orman idaresi bunu çok sıkı takip ediyor. Peki, ne oluyor? Yapmadığı zaman suç duyurusunda bulunuyoruz.

Ayrıca, şunu ifade edeyim: Gelir deyince Sayın Bakanım, sadece sizin maden gelirleri yok, orman izinlerindende gelir alıyoruz. Mesela, 2020 yılı içinde, en son geçen yıl sonuna kadar orman alanlarında verilen izinlerden 1 milyar 717 milyon 700 bin TL gelir elde edilmiş yani ben bunu da özetle belirtiyim.

Şimdi, burada rehabilite edilen alanlarda çeşitli resimler var, ben bunlardan isteyen arkadaşlara verebilirim. Şile'de, efendim, Antalya Korkuteli'nde hakikaten güzel rehabilitasyonlar var.

Şimdi, gelelim, aşımın bahsedildi. Efendim, eğer ormanda çok ciddi bir aşım olduğu zaman çok büyük ceza, aynı zamanda savcılık da suç duyurusunda bulunuyor ve hiç kimse aşım yapamıyor yani orman alanında ne kadar izin varsa bu alanda faaliyet yapıyor. Bunu özellikle belirtmek istiyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, bir de şunu ifade etmek istiyorum: Yani madencilğin Türkiye’de yapılması şarttır ama Sayın Bakanım, bizim burada teklifimiz, arkadaşların hepsinin ortak görüşü özellikle çevreci madencilik istiyoruz, çevreci madencilik; bunu yaparsa, çevreyi tahrip etmezse maden çıkarsın özellikle.

Ben burada bir hatıramı anlatıyorum, DSİ Genel Müdürüyken daha önceki Bakanımız beni Soma’ya götürdü –başka bir konuydu– ama ben de baktım ki orada galeri olarak yapılması gerekirken bir mühendis olarak –ben de iyi bir mühendisim– dedim ki “Ya, burada galeri olarak yapılması gerekirken niye açık işletme yapılıyor?” Gerçekten buna şaşırdım ve hemen yan tarafı da özel sektör aldığı zaman ona galeri mecburiyeti getirdik. Şimdi, bizim talebimiz şu: Galeri mümkün olduğu zaman galeri uygulaması yapmak gerekiyor diye düşünüyorum. Mümkün olduğu kadar rehabilitasyon; Orman takip ediyor rehabilitasyonu ama orman dışındaki alanlarda da bir kurumun –kim takip edecekse– bunun rehabilitasyon yapıp yapmadığını, tekrar ağaçlandırarak yapıp yapmadığını kontrol etmesi gerekir; belki, bu konuda firmalardan teminat mektubu bile almak gerekebilir diye düşünüyorum; bunun yapılması şart.

Bir de altına bakalım: Efendim, ben Çevre ve Orman, Orman ve Su İşleri Bakanlığıken dünyadaki bütün altın işletmeleriyle ilgili ekipleri gönderdim. Ben de neticede, Türkiye’de ormanda müsaade ettiğimiz tamamen kapalı siyanür işletmesidir, açık siyanür işletmesi yoktur, öyle bir şey yok. Hatta, bizzat bazısını da kontrol ettim ama burada şunu ifade itiraf edeyim: Türkiye’de bazı devletlerin istihbarat örgütleri Türkiye’deki altının çıkarılmasını istemiyorlar. Altınları çıkarmamız lazım, bak, bunu çok açık söylüyorum; bununla ilgili detaya girmeyeyim çünkü ülkelerin ismini verme...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Raporlar, davalar ne?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, olabilir, olabilir, kusura bakmayın, kusura bakmayın. Onların, o kişilerin, avukatlarının paralarını kimin verdiğini de burada söylemeyeyim ama size özel olarak söylerim. Yani, dolayısıyla, Türkiye’de altın için rezerv alan...

OYA ERSOY (İstanbul) – Mahkeme başkanlarına da mı, Yargıtay üyelerine de mi?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şunu mu kabul ediyoruz yani yargının parayla mı yürüdüğünü burada tespit ediyorsunuz?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hanımefendi, ben sizi dinledim, lütfen, müsaade eder misin? Ben dinliyorum. Sizi dinledim mi sabırla?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Dinlemediniz, kestiniz sözümü, onun için ben de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dinledim, hiç kesmedim. Şimdi, müsaade et.

Dolayısıyla, Türkiye’de altının çıkarılması şart. Altın alanları da çok cüzdür, on binde 5 gibi bir rakamdır. Tamamen kapalı sistem, çok ciddi kontrol ediliyor. Kusura bakmayın, altını çıkaralım. Merkez Bankası alıyor, iyi bir uygulama, dışarıya da satılmıyor.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Paralar nereye gidecek Merkez Bankasından sonra? Çıkaralım, doğayı mahvedelim, paralar havaya uçuşsun Merkez Bankasından; oldu!

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, netice itibarıyla, madenleri çıkaralım ve herkesin gazına da gelmeyelim diye düşünüyorum. Bu altın konusunda benim hassasiyetim var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Biz kimsenin gazına gelmiyoruz gerçekten.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayın Bakanım, netice olarak en son şunu ifade etmek istiyorum: Madencilerin talepleri var, madenciler diyor ki: “Bir, mümkünse devlet birtakım ruhsat alanını ilan ederken bütün kurumlardan izinleri alsın.” Bizim de başımıza geldi, bir millî park alanında -Cihan Bey bahsetti- orada rüzgâr enerji santraline izin verilmiş ama neticede izin veremedik fakat vatandaş mağdur oldu yani ruhsat vereceğiniz alanlarla ilgili burada iki şey var: Bir, arama izni. Arama iznini çok kolaylaştıralım ama arandıktan sonra, çıktığı zaman o alanı ihale ederken bütün kurum, kuruluşlardan görüş alarak, olumlu görüş alarak ona göre, her şey bittikten sonra bunu ilgili kurum, firmaya o şekilde verirken çok rahatlar diye düşünüyorum.

Bir de şunu istirham edeceğiz: Efendim –arkadaşlar söyledi- bazen taş ocağı oluyor, taş ocağı çevreyi hakikaten... Biz mesela, ormanda ucu kapalı alanlarda taş ocağına falan izin vermemeye başladık ilk defa ama şunu özellikle vurgulamak istiyorum: Belki, büyük taş ocakları olan yerler var, bu ocaklarla ilgili planlama yapılırsa, bunlara, özellikle, topluca alan belirlenir, verilecekse hep aynı alanda yan yana verilir; yoksa, bakıyorsunuz, 1 kilometre ötede başka bir ocak, başka bir ocak. Bunlar tabii, sıkıntıya, çevre kirliliğine sebep oluyor.

Yani, söylenecek çok şey var, arkadaşlar zaten söyledi. Dolayısıyla, ben teşekkür ediyorum. Zaten, maden sahaları rehabilitasyon eylem planları da hazırlandı. Şu anda, 2008 yılından beri bir eylem planı var, sıkı takip ediliyor Orman tarafından. Tenkit edelim ama yiğidin hakkını da yiğide verelim diyorum.

Ben teşekkür ediyorum. Gerçekten, sizin de çok zamanınızı aldık. Esasen, ara da vereceğiz ama şöyle: O kadar çok soru soruldu ki sizin bu sorulara cevap vermeniz çok zaman alacak. Çok önemli hususları burada vurgularsanız, diğer konuları zaten yazılı talep ediyoruz, onu özellikle vurgulamak istiyorum. Sizden bütün sorulara yazılı cevap istiyoruz ama kısa bir sürede, on-on beş dakika içinde kısa, öz vereceğiniz cevaplar varsa onu da sizden alalım.

Buyurun efendim, söz sizde.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Kıymetli vekillerim, çok ilgili bir Komisyonumuz var, çok güzel de sorular sordular. Soruların tamamına cevap vermemiz gerçekten mümkün değil ama –yazılı olarak elbette cevap vereceğiz sorulara- üzerinde durulan üç konu var, o üç konu hakkında çok kısa açıklama yapayım ben ama onun öncesinde bu sunumla ilgili bir açıklama yapayım.

Şimdi, daha önce, bizim, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının enerji kısmından sorumlu Bakan Yardımcımız gelmiş, sunum yapmış. Ben baktım, sunumunun içinde özellikle enerjiyle ilgili yani enerji nakil hatları, bunların kayıp kaçak oranları, enerjide tasarruf vesairede, o konularda açıklamalar yapmış; dolayısıyla ben sunumumda onlara hiç yer vermedim.

İkinci açıklamam da... Şimdi, benim sunumum ilk hâliyle çok kapsamlı bir sunumdu, sonra, yirmi dakikayla sınırlı olması gerektiği bana söylenince sunumun üçte 2'sini attım, kaldı üçte 1'i dolayısıyla üçte 1'lik kısmını sizlere sunabildim; sunumun bütünlüğü de bir miktar bozulmuş oldu yani.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Alparslan Bey'e de en çok madenle ilgili soru sormuştuk.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Yani ona enerjiyi soracaktınız, bana madeni soracaktınız; ters olmuş.

Soruların önemli bir kısmı kömürle ilgili. Şimdi, kömürle ilgili şunu söyleyeyim ben: Elektrik üretiminde kömür, evet, kullanıyoruz, yüzde 20’ler civarında, Türkiye, elektrik enerjisini kömürden elde ediyor. Elektrik dediğimiz şey hava gibi, su gibi önemli; olmazsa olmaz yani. Elektrikliğin olmadığını varsayalım, belki biz bu toplantıyı burada icra edemeyiz. Dolayısıyla bu elektrik arzının kesintiye uğramaması lazım. Bunun için de 2 şey gerekli: Biri, mutlaka fazla yaratmak yani fazlanız olacak.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Arz fazlası olacak.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Arz fazlası olacak. Yani bizim toplam kapasitemiz 97 bin megavat, kullandığımız 50 bin megavatlar civarında. Ben size bileşenlerini söyleyeyim, siz takdir edin, arz fazlası olup olmaması gerektiğini.

Şimdi, elektriği nereden üretiyoruz? Güneşten üretiyoruz artık yüzde 8’e yakını. Her zaman var mıdır güneş? Mevsimsel olarak değişir mi, gündüz-gece değişir mi? Rüzgârdan elde ediyoruz yüzde 10’a yakını. Her zaman rüzgâr elde edebilir miyiz? Değişir mi? Değişir.

Bakın, hidroelektriğin çok ucuz ve çok önemli olduğunu söyledim. Bu sene hiç elde edemedik vallahi, geçen yıl da öyleydi. Zaman zaman arzu ettiğimiz üzerinde ama zaman zaman yine doğaya bağlı olarak içme, kullanma, sulamanın dışında elektrik enerjisi için su bulamıyoruz. Dolayısıyla elektrik enerjisi üreten bir ülkenin mutlaka arz fazlası olması lazım. Türkiye’nin arz fazlası –şahsen söylüyorum ben- benim için övünülecek bir durumdur, arz fazlası yaratmamız gerekir, şansa bırakamayız.

İki: Mutlaka çeşitlendirmemiz gerekir, mutlaka çeşitlendirmemiz gerekir; bu çeşitlendirmenin içinde kömür de olmazsa olmazdır; dünyada da böyle. Almanya, kömürünü yaktı zaten, Avrupa’da kömür kalmadı ki. “2040’ta kesiyoruz biz.” diyorlar, 2040’ta kömürleri kalmıyor ki hepsini yakmış olacaklar zaten.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Biz ithal ediyoruz zaten.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Sayın Vekilim, ithal için de şunu söyleyeyim: Bana sorarsanız yine, yerli kömür de olması lazım, ithal de olması lazım. Çeşitlendirme dediğim ithali de kapsar. Bakın, ithal kömürün bizim yerli kömürümüze göre avantajları da var. İthal santral kurmak çok ucuz. Niçin? Çünkü onun kalorisi çok yüksek, 6 bin-7 bin kalorilerde -kömürden bahsediyoruz- bizim kömürlerimizin ortalama kalorisi 2 bin-2.500; çok yüksek maliyetlerle bir santral kurabiliyoruz.

Ben bu tartışmalara girmeyeceğim, şunun için girmeyeceğim... Ama bunun da bir zorunluluk... Kendi kaynağımızdır, yerlidir, kullanılması gerekir ama bunu kullanırken mutlaka insana, çevreye saygı şartlarını sağlayan... Çevre Bakanlığının ciddi denetimleri var; o denetimlerle... Bizim, kömür santralinin çevreye etkileriyle ilgili hiçbir denetim yetkimiz yok ama çevreye dikkatli, saygılı bir kömür termik santralinin de işletilmesi lazım.

Şimdi, kömür öyle bir şey ki bırakalım termik santrali, biz kömürden şampuan yaptık –ben kullanıyorum- kömürden diş macunu yaptık, kömürden yara merhemi yaptık yani. Yeter ki kömürünüz olsun. Kömürü gazlaştırmaya başladık biz. Türkiye’de Karadeniz’de 500 milyar metreküpün üzerinde doğal gaz bulduk. Biz Türkiye’deki linyit kömürlerini gazlaştıralım, trilyon metreküp civarında gaz elde edebiliriz o kömürlerden. Dolayısıyla...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Onun emisyonu nedir? Sayın Bakan, onu merak ediyorum ben, sivilaştırma veya gazlaştırma...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Cihan Bey, artık...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Ama önemli bir soru.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Gazlaştırma ve sıvılaştırma ile ilgili slayt vardı. Türkiye Kömür İşletmelerinin bu konuda, gazlaştırma ile ve sıvılaştırma ile ilgili çalışmaları var, slaytlarımızda da vardı. Henüz maliyetler yüksek, dünyada da çalışılıyor bu konularda, henüz maliyetler yüksek ama arz çeşitliliği anlamında kömür de olmazsa olmaz yani.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Kömür artık dünyada... Kömürlü termik santralin...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, efendim, cevap versin lütfen.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Devlet teşvik vermezse redevans sözleşmeleriyle kömüre...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Dünya yakmış, bitirmiş zaten.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, dünyadan söz etmiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, arkadaşlar, müsaade eder misiniz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Zarar ediyoruz. Devlet teşvik vermezse...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım, müsaade edin de cevap versin.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – İyi ki bizim sadece linyit kömürümüz yok, kalorisi yüksek taş kömürümüz de var; Sayın Vekilim açıkladı, benim “Bin yılda çıkarabileceğiz.” dediğim Zonguldak yöresinde. Vallahi, Zonguldak yöresinde... Madencilik olmadığı yörelerde insanlar madencilığa tepkili ama mesela, Zonguldak’ta o madenlerle ilgili gidin, olumsuz bir cümle söyleyin, inanın, ayaklanırlar, asla müsaade etmezler yani.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Başka bir şey yaratmazsanız orada insanlara...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Çünkü orada da 1,5 milyar ton taş kömürümüz var 6 bin-7 bin kalorilerde. O kömürler -bizim için- çelik sanayisinde ham madde olarak kullanılıyor, o kömürlerin yüzde 60’ı. Dolayısıyla kömür dediğimiz şey asla vazgeçemeyeceğimiz ve son derece önemli olan bir doğal kaynağıdır.

Birinci şeyim buydu, kömür üzerinde duruldu, çok kısa cevap vermiş olayım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ne zaman çıkacağız kömürden, bir plan var mı?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Dünyayı söyleyeyim, dünyada yirmi yıl içinde kömürün elektrik amaçlı yakma değil de başka amaçlarla kullanılması söz konusu olacak; gazlaştırma, sıvılaştırma; biz de ona paralel olarak gidiyoruz yani. Sonuçta, aynı sonuca gideceğiz biz de; yirmi yıl gibi... Dünyada trendler gösteriyor bunu, biz de muhtemelen aynı şeye gideceğiz.

Şimdi, devlet hakları... “1,6 milyar lira devlet hakkı alındı; bütün bunlara değer mi?” denildi. Sayın vekillerim, devlet hakkı, madenler; toprağın üstü vatandaşa ait, tapusu var ama toprağın altı vatandaşa ait değil, toprağın altı 84 milyona ait; 84 milyon adına da bunu devlet sevk ve idare ediyor. Devlet hakkı dediğimiz miktar 84 milyonun hakkı.

Firmalar sadece devlet hakkı ödemiyorlar ki. Firma, normal bir ticari işletmenin ticari faaliyetlerinde devlete karşı yükümlülükleri neyse, ne ödemesi gerekiyorsa onları ödüyor. Artı, bir şey daha söyleyeyim: Ben Türkiye’deki bu madencilerin yaptığı ödemelerle dünyadaki uygulamaları karşılaştırdım. İnanın, dünyadaki uygulamalarına baktığımız zaman Türkiye, madencilikten aşağı yukarı her ülkeden daha fazla para alıyor. Sayın Bakanımız söyledi, dünyada orman bedeli olarak madencilikten Türkiye kadar para alan başka bir ülke yok; hem de arada uçurumlar var, uçurumlar var yani. 1 hektar için biz 4.500 dolar alıyorsak bu, Kanada, Avustralya gibi ülkelerde 100 dolar. Yani devlet haklarını...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Geçen yıl ormandan aldığımız 1,7 milyar TL.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Yani devlet hakkı da 1,6; onun altında yani; devlet hakkı orman bedelinin altında. Dolayısıyla, madenci havadan bir şey kazanmadığı gibi... Madenciye biz şunun için olmazsa olmaz diyoruz: Şu binada olmayız biz madenler olmasa ya, söyledim; yani demirinden, çimentosundan, her şeyinden, şu önümdeki bilgisayardan... Madenler çıkarılmalı ama şöyle çıkarılmalı: İnsana saygıyla, çevreyle saygıyla, doğaya saygıyla, yoksa, seçeneğimiz yok.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Sorun bu zaten.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Son olarak, ruhsatlarla ilgili bir bilgi vereyim çünkü burada da bir yanlış anlama var. Bir vekilimiz “Kaz Dağları bölgesinin yüzde 79’u maden aramaya, işletmeye açılmış.” dedi. Bu bilgi biraz açıklanmaya muhtaç, şöyle muhtaç: Şimdi, “maden ruhsatları” dediğimiz ruhsatlar, arama ruhsatıyla başlıyor. Siz diyorsunuz ki: “Şu ortadaki halı kadar bir alanda arama yap.” Geliyor, 15 santimlik delikler deliyor, sondajlar yapıyor; buradan bulup bulamayacağını, orada bir doğal kaynak olup olmayacağını tespit ediyor. Altından örnek vereyim: Böyle 100 tane halı kadar sahayı arasanız, 1 ya da 2 tanesinde maden bulursunuz, 98 tanesinde bulamazsınız. Dolayısıyla, çok sayıda arama ruhsatının varlığı kötü bir şey değil, iyi bir şeydir. Ülkenin ne kadar doğal kaynağının olduğunun tespit edilmesi lazım, çıkarılıp çıkarılmaması ayrı bir mevzudur ama bu, problem yapılacak, engel olunacak bir şey değildir. Ya, insanlar korkmadan arayabilmelidir madeni.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Kamuoyunu bilgilendirirseniz o problem ortadan kalkıyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Şimdi, arama ruhsatından sonra işletme ruhsatı var; yani bir şey bulursa işletme aşamasına gelir, bulmazsa gelmez.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, şeylerde işletme ruhsatı koysanız isabet olurdu diye düşünüyorum. O ruhsat olunca her taraf... Bizim Afyon’da her taraf sanki şey gibi...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Sayın Bakanım, Sayın Vekilimiz TEMA’dan örnek verdi, TEMA Vakfımız önemli çalışmalar yapıyor ama şunu da yapıyor, diyor ki: “Çanakkale ilinin yüzde 79’u madencilğe ayrıldı.” Hâlbuki onların, o yüzde 79’un yüzde 80’i arama ruhsatı; üzerine hiç konuşulmaması lazım aslında, böyle dezenformasyon yapılmaması lazım yani.

HASAN KALYONCU (İzmir) – İşte, bilgilendirme yaparsanız...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – İşletme ruhsatı ikinci aşama; üçüncü aşama da işletme izni. İşletme izni nereye verilir? Arama ruhsatı, işletme ruhsatı... Aldığınız işletme ruhsatının da çok küçük bir kısmında işletme izni alır ve faaliyette bulunursunuz çünkü orada eğer büyük bir alanı kaplarsanız ya da kapatırsanız çok büyük orman bedelleri vesaire ödemek zorunda kalırsınız, Orman bir de kira alır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, izin verdiği anda...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Bir de kira alır yani üstüne üstlük. Evet, onun için küçük alanlar... Yani baştan çok büyük ruhsatlarla başlayan bu süreçler, ine ine ine gerçekten o binde 1’lere, binde 3’lere iner yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız Sayın Bakanım, sizden şunu talep ediyoruz: Bu -orman-verilen işletme alanlarını bize il il verirsiniz...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Memnuniyetle Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çünkü normalde hakikaten çok büyük bir alan gözüktüyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Belki bizim de eksikliğimiz var bilgilendirme konusunda.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında, enerji hep önde gider çünkü çok önemli, insanların hayatına direkt dokunuyor elektrik ve doğal gaz; madenler ikinci planda gider yani böyle de bir talihsizliği vardır madenlerin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, diğer arkadaşları bir saat dinledik, sizin neredeyse iki buçuk saat oldu.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Sağ olun, var olun.

Son olarak, siyanür konusunda da doğru bir bilgilendirme yapayım, argümanlarımızı doğru bir bilgilendirme üzerine kurmuş oluruz. Ben gider madenleri ziyaret ederim, bakarım, bu siyanür konusuna özel olarak eğilirim; yani nedir bu siyanür, nasıl kullanılır? Dünyanın hiçbir yerinde siyanürle maden aranmaz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ayırıştırma olur, aranmaz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Siyanür bir ayırıştırma aracıdır ve o kadar...

OYA ERSOY (İstanbul) – “Arama” demedik.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Halktaki algısı niçin negatiftir? “Siyanürle maden aranır.” diye gazetelerde başlık olur da onun için. Siyanür 20 ppm’lik bir miktarda bulunur ayırıştırma amaçlı olarak; inanın, bu siyanür süreci o kadar dikkatle takip edilir ki Çevre Bakanlığı tarafından, orada benim içim çok rahat, hiçbir endişem yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, tamamen kapalı, 1 gram kaçmıyor, ben de Bakanken kontrol ettim yani.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Hiç şüphem yok.

OYA ERSOY (İstanbul) – Ağır metalleri ayırıştırıyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Sayın Vekilim, Türkiye’deki siyanürün yüzde 97’si madencilik dışındaki alanlarda kullanılır. Türkiye’de üretilen ve ithal edilen siyanürün yüzde 97’si madencilik dışındaki alanlarda kullanılır. Şimdi, son olarak....

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Burada, çok doğru... Çünkü İstanbul’da bazı kromajlarda falan siyanür kullanıyordu, hatta bunun nasıl artırılacağı da bilinmiyordu. Ben Teknik Üniversitede, bu tesislere siyanürün nasıl aratılacağı konusunda tesis de yapmış bir kişiyim. Yani siyanürün çok doğru, çok cüzi miktarını altında kullanırız.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Son olarak, bu İklim Krizi Komisyonu, değerli bir Komisyon. Ben Türkiye’de de görmüyorum yani. “Milankoviç Teorisi” diye bir teori vardır, Dünya’nın ısınmasıyla ilgilidir bu teori. Bir gök bilimcidir, çok önemlidir; Dünya’nın ısınmasıyla ilgili Milankoviç’in yaptığı açıklamalar bugün birçok bilim adamı tarafından kabul görür. Milankoviç der ki: “Samanyolu galaksisi, uzun bir süre elips şeklinde hareket etti. Elips şeklinde hareket ettiği zaman yani iki kutuplu hareket ettiği zaman -galaksiler de dönüyor- dünya

soğuyor, “buzul çağı” dediğimiz soğuma meydana geliyor. Bu, bir süre devam ediyor, ondan sonra, elips şeklindeki hareket dairesel şekle dönüyor. Dünya şu anda dairesel olarak -Samanyolu galaksisi- hareket ettiği için ısınma kaçınılmazdır.” Biz elimizden geldiğince tedbirler alıp bunu azaltmaya, önlemeye çalışacağız.

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Önlem almamız lazım.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Ama Milankoviç diyor ki: “Kaçınılmazdır.”

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani insan etkisi yok...

SİBEL ÖZDEMİR (İstanbul) – Bu, bilimsel zaten.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – “Daha da şey olacak.” diyor.

Ben bu “Milankoviç Teorisi”nin de ihmal edilmemesi gerektiğini düşünenlerdenim ama var gücümüzle karbon emisyonunu azaltmamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok teşekkür ederiz; geri kalanını sizden yazılı olarak talep ediyoruz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hakikaten çok uzun bir sunum oldu, iki buçuk saat şu anda.

Yarım saat ara veriyoruz; 17.59’da tekrar buluşmak üzere.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Bakan, yabancı bir maden firması çıkarttığı altının ne kadarını kendisi alıyor, ne kadarını ülkemize bırakıyor, onu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu sorun işte, tabii.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Çok güzel bir soru.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika... Hatta istersen bu güzel soru kayda girsin.

Siz kendinizi de tanıttin ki kayda girsin.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Tabii.

Efendim, Doktor Fikret Şahin, Cumhuriyet Halk Partisi Balıkesir Milletvekiliyim ben.

Ben sunumunuza geç katıldım ama güzel konulara temas ettiniz, gördüm sunumuzu burada.

Benim merak ettiğim konu şu: Özellikle altın madenleri konusunda gündeme geliyor. Yabancı bir maden şirketi çıkarttığı altının ne kadarını kendi alıp götürüyor, ne kadarını ülkemize bırakıyor? Bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, onu söyledi ama isterseniz onu da yazılı olarak cevaplayın.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN YARDIMCISI ŞEREF KALAYCI – Olur, memnuniyetle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çünkü ara verdik, kapattık.

Teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Kapanma Saati: 17.29

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 18.04****BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afyonkarahisar)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toplantıyı açıyorum.

Şimdi, özellikle iklim değişikliği, kuraklık ve Türkiye’de afet yönetimi konusunda Sayın Hamza Taşdelen, AFAD Başkan Vekili sunum yapacak.

AFAD’ı şu bakımdan çağırdık: Bildiğiniz üzere küresel iklim değişikliği sebebiyle birtakım afetlerde anlık yağışlar, hortumlar ortaya çıkmaya başladı. Dolayısıyla bu konularda sizler ne gibi tedbir alıyorsunuz? AFAD bu konuda hazırlık yapıyor mu? Daha ziyade o konularla ilgili kısa bir sunum yaparsanız memnun oluruz. Ama sizden de bu kırsal alan yangınları, kırsalda özellikle sanayi veya birtakım tesis yangınlarıyla alakalı -bir tarihte hal yangını oldu, bir tarihte hububat yangını oldu pek çok yerde Polatlı’da vesaire- bunlarla ilgili ne gibi çalışma yapacaksınız, onları izah ederseniz.

Mikrofonu açıyorum, söz sizde efendim, buyurun.

2.- AFAD Başkan Vekili Hamza Taşdelen’in, iklim değişikliğinin neden olabileceği afet risklerinin belirlenmesine yönelik projeler hakkında sunumu

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Değerli Komisyon Başkanımız, sayın üyelerimiz, hanımefendiler, beyefendiler; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

İsmim Hamza Taşdelen, AFAD Başkan Vekiliyim. Beş yılı aşkın bir zamandır Başkan Yardımcılığı görevinde bulunmaktaydım, en son, Başkanımızın başka bir göreve atanmasıyla vekâlet görevini üstlenmiş durumdayım. 2 arkadaşımızla geldik, 2’si de AFAD uzmanı; Akif Bey risk azaltma çalışmalarına bakıyor, Hüseyin Bey de yine AFAD uzmanı olarak görev yapıyor.

Ben hızlı geçeceğim yani biraz bir önceki sunum da yoğun tartışmalara neden oldu, popüler bir sunum dinledik yani, inşallah bizimki öyle olmaz. Aslında biz de iklim değişikliğinin sonuçlarına maruz kalan bir kurumuz yani bununla mücadele etmek ve bununla baş etmek, bu anlamda kapasiteyi artırmak için çaba sarf ediyoruz. Buradan baktığımızda Komisyondaki birçok vekilimizi dinledim, aslında birçoğuyla aynı perspektiften bakıyoruz konuya; emisyonun azaltılması, iklim değişikliğinin azaltılması, dolayısıyla afetlerin azaltılmasını hedefliyoruz.

Ben birkaç tane temel kavramımız var, onlarla başlamak istiyorum çünkü sunumun ilerleyen kısmında “tehlike” dediğim zaman, “zarar görebilirlik” dediğim zaman, “risk” dediğim zaman aslında bunları kastettiğimi bilerek devam etmekte fayda var. “Tehlike”yi biz alelade kullanmıyoruz, “tehlike” bir şeyin zarar verme potansiyeline verdiğimiz isim. Mesela bunu kullanırken de çok dikkatli kullanırız. “Deprem tehlike haritası” deriz. “Deprem risk haritası” demeyiz mesela. “Zarar görebilirlik” ise tehlikeler karşısında insanların ve çevrenin uğrayabileceği kaybı ifade ediyor. “Risk” ise zarar görebilirliğe neden olabilecek tehlikelerin gerçekleşme olasılığıdır bizim için. Burada animasyonlarda da ifade etmeye çalıştık; eğer denize girmiyorsanız köpek balığının varlığı sadece bir tehlikedir ama yüzüyorsanız o zarar görebilirliğe maruz kalabilme durumunuz söz konusudur; eğer köpek balığı da sizin bulunduğunuz denizde ise artık riske tabisiniz demektir. Bu anlamda riskin hesaplanmasını şöyle hesaplıyoruz: Tehlikeyi, zarar görebilirliği ve maruz kalmayı birlikte değerlendirdiğimiz zaman

kapasiteyle ters orantılı bir şekilde çalışıyor bu sistem. Eğer kapasitenizi artırırsak var olan tehlike, zarar görülebilirlik ve maruz kalmayı azaltma şansınız var. Fotoğrafta da ifade etmeye çalıştık, plajdaki bir cam kırığı kendi başına kalırsa tehlikeyi ifade eder ama siz ona doğru giderseniz zarar görülebilirlik söz konusu olur, üstüne basarsanız da maruz kalırsınız. Peki, burada basit örnekte, ayağınıza bir terlik giyerseniz o cam kırığının oradaki varlığı size herhangi bir şey yapmaz, kapasitenizi artırarak aslında üstesinden gelmiş olursunuz.

Burada birkaç örnek üzerinden yine “tehlike”, “riskli davranış” kavramlarına devam etmek istiyorum. Tehlike, mesela depremler açısından baktığımızda fay hattı ve depremin varlığı tehlikedir yani fay hattı kendi başına bir şey ifade etmez sadece bir tehlikeyi ifade eder. Buradaki riskli davranışımız nedir? Fay hattı üzerinde veya yakınında uygunsuz yapılaşma veya o faya dayanabilecek kapasitede olmayan yapılaşma sonucunda riskli davranışa yol açmış oluruz; bunun riski ise depremin sonucunda yapının ve insanların zarar görmesi hâlidir. Aynı şeyi yağışlar için de söyleyebiliriz. Yağmurun yağması bir tehlike olabilir ama uygunsuz yapılaşma burada riskli davranıştır; risk ise burada insanların bu dere yataklarına yakın yerlere yapılaşma yapmasının sonucunda zarar görmesi hâlidir.

Bu slayt ilginç bir slayt, bunu özellikle koyduk. Biz afetleri biliyorsunuz ikiye ayırıyoruz yani doğa kaynaklı afetler -yani doğal afetler diye ifade ediyor- ve teknolojik afetler. Asıl Komisyonumuzun konusu itibarıyla baktığımızda biz doğal kaynaklı afetlere odaklanmış durumdayız. Bunların ilişkilerini çok yakinen biliyoruz yani iklim değişikliği, kuraklık ve çölleşmenin sonucunda meteorolojik afetlere maruz kalıyoruz, hidrolojik afetlere de maruz kalıyoruz; -bunlar ispatlanmış bir şekilde- klimatolojik afetlere de maruz kalıyoruz, hatta burada işaretlemedim ama bence mesela böcek istilası gibi biyolojik afetlere maruz kalma ihtimalimizin ya da böyle bir ilişkinin de çıkma durumu söz konusu olabilir ama asıl ilginç olan şey, bilim adamlarının yaptığı çalışmalara göre söylüyorum: Jeofiziksel afetler ile iklim değişikliği arasında bir ilişki olabileceği yönünde birtakım bulgular var son yıllarda. Yani iklim değişikliği nedeniyle buzulların erimesi, kütlelerin yer değiştirmesi nedeniyle dünyanın dengesinin bozulduğu ve bunun yer altını etkilediği yönünde iddialar var. Biz de bu iddialara yakın birtakım bulgular elde ettik, çünkü deprem ölçümlemesini, biliyorsunuz, AFAD olarak biz gerçekleştiriyoruz, 1.100 deprem istasyonumuz var Türkiye genelinde. Bunlardan elde ettiğimiz rakamları da biraz sonra paylaşacağım inşallah.

Burada, tabii, afeti bakış açısı olarak 2 şekilde değerlendirmemiz lazım; bir, aynı gelişenler, bir de yavaş gelişenler. Yani ani gelişen afetleri hepimiz bir anda görebildiğimiz için ya da birkaç yıla ya da birkaç güne bağlı kaldığı için direkt gözlemsel olarak bunu idrak edebiliyoruz, farkına varabiliyoruz ama yavaş gelişen afetlerde böyle olmuyor, kuraklık gibi. Yani eğer bir kuraklık afeti gelişmişse önünü almak da bir o kadar zor hâle geliyor. Yavaş geliştiği için üstesinden gelmek de bir o kadar yavaş. Dolayısıyla, asıl burada dikkat edilmesi gereken şey, yavaş gelişen afetler.

Yine, birkaç haber derledim. Tabii, bunlar hepinizin malumları. Yani 1850’den bu yana sıcaklık artışı çok bariz bir şekilde ortada; 1,2 santigrat civarında artmış sanayi devriminden sonra. Yine, Moskova’dan bir haber “Yüz yirmi dört yılın en yüksek sıcaklığı, rekor kırıldı.” şeklinde. Yine, 2020 yılında Anadolu Ajansı’ndan bir haber aldık: “198 merkezde ekstrem sıcaklık rekoru kırıldı.” Yani bunlar, işin doğrusu, hani ölçümleme başladığından itibaren yapılan ve elimizde olan verilere dayandığı için hani çok uzun bir periyot mudur dünya için? Değildir ama bilebildiğimiz kadarıyla dünyanın sıcaklığının artması ve iklim değişikliğine yol açması gibi bir sonucu olduğunu da görmemize yetecek kadar veri var elimizde.

Yine, ben 1900 yılı ile 2019...

MURAT BAKAN (İzmir) – Buzul Çağı’ndan bugüne veriler var Sayın Başkan Vekilim. Yani dünyanın ısınmasıyla ilgili veriler, buzullar da katman katman olduğu için yani ta Buzul Çağı’ndan bugüne olan tüm veriler var ısınmayla ilgili.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Ortalamaları bilmek anlamında söylüyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani bundan on bin yıl boyunca -10/+10 derece...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – ...insanlığın gelişmesi, son on bin yılda +1/-1 derece oynaması yani şu, 1,2 çok olağanüstü bir rakam bu son dönemde olan.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Yine, 1900 yılından 2019 yılına gerçekleşen doğal afet sayılarını aldık. Toplam afetlerde 1980’den sonra ya da 1970’lerden sonra çok büyük bir artış olduğunu gözleyebiliyoruz. Buna eğer kayıt altına alınma açısından bakarsak -bir sonraki slaytta onu yanlışlayacak bir slaytım daha var- kayıt almayla ilgili değil bu, tamamen artışla alakalı. Yani veriler bize şunu gösteriyor: Ciddi bir artış var taşkınlarda, iklim olaylarında ve bunların afete dönüşmesiyle ilgili büyük bir artışa maruz kalıyoruz son altmış yıldır.

Son 40 yılda bize raporlanan afetlere baktığımızda da şunu gördük: 2’ye ayırdım ben, 1980 ile 2000 yılı arasında yani yirmi yıllık periyotlar hâlinde değerlendirebilelim diye son kırk yılı 2’ye böldük. Raporlanan afetler açısından baktığınızda bir önceki yirmi yılda 4.212 raporlanan afet var, bir sonraki yirmi yılda 7.348 tane; ölüme baktığımızda 1,19 milyon ölüm var bir öncekinde, bir sonrakinde 1,23; etkilenen kişi sayısına baktığımızda 3,25 milyar bir önceki yirmide, bir sonrakinde 4,3; ekonomik kayıplarımıza baktığımızda 1,63 trilyon dolarken 2,97 trilyon dolara çıkmış. Yine, aynı şekilde, bu, 7.348 raporlanan afetin hangileri olduğunu dağıttığımızda da şunu görüyoruz: Burada 3.254’le taşkınlar en yüksek afeti oluşturuyor, 2.043’le de fırtınalar; azalarak yine depremler, ekstrem sıcaklıklar, heyelan, kuraklık ve benzeri devam ediyor ama asıl büyük rakamı “hidrolojik afet” diye bildiğimiz afetler gösteriyor. Yani zaten yüzde 86 civarında meteorolojik ve klimatolojik afetler olduğunu gösteren döngümüz de sağ tarafta.

Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; bu ekranda gördüğünüz Türkiye Deprem Tehlike Haritamız, 2018 yılında güncelledik. Hakikaten modern bir harita; noktasal olarak ivme değerlerini verebilecek durumdayız. Bunu e-devletten servis olarak da sunuyoruz. İlgili meslek grupları buradaki ivme değerlerini alıp inşaatlarda kullanabilecek noktadalar yani inşaatın mukavemetini ve nasıl yapılması gerektiğini buradaki değerlere göre belirliyorlar. Bu, aynı zamanda bize, tabii, başka bir şey de sağlıyor. Biz bunu katmanlar hâlinde üst üste koyduğumuzda afetlerin nerelerde yoğunlaştığını da görebiliyoruz. Ölçümlediğiniz dediğiniz şey burada, sağ üstte yazıyor. Biz son otuz yılda, yirmi yılda ve son on yıldaki ölçümlemeleri yaptığımızda ya da değerlendirdiğimizde 4’ün üstündeki afetleri, son on yıllık ortalama arttı, son bir yılda, geçen sene yani 2020 yılında ise bunların hepsinin üzerinde bir deprem ölçümlemesi gerçekleştirdik, 4’ün üzerindeki depremleri baz alarak söylüyorum.

Yine, Türkiye’de taşkın alanları, sel, su baskınları, çığlar, orman yangınlarını birlikte, hep beraber görebildiğimiz bir harita şekline dönüştü; bunun tabii, gelişmiş versiyonunu da Afet Risk Azaltma Sistemi olarak da kurumlarımıza ve ilgili birimlere servis olarak sağlıyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Başkanım, diğer yangınlar yok mu?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Orman yangınları var Sayın Başkanım. Onlarla ilgili eksiklerimiz var, siz de biliyorsunuz o konuyu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu da lütfen, Komisyonun teklifi olarak bir daha talep ediyoruz.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Anlaşıldı Başkanım; onu ben not aldım, inşallah onunla ilgili bir koordinasyon çalışması yürüteceğiz.

Yine, afet çeşitleri açısından 2020 ve 2021 yıllarını değerlendirdik. 2020 yılı gerçekten Türkiye için çok zorlu bir yıl olarak geçti; toplamda 2.343 afet olayı saptadık, şu anda ise 2021 içerisinde 388 tane. Tabii, daha yılın bitmesine çok zaman var ama 2.343 rakamı 2020 için çok büyük bir rakamdı; hakikaten bir kriz yönetimi yılı olarak kayda geçmiş oldu 2020.

Az önce söylemeye çalıştığım şey bu grafikte ifade ediliyor Sayın Başkanım. Yani burada 1960, 1962 yıllarında mesela grafikler yükseliyor, sonra 1990’lı yıllarda bir azalma gösteriyor, 2000’den sonra tekrar ciddi bir artışa geçtiğini görüyoruz. Yani bu ölçümlerlerinin doğru olduğunu, grafiklerin inişli çıkışlı olduğunu ama artma eğiliminde olduğunu bize açıkça ifade edebiliyor bu sunum.

Biz, tabii, 2009 yılında Başbakanlığa bağlı kuruluş olarak ihdas edildik, 3 genel müdürlüğün kapatılmasıyla oluşturuldu. Bu genel müdürlüklerinin her birinin görevleri ayrı ayrı olduğu için bir koordinasyon problemi yaşanmaması adına AFAD Başkanlığı altında toplandı; en son Temmuz 2018’de de İçişleri Bakanlığına bağlandık 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’yle. Aslında bir tarafıyla genç bir kuruluş sayılabiliriz buradan baktığımızda ama tabii, Sivil Savunma ve Afet İşleri Genel Müdürlükleri oldukça eski genel müdürlükler.

Bu birleştirmeden elde ettiğimiz sonuç şu: Afetin safhaları var, biliyorsunuz; afet olmadan önce yapılması gerekenler, afet anında yapılması gerekenler ve afet sonrasında iyileştirme çalışmaları. Bütün bunları aslında AFAD çatısı altında tek bir merkezden gerçekleştiriyoruz; bunun adına da “Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi” diyoruz. Yani afetin her aşamasıyla ilgilenen ya da ondan sorumlu olan bir kuruluş olarak görebiliriz AFAD’ı.

Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi’ni şöyle ifade ediyoruz: Dirençli bir toplum oluşturabilmemiz adına tüm tehlikeleri belirleyip ve bunları dikkate alacak şekilde planlayıp toplumun tüm güç ve kaynaklarını kullanan ve birbirleriyle de entegre olan bir sistem. Yani ne demek istiyoruz burada? Hiç kimseyi dışarıda bırakmayacak şekilde sivil toplum örgütleri, özel sektör, kamu kurumlarının tamamı aynı masanın etrafında bir araya gelecek şekilde bir afet yönetimi anlayışına sahibiz. Bireyden sivil topluma, özel sektöre, uluslararası paydaşlarımıza kadar herkes bu sürecin içinde ve katkı vermektedir.

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi aslında tüm dünyayı bağlayan bir çalışmaydı; Japonya’da yapıldı 2015 yılında. 2015 ile 2030 yılları arasında bir stratejik plan çizdiler. Ona biz de geniş bir katılımı gittik. 4 tane ana eksen belirlendi, 4 öncelik belirlendi. “Öncelikle riskini anla.” denildi. “Sonra risk azaltmaya yatırım yap.” “Daha iyisini inşa et.” “Yönetişimi güçlendir.” Yani paydaş olanların tamamını dâhil edeceğimiz sistemler kurulmasını vazedenden bir eğilim benimsendi; biz de buna sonuna kadar riayet etmeye çalışıyoruz.

Bütünleşik afet yönetim sisteminin az önce bahsettiğim aşamaları var. Temelde 3 aşama ama müdahale öncesini planlama, risk azaltma ve hazırlığı diye ikiye bölebiliriz. Bunlarla ilgili yaptığımız bazı projelerimiz var, burada onları anlatmaya çalıştık ama çok uzun olmaması açısından üstünde çok durmayacağım. Bana sorarsanız, bu slayt tek başına bütün bir afet yönetim sistemini anlatabilecek durumda yani neler yapıldığı, hangi aşamada, afetin hangi safhasında neler yapıldığıyla ilgili güzel bir slayt. Birkaç örnek vermek gerekirse işte, biz afet öncesinde tehlike haritalarını oluşturuyoruz, buradan risk haritalarına geçiyoruz, farkındalık eğitimleri yapıyoruz, imar planlarında yapılması gereken değişiklikler varsa afet açısından onları gözden geçiriyoruz, afet sigortalarını yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. Malumunuz “DASK” diye bir sigortamız var, doğal afet sigortaları, onu zorunlu hâle getirmeye çalışıyoruz ya da yaygınlaşmasını sağlamaya çalışıyoruz. Yine, hazırlık anlamında -bu, aslında müdahaleye hazırlık yani öyle de düşünülebilir- Türkiye genelinde 81 ilde lojistik depolar

kurduk; bunların 26 tanesi büyük lojistik depo, İstanbul'da 2 tane var hem Anadolu yakasında hem Avrupa yakasında ve bunların 48'lik, 72'lik ve 96'lık 3 versiyonu var. Yani bu "48'lik, 72'lik ve 96'lık" dediğim, deniz konteynerlerinden oluşan bir kapasiteden bahsediyoruz. Her bir büyük depomuzda ya 48 ya 72 ya 96 tane deniz konteynerimiz var, içinde de çadır ve çadır içi malzemeler tutuyoruz barınma ihtiyacının giderilmesi için.

Yine, tahliyelerle, toplanma alanlarıyla ilgili çalışmaları biliyorsunuz aslında belediyeler yapıyor ama biz elimize geçen toplanma alanlarını e-devlet üzerinden servis ederek aslında vatandaşın da bilmesini sağladık yani bu, kamuoyunda tartışmalara yol açtı ama bizim açımızdan da iyi oldu. Niye? Çünkü burada bir duyarlılık gelişti, herkes bu konunun farkına vardı, sahip çıkıldı. Yani bu açıdan da çok memnunuz aslında bu tartışmaların olmasından.

Yine, kapasitemizi artırmak adına "gönüllük sistemi" diye bir sistem kurduk iki yıl önce. AFAD'da personel sayımızın azlığı nedeniyle kapasitemizi güçlendirmek adına gönüllüleri, kendi rızasıyla e-devlet üzerinden AFAD'a gönüllü olmak isteyen vatandaşlarımızı alıyoruz; şu anda rakamımız 300 bini geçmiş durumda. Biz bu insanlara önce uzaktan erişimle eğitimler sağlıyoruz; eğitimler aşama aşama gelişiyor, en sonunda yüz yüze eğitimlerle de sertifikasyon yapıyoruz. Sertifikasyonun devamında da kimliklendirilerek sahada bizlere yardımcı olacak gönüllü AFAD çalışanlarımız olmuş oluyor.

Hepsini tek tek almayayım. Barınma alanları, psikososyal destek anlamında yani afet sonrasında hak sahipliği çalışması, yer tespiti ve bunların inşa edilmesi süreçlerinde de yine AFAD olarak rolümüz var. Müdahaleyi zaten biliyorsunuz, arama kurtarma faaliyetlerinin tamamından AFAD sorumlu.

Bütün bunları yaparken asla ani kararlar vermiyoruz. Bu slayttaki murat ettiğimiz şey bu. Planlarımız var, Türkiye Afet Müdahale Planı'mız var yani afet anında nasıl hareket edeceğimizi biz Türkiye Afet Müdahale Planı'yla aslında belirlemiş durumdayız. Masanın etrafında tüm kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, eğer ihtiyaç varsa özel sektör temsilcileri, kamu niteliğindeki kuruluşlar; herkesin dâhil olduğu bir sistem ve entegre bir şekilde çalışıyor; sahaya indiğimiz zaman herkesin ne yapacağı aslında görev anlamında, görev ve sorumluluk anlamında belli.

Şimdi, bunun bir başka aşamasına geçmiş durumdayız; ilerleyen aşamalarda biraz daha detayına gireceğim. Afet öncesi süreçleri değerlendirdiğimiz Türkiye Afet Risk Azaltma Planı üzerinde çalışıyoruz. Bunun ulusal düzeyde olanını yaptık aslında yani elimizde kamuoyuna deklare edilebilecek bir planımız var ancak yerelden beslenmeyen bir planın kamuoyuna deklare edilmesini uygun görmediğimiz için önce il risk azaltma planlarını tamamlamayı hedefledik. İl risk azaltma planlarının tamamlanmasının ardından da oradan elde ettiğimiz verilerle Türkiye Ulusal Afet Risk Azaltma Planı'nı açıklamış olacağız inşallah. Bu planda 8 tane sektörü 11 tehlikeyle aslında çarpıştırmış olduk. Nedir sektörlerimiz? Enerji sektörü, tarım sektörü, inşaat, ulaştırma, bilişim, eğitim, altyapı ve sağlık sektörleri. Bunları kesen tehlikelerimiz nelerdir? İşte, göç, savaş, teknolojik afetler, taşkınlar, heyelanlar, deprem, kuraklık, kimyasal, biyolojik ve nükleer kazalar veya saldırılar, endüstriyel kazalar, çıkış ve kaya düşmesi.

İl risk azaltma planlarında yine biz, yerleşim yerlerinin afete duyarlılığını ve dirençliliğini artırmaya yönelik olarak belirledik hedefimizi. Burada bazı hedefler ve eylemler koyuyoruz. Bu hedef ve eylemler aslında sahipli yani ilde çalışılırken her kurumun hangi hedefi, hangi eylemi yapacağı belli ve bunların içinde bir takip sistemi kurduk; sorumlu paydaşları var yani hiç kimse tek başına yapmıyor, eğer ortak bir konu varsa paydaşlarıyla beraber alıyorlar kararlarını ve tamamının katılımını istiyoruz ve en sonunda valiliğin onayıyla risk azaltma planı ortaya çıkmış oluyor.

Tabii, buna, son dönemlerde gelişen yani dünyanın da benimsemeye başladığı ekosistem tabanlı afet yönetim sistemini yaygınlaştırmayı da kattık; bunu da çok önemsiyoruz. Az önce Ankara Milletvekilimizin söylediği, o Kaz Dağları'ndaki ekosistemin bozulmamasını yani bir bütünlük oluşturduğunu söylediği gibi bir yaklaşımı biz de benimsiyoruz ve bunu planlarımıza dâhil etmek için önceliklendirmeye çalışıyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Nedir bu? Açar mısınız ekosistem tabanlı afet yönetim sistemini?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Yani bir yerin ekosistemine bütünlüklü bakmayı gerektiren bir yaklaşımı benimsiyoruz Sayın Vekilim, yani bir şeyi yaparken diğer tarafını bozmamak gerektiğini söylüyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Mesela “24 ilde iklim değişikliği çalışılıyor.” demişsiniz. Bu nedir? Nasıl bir çalışma yapıyorsunuz 24 ilde bununla ilgili?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Şöyle: İklim değişikliğini bir odak olarak, planın bir parçası olarak koyuyoruz. Orada, o ille ilgili iklim değişikliğine dair ne yapılması gerekiyorsa işin tarafları belirliyorlar. Karşısına eylemler koyuyoruz uzun soluklu, belki yatırım gerektiren ve bu eylemlerle bu hedefleri tutturmaya çalışan bir yaklaşım benimsemeye çalışıyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Onu anlatmanız lazım sizin.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Son ikisini anlatsaydınız çok daha iyi olurdu.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani bizim ilgimizi çeken AFAD'ın ne yaptığı değil, şu...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Hiç AFAD'ın ne yaptığını...

MURAT BAKAN (İzmir) – Mesela Trabzon'da bundan otuz sene sonra yağışlar, meteorolojinin tahminlerine göre nereye doğru gidecek? Doğu Karadeniz'de hangi riskler var? Buna ilişkin sizin yaptığınız çalışmalar neler? Ya da ekosistem tabanlı afet yönetim sisteminde yaptığınız çalışmanın daha detaylı...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Onunla ilgili de çalışmamız var Sayın Vekilim, ama burada zaten ben AFAD'ın yaptıklarına girmedim. Yani AFAD'ın yaptıkları değil bu, tamamen iklim değişikliği, risk azaltma ve ona bağlı gelişen afetleri önceliklendirerek bir sunum hazırladım. Bu, AFAD'ın sunumu değil.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama savaş ve depremin ne alakası var? Savaş ve depremden bahsediyorsunuz.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Hayır, sadece şemada onların da olduğunu, onların da bir tehlike olarak belirlendiğini ama diğerlerinin de...

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani iklim kriziyle ilgisi yok.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani heyelan, kuraklık, çığ, göç ve bu 24 ilde yaptığınız çalışmalar ekosistem tabanlı yönetim sistemi dediniz; bunları anlatmış olsaydınız daha iyiydi çünkü Deprem Komisyonunda zaten anlatmış olmanız lazım, depremle ilgili kısımların tamamını orada anlatmış olmanız lazım.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Evet, anlattık tabii ki Sayın Vekilim, orada depreme odaklanarak anlattık, burada depreme odaklanarak bir sunum yapmıyorum ben şu anda.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Peki, bu son söylediğiniz ikisini açar mısınız?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Şöyle: İklim değişikliği ile depremselliğin ilişkisi olduğuna yönelik bir iddia var, sadece ona değindim yani depremle alakalı bir şey söylemedim.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, sizin başta verdiğiniz...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şöyle yapalım: Daha sonra soruları soralım.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Peki.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun, siz bir toparlayın, ondan sonra soruları soracağız size.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Tamam Başkanım.

Risk azaltma çalışmalarını önce 7 ilde 2020 yılında tamamladık. Buradan bir kılavuz oluşturduk ve bu kılavuzla 81 ile yaygınlaştırma çalışmasını 2021 yılında hedef olarak koyduk. Eylülde, eylülün sonu itibarıyla 81 ilimizin tamamında risk azaltma planları hazır olmuş olacak.

Ekosistem tabanlı afet yönetiminde dikkate değer şey şu: Ekosistemin bize bazı tedarikleri sağladığını, kültürel bazı yaklaşımları tatmin ettiğini, destekleyici hizmetler sunduğunu söylüyoruz.

Sayın Vekilim, belki bu açıklayıcı olabilir yani ekosistemin ne olduğunu anlamak açısından. Burada bir döngü var, ekosistemin bize kattığı şeyleri anıyoruz ve diyoruz ki: Bunun korunması lazım. Bu tehlike, maruziyet ve zarar görebilirlik üzerinde sağlıklı ekosistemler kurabilirsek onların tamamını azaltmaya yönelik de bir katkısı olacağını düşünüyoruz yani afetsellikleri azaltacağını varsayıyoruz ekosistem tabanlı yaklaşımın geliştirilmesinin.

Buna dair de bazı projeler sunduk, bu IPA projemiz. İklim değişikliğinin neden olabileceği afet risklerinin belirlenmesine yönelik kurumsal kapasitenin artırılmasına yönelik bir IPA projesi yapıyoruz şu anda. Yine, burada paydaşlarımız AFAD il müdürlükleri, üniversiteler, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları, valilikler, uluslararası kuruluşlar, belediyeler ve AB Delegasyonu. Burada amacımız iklim değişikliğine karşı insan ve teknik kapasitenin artırılmasını hedefliyor. İkinci bileşende de yerel farkındalık ve yine yerelde kapasite oluşturulmasına yönelik bir hedefimiz var. Projemiz 2022'nin sonuna doğru bitmiş olacak.

Yine, iklim değişikliğine ilişkin başka bir projemiz İzmir Aliğa bölgesinde enerji sektörü özelinde Kritik Altyapılara İklim Değişikliğinin Etkisi Projesi. Bu da GFDRR ve Dünya Bankasıyla ortak yaptığımız bir başka projemiz. Burada da kritik altyapıların dirençlerinin artırılmasına yönelik bir çalışma yürütüyoruz. Biz şöyle bir şey belirledik: 10 sektörde kritik altyapıları belirleyerek her yıl 2 tanesi üzerinde çalışmalar yürütüp bunların kritik altyapılarını belirlemeye çalışıyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bu, mesela 2020'de başlamışsınız, biten var mı?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Evet, enerji ve sağlık sektörlerini bitirdik.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bizle o sonuçları paylaşmanız lazım.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Paylaşırız Sayın Vekilim, onları da paylaşıyoruz.

Bu yıl da özel sektörün ve kamunun iş gücüyle alakalı, ticari kısmıyla alakalı sektörleri dâhil ediyoruz 2021 yılında.

Afet Risk Azaltma Sistemi'nde dediğim gibi bu risk haritalarını oluşturan bir sistem, bütün coğrafyanın tamamının noktasal olarak her aşamada her afet türüne göre duyarlılığını ve tehlikesini verebilecek durumdayız, bunu da kurumlarımıza sağlıyoruz. Aslında bu da -Sayın Vekilim- çok önemli bir proje yani iklim değişikliği açısından iklim değişikliğinin afetlere neden olduğunu var sayıyorsak, bir şeyin nereye yapılması veya yapılmaması gerektiğini bize tespit ettiren proje bu aslında. Burada sadece AFAD'ın elde ettiği verileri değil, tüm kamu kurumlarından elde ettiğimiz verileri birleştirerek sunuyoruz. Mesela...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Zaten öyle...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Evet, zaten öyle olması gerekir, evet.

Trabzon örneğini alalım burada, işte heyelan duyarlılığını görüyorsunuz yani heyelan duyarlılığı yüksek bir yer. Yine Trabzon’un biraz iç kısımlarında çığ duyarlılığı yüksek. Biz deprem, su baskınları, kaya düşmesi, heyelanı buna dâhil ettik, şimdi obruklarla ilgili çalışmayı da yapıp bitirdiğimizde bunu da dâhil etmiş olacağız.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bu, şeyde mi obruk?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Orta Anadolu’da.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Ha, burayla alakalı değil.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Yok, burayla alakalı değil, tüm Türkiye’ye yaptığımız için Sayın Vekilim, bu sadece bir örnek olsun diye koyduğumuz bir şey.

Ben 2 tane case aldım yani 2 tane vaka aldım: Bir tanesi Düzce seli, bir tanesi de Giresun seli. Buradaki rakamlar gerçekten çarpıcı. Bu fotoğraf Düzce selinden bir fotoğraf, yani evlerin durumunu görüyorsunuz yani selden dolayı ev resmen yerinden oynayıp başka bir yere sürüklenmişti, kendim de bizzat gidip gördüm bunu. 2019 yılında 17-18 Temmuzda gerçekleşti bu. Sayın Komisyon üyeleri burada dikkate değer şey şu: Akçakoca’da 87 kilogram, Cumayeri’nde 75 kilogram, Çilimli’de 72, Kardüz Yaylası’nda 161 kilogram yağmur yağdı; bu veriler tek başına anlamlı değil. Şöyle baktığımızda çok çarpıcı: Düzce’nin bu bölgesinin temmuz ayı ortalaması bütün ay boyunca yıllara sâri alınan ortalama 39 kilogram, biz bu yağışı yirmi dört saat içerisinde aldık bu coğrafyada ve bunun sonucunda da 7 kişi hayatını kaybetti, 750 kamu personeli orada günlerce çalışmak durumunda kaldı, yüzlerce iş makinası ve araç yine orada yaraların sarılması için faaliyet gösterdi belediyeleriyle, kamu kurumlarıyla; 181 tane ağır hasarlı yıkık, 392 tane orta hasarlı yapımız söz konusu oldu yani buna maruz kalmış olduk. 6,5 milyonluk acil yardım ödeneği gönderdik ve toplamda 42 milyon liralık altyapı yardımı yapmak durumunda kaldık. Bu bir gecelik yağmurun yaptığımız yani kamuya maliyeti 63 milyon lira, can kayıplarını zaten telafi etmenin imkânı yok, 7 vatandaşımız da hayatını kaybetti.

Şu bizim için çok çarpıcı: Hani, iklim değişikliği var mı, yok mu? Yani bir gecede siz yirmi dört saat içerisinde bu kadarlık bir yağmur, yağış alıyorsanız ve ay için, tüm ay için ortalamanız 39 kilogramsa burada ciddi bir değişim söz konusu diyebilirsiniz bu veriye dayalı bir yaklaşımla.

Yine, bazı fotoğraflar yani oranın ne hâle geldiğini gözler önüne seren bazı fotoğraflarımız var. Esmahanım köyü ve Uğurlu köyleri, 2 köy çok ciddi etkilenmişti. Tabii, insan ihmali de var bu sellerin oluşmasında, o ayrı bir konu ama yağışın miktarındaki değişim de çok çarpıcı. İnsan ihmali de şu: Dere yataklarına atılan birtakım maddelerin menfezlerde birikerek baraj etkisi yapması söz konusu oldu, dolayısıyla orada biriken su birden boşalınca önüne geleni aldı, götürdü, öyle diyebilirim yani bizim gözlemimiz o yöndeydi.

Bu da 2020 yılında, yakın tarihte yani yine Giresun’da yaşadığımız bir sel felaketi. Kamuoyunun çok gözünün önündeydi bu, hepiniz zaten bununla ilgili fotoğrafları gördünüz, ben eminim gördüğünüze. Burada da ağustos ayı ortalaması 89 kilogram, Yağlıdere’ye 80 kilogram, Bulancak 82 kilogram yani bir ayın yağışının yine bir gecede düştüğü bir olaya şahit olduk. Dereli’deki olay, malumunuz, bütün bir ilçe rüsubat altında kaldı metrelerce yüksekliğinde, 11 vatandaşımız maalesef hayatını kaybetti, 4 vatandaşımız ise hâlâ kayıp yani bunun sebebini de açıklayacağım bir sonraki aşamada, 6 ayrı dere yatağında taşkınlar ve sel meydana geldi, kilometrelerce uzunlukta arama kurtarma çalışmaları gerçekleştirdik. Bunu “Ne yaptık?” diye söylemiyorum, neye maruz kalacağımızı anlamak açısından söylüyorum sadece. Yani AFAD’ın yaptıkları bunlardan ibaret değil yani zaten yüzlerce olaya biz maruz kalıyoruz yıl içerisinde, ben sadece 2 tane örnek aldım.

Şu da yine Dereli için, selin vurduğundan önce ve vurduğundan sonraki görüntüleri bizlere gösteriyor. Yani sel öncesi akarsuyun durumu, sel sonrasındaki hâli.

Az önce söylemeye çalıştığımız şey bu: Batlama Deresi, Aksu Deresi, Yağlıdere Deresi, Gelevera Deresi, Harşit Deresi ve Harşit Deresi'nin üst kısmında başka bir yatakta yine toplamda 6 tane dere yatağında sel ve su baskını gerçekleşti. Kilometrelere şunun için koydum: Bu bizim arama kurtarma yaptığımız kilometreler yani Batlama Deresi'nde 17 kilometrelik bir mesafede arama kurtarma çalışması yapıldı, Aksu Deresi'nde 26 kilometre, Yağlıdere Deresi'nde 9 kilometre, Gelevera Deresi'nde de 28 kilometrelik bir mesafede, Harşit Deresi'nde 11 kilometre. Yani 4 kaybımız hâlâ yok, altı aydan daha fazla bir zaman arama kurtarma faaliyetleri yürüttük ancak maalesef çıkmadılar, bulamadık.

Bu da yine Giresun Dereli'yle ilgili ortofotolar. Öncesindeki ve sonrasındaki durum ve şu da nerelerin, ne kadar geniş bir alanın sele maruz kaldığını gösteren bir analiz.

Bazı çalışmalarla yani afetin büyüklüğüne ilişkin fotoğraflar koymak istediğim için koydum bunları.

Benim anlatımım bu kadar Sayın Komisyon üyeleri, Sayın Başkanım, arz ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, birtakım sualler var.

Önce Manisa Milletvekilimiz Ahmet Vehbi Bakırlıoğlu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle hoş geldiniz.

Hakikaten de zor bir görev yapıyorsunuz. Ben Manisa Milletvekiliyim, Akhisarlıyım. Geçtiğimiz sene ciddi bir deprem oldu, birçok evde yangın oluyor yani dolayısıyla sizin il müdürünüzle bir hayli teşrikimesai yapan bir milletvekiliyim.

Şimdi, ülkemiz deprem bölgesi ve dünyada 7 şiddetinde, 7,5 şiddetinde depremler yıkıyor fakat bizim ülkemizde ne yazık ki 5,4 şiddetindeki, 5,5 şiddetindeki depremler yıkıyor.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Yıkıcı olabiliyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Yıkıcı oluyor. Nerede yıkıcı oluyor? Kırsalda yıkıcı oluyor, yaşadığımız şey, bizim şey bu. Çünkü bu kırsaldaki yapıların büyük bir kısmı deprem fay hatlarında olan yerleşim yerleri var ve hemen hemen hiçbir tanesi mühendislik hizmeti görmemiş binalar dolayısıyla 5,2'lik depremler, 5,3'lük depremler bizim kırsalımızda yıkıcı hâle gelebiliyor. Başka neyle karşılaşıyoruz? Yangınlarla karşılaşıyoruz; evlerde, binalarda yangın oluyor ve insanlarımız ölüyor bu yangınlarda. Özellikle, kırsalda yaşlı nüfus kaldığı için ölüyorlar, ölümlü yangınlar oluyor. “Neden kaynaklanıyor?” diye baktığımız zaman, elektrik tesisatının çok eski olmasından kaynaklanıyor. Yani orada da bir mühendislik hizmeti yok.

Söylemek istediğim şey şu: Genelde, hep kentsel dönüşümden bahsediliyor, ülkemizin nüfusunun yüzde 25'i kırsalda yaşıyor ve büyük risk altında. Bizim, ülke olarak biraz da kırsal dönüşümden bahsetmemiz gerektiğini düşünüyorum, siz de bunu yaşıyorsunuzdur zaten. Ayrıca, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'unuz var, eski bir Kanun bu.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – 7269...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Benim bildiğim kadarıyla burada, biraz evvel kuraklık afetinden bahsettiniz fakat söz konusu bu kanunda kuraklıkla ilgili bir tanımlama yok ve daha önce buraya gelen birtakım bilim insanları ve bürokratlar artık bu kuraklığın da -şu an yaşıyoruz zaten

ciddi bir kuraklıkla yaşıyoruz karşı karşıyayız- bu kanunda yer alması gerektiğini söylediler. Sizin bu konudaki düşünceniz nedir? Mevcut kanun sizce yeterli midir, yeni bir kanununa ihtiyacımız var mıdır? Onu öğrenmek istiyorum.

Bir de, süreçler hakikaten uzun sürüyor yani bir insanın hak sahibi olması süreci bazen bir yılı bile bulabiliyor, mevzuattan kaynaklı süreç uzun. Bu konuda neler yapılması lazım? Ayrıca, mevzuatla ilgili yaşadığım şu sıkıntıyı söyleyeyim: Bir yangın oldu, yangın esnasında AFAD'ın yardımında bulunabileceği insanların bir çoğunun aklına gelmiyor. Genelde belediyeye gidiyorlar, kaymakamlığa gidiyorlar. AFAD, bu konularda yardımcı oluyor esasında belli bir miktar.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – On beş gün içerisinde.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - İşte, on beş gün içerisinde.

Şimdi, önce kaymakamlığa başvuracak, kaymakamlık valiliğe gönderecek, valilik AFAD il müdürlüğüne gönderecek, AFAD il müdürlüğü AFAD Başkanlığına gönderecek. Bu süreç o kadar uzun olabiliyor ki bazen, sırf bu yüzden kanuni hakkını kaybeden yurttaşlarımız var. Ben bu konuda bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünüyorum. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Yani bu on beş günlük sürenin uzatılması lazım bence. Bu konuda düşünceniz nedir? Benim gördüğüm önemli bir sıkıntı, söz konusu kanunda “Zorunlu deprem sigortası kapsamındaki binalar için, bu Kanundan ve ilgili diğer mevzuattan doğan Devletin konut kredisi açma ve bina yaptırmaya yükümlülükleri, zorunlu deprem sigortası yaptırılmamış olmasının tespit edilmesiyle birlikte ortadan kalkar.” diye bir ibare var. Şimdi, zorunlu deprem sigortası nerede zorunlu? Mesela, köylerde zorunlu değil ama büyükşehir olan yerlerde... Mesela, Manisa büyükşehir. Manisa'nın kırsal mahalleleri var yani daha önce köyken şu anda kırsal mahalle olacak bunlar önümüzdeki süreçte. Bunlarda zorunlu ama burada hâlâ daha kırsal hayat devam etmekte, köy hayatı devam etmekte ve binalarının kalitesi de başka illerdekinden farklı değil. Mesela, Malatya, Elâzığ'da bir deprem oldu. Çok spesifik bir örnek, Malatya büyükşehir, Elâzığ büyükşehir değil. Malatya'da da köylerde evler yıkıldı, Elâzığ'da da yıkıldı. Şimdi, Elâzığ büyükşehir olmadığı için, orası köy statüsünde olduğu için onlar, deprem sigortası yaptırmayanlar kanuni haklarından hak sahibi oldular fakat hemen 20 kilometre ötedeki Malatya'da aynı konumda olanlar...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Onlar da oldular Sayın Vekilim. Onu ben kısaca açıklayayım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İsterseniz şöyle yapalım, bizim prensibimiz şu: Sorular soruluyor kısa şekilde, en sonunda siz cevaplıyorsunuz.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – İklim değişikliğiyle alakalı olmadığı için dedim Sayın Başkanım. Bu konuda biz dışarda bırakmadık hiç kimseyi. Kararname çıkartarak İzmir'de, Malatya'da herkes, hak sahipliği varsa aldı.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Eyvallah, biliyorum. Benim söylemek istediğim şey şu, burası da Meclis, kararname çıkarılması lazım, kanun yapılması lazım. Esasında burada Deprem Sigortası Kanunu'nda ufak bir değişiklikle hiç bunlara gerek kalmayabilir. Yani demek istediğim şey o.

Bir de çok kısacık hemen bir şey daha söyleyeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayalım, çok geciktik; saat 19.00 oldu.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Sabrınız için teşekkür ederim.

Şöyle bir sıkıntı var, yaşadığım sıkıntıyı söyleyeyim: Kendi köyümde altı yıl önce deprem oldu, 20 tane ev ağır hasar aldı, yıkıldı. Ben de deprem esnasında oradaydım. Altı yıl geçmesine rağmen hâlâ daha hak ettikleri hâlde evleri yapılmayan insanlar var. Nerede tıkanıyoruz? Tıkanıdığımız nokta

şu: Daha önce nakit kredi veriyordunuz yirmi yıl ödemeli, sıfır faizli veyahut da diyordunuz ki: “Git, kardeşim ev al bu parayla veyahut da git, bir ev yap, biz sana kredi verelim.” Şimdi bunu kaldırmışsınız. Bunu kaldırdığınız için hakikaten de mağdur olan insanlar var. Yani boşanma aşamasına gelmiş olan insanlar var, aile huzuru bozulmuş insanlar var. Yani adam, tam hak sahibi olmuş, ev almak için kapora vermiş adam, artık her şey bitecek. Demişler ki: “Cumhurbaşkanlığı kararı... Biz bunu kaldırdık, size ev yapalım.” “Ev yap.” diyorsunuz. “Senin orada ev yapamayız.” diyorlar. Neden? Çünkü orada taşkın riski varmış. Adamın arsası var, adamın arsasına da ev yapılamıyor. Şimdi, böyle saçma sapan bir durumla karşı karşıyayız. Bu konuda sizden yardım istiyorum. Altı yıl oldu ciddi bir mağduriyet var.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Teşekkür ediyoruz.

İzmir Milletvekilimiz Profesör Doktor Hasan Kalyoncu, buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) - Sayın Başkan, sunumunuz için teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii, AFAD olunca deprem giriyor mevzuya. Sizin sunumunuzda da siz girdiğiniz için depreme girilme ihtimali de yüksek ama ben depremle ilgili konuşmayacağım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir deprem komisyonu açalım, orada konuşuruz.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yok deprem komisyonu bitti zaten, o kuruldu. İzmir depreminden sonra kuruldu, devam ediyor, orada da zaten sunum yapmışlardır.

Şimdi, 2020’de yüzde 67 sel, çığ, fırtına. Heyelanı da katarsanız daha fazla yüzde 70’e vuruyor doğal afetler. 2021’de şu ana kadar yüzde 54 -altı ay geçmiş- görülüyor ki 2020’yi geçecek, inşallah geçmez. Yani bu iklim değişikliğiyle alakalı olan şeyler. Bunun içerisine kuraklık, göç vesaire katmıyoruz.

Şimdi, birincisi, dediğiniz; riski anla, riski azaltmaya yatırım yap, yönetimi güçlendir, daha iyisini inşa et. Şimdi, verdiğiniz iki örnek: Birisi Giresun seli, birisi Düzce’deki. 2 fotoğrafa da baktığım zaman bunları biz izledik zaten bu felaket olduğunda da. Bu arada felaket de acı çeken tüm vatandaşlarımıza da geçmiş olsun, ölenlere Allah rahmet eylesin diyeyim. Şimdi, burada her ikisinde de görüyoruz; her ikisi de taşkın alanı içerisinde yani dere yatağında. Şimdi alacağımız önlemler, bu şehirlerin buralardan kaldırılması, birincisi bu, bunu yapmak gerekiyor ki mesela İzmir’de de benzer olay var, şehir merkezinde bu tip taşkın alanı içerisinde var olan bir sürü konut var, bunun haricinde İstanbul’da da var, Ankara’da da var, birçok yerde var. Şimdi, mesela, Giresun selinde -burada kırmızıyla göstermişsiniz- alanı açtınız mı? Mesela, kuru dere yatakları bu selde çok büyük etki yaptı. Dere yatağı olan bir yerde mutlaka sel geliyor, boşuna orada yatak oluşmamış yani oradan mutlaka bir zaman bir şey gelecek. Buna göre kuru dere yataklarında, şehir merkezlerinde alınacak önlemleri sıraladınız mı? Yani böyle bir çalışmanız var mı? Aslında bizim, Komisyon olarak istediğimiz şeyler bunlar. Mesela, demin de söylediğimiz konu var ya illerin durumuna göre belirlenmesi kısmı, ekosistem tabanlı afet yönetimi. Mesela, dere yatağına, taşkın alanına konut yaparsanız mutlaka orayı dere bir zaman alır ve şu anda asıl tehlikeli olanlar mesela, İzmir’den yine örnek vereyim, İzmir’de 2 selde, Menderes’te ölen vatandaşlarımız kuru dere yatağından geçerken sele kapılıyorlar. Mesela, o dere yatağının köprüyle yapılması gerekiyor ama belediyelerimizde de olsun, diğer yerler de yollarda...

MURAT BAKAN (İzmir) – Köprü var orada, Menderes’te köprü var ama sel köprüyü aşmış geçmiş.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Önceki açıklama, belediye başkanının açıklamasında “Kuru dere yatağında.” diye söylüyor.

Şimdi, Türkiye genelinde bunlara bir önlem gerekiyor, hatta mesela bu sigorta kapsamında fırtınalar, özellikle hortum olayları bunlara karşı -özellikle yapı anlamında- AFAD'ın böyle bir çalışması var mı? Demin dediğiniz böyle bütün bakanlıklar bir araya gelerek bir şey oluşturuyor, bu sistem zaten böyle olmalı ve "multidisipliner" çalışmalar gerekiyor. Mesela, yine, İzmir'de Alaçatı'daki olan hortumda kiremitler etrafa mermi gibi saçıldı. Şimdi, hortum oluşabilecek alanlarda portatif yapılar, çatı sistemleri, bunların bir kanunla mı, yönergeyle mi düzeltilmesiyle ilgili bir öneriniz, çalışmanız var mı?

Bunun yanında "göç" dediniz mesela, burada o konuda çok önemli. Şu anda kuraklık tam kendini hissettirmede, göç olacak, dış göç de olacak iç göç de olacak. İklim değişikliğine bağlı olarak burada Meteorolojiden AFAD'ın bilgilendirilmesi gerekiyor. Diğer alanlarda, şuralarda kuraklık olacak, buradan şu kadar göç gelme ihtimali var, bu göçe karşı da AFAD'ın kendisini ayarlaması gerekiyor.

Şimdi, "AFAD" dediğimiz zaman bütün herkes konuşmada ve düşüncede felaket olduktan sonraki kısmını ele alıyor. Hayır, orada AFAD zaten çok güzel çalışıyor, İzmir depreminde de gördük, sellerde de gördük. Buradaki eksikliklerin büyük bir çoğunluğunu gidermiş ve güzel hizmet veriyor ama biz diyoruz ki: "Bundan öncesinde, afet gelmeden mesela, bu Giresun Dereli'de taşkın yatağı belli, belirlendi, bu sel baz alınıp şehir yukarıya kaydırılabilir." Bunların önüne geçebilir mesela, iç göç; Karapınar bölgesinde kuraklık var, bu kuraklık etkileyecek, tarımı da etkileyecek. Tarım Bakanlığından, diğer bakanlıklardan bununla ilgili çalışmalarınız var mı? Yani göç olursa, kuraklık olursa ne kadar insanımızın harekete geçebilme ihtimali var? Yıllar içerisinde planlandı mı? Geleceğe yönelik böyle bir planlama var mı? Şehir merkezleri belediyelerin sorumluluğunda ya, bu dere yataklarında imar, şu bu yapmak bütün hepsi; oraya DSİ'yi çok fazla karıştırmıyorlar. Buralarla ilgili tespit yapıp -yani AFAD tarafından bilmiyorum hukuki ilişkileri nasıldır- belediyeye bir yazı yazılıp, taşkın alanı belirleyip bu alan içerisinde kaç tane bina, etkilenebilecek alan var mıdır diye böyle bir talep yazdığınız zaman karşılık alabiliyor musunuz? Böyle bir yetkiniz var mı? Bunları il il belirleyebilir misiniz? Yani burada AFAD'ın şeyi şu; vatandaşlarımızın zarar görmemesi, ilk etapta bu. Riski ortadan kaldırmak, bunun için öneri getirmek. Riski görüp belirledi fakat yine afet oldu, ondan sonra afet esnasında yapılacaklar, afet sonrasında yapılacaklar; bu ikisinde planlama iyi. Afet öncesi kısımda daha fazla çalışmamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Şimdi, konuşma esnasında da dedik bu 24 ilde neler yaptınız? Onları anlatsaydınız, onun üzerinden daha kıymetli fikir alışverişlerinde bulunabilirdik. Bunları ben, Başkana danışayım, Komisyon adına biz bunları istiyoruz, bunları en azından inceleyelim. İkincisi de Ekosistem Tabanlı Afet Yönetim Sistemi, bu neyse, bunun açılımını da görmek istiyorum ben, Komisyonumuz da istiyordu diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum, bu yaptığınız sunum içerisinde genel olan iklim değişikliği etkisinin olabileceği kısımlar var ya, şey olarak geçer... Onları açarsanız, mesela, bir kanun gerekiyorsa bunlardan bizi haberdar ederseniz -çünkü işle uğraşan sizsiniz, tıkağınız yerleri, koordinasyonsuzlukları, birimler arasındaki iletişimsizliği siz daha iyi biliyorsunuz- bunları kaldırabilecek kanunları oluşturabilmemize imkân verirsiniz Komisyon amacına ulaşır; memleketimize, milletimize daha fazla hizmet edebiliriz kanaatindeyim.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hasan Bey, teşekkür ediyoruz.

Şimdi ikinci İzmir Milletvekilimiz -İzmir'den ses geliyor- Sayın Murat Bakan Beyefendi'ye söz veriyorum.

Buyurun Murat Bey.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sağ olun.

Başkanım, teşekkür ederiz sunumunuz için. Bir de AFAD’a ayrıca teşekkür; İzmir depreminde çabalarınız, emeklileriniz için, tüm AFAD personeline sizinle nezdinizde teşekkür ediyorum. Gerçekten çok başarılı bir çalışma yürüttü. AFAD genel olarak zaten bu afetlerde başarılı bir kurum yani çok büyük organizasyonlar yapıyor. “Göç” deyince Suriyeli göçmenlerle ilgili yaptığı çalışmalar da çok önemli, kurduğu çadır kentler. Ben gezdim daha önce Kilis’te oraları.

Şimdi, burada bir 13 no.lu slaytınız var. Bu harita -siz de ekrana yansıttınız- çok kıymetli bir harita. Siz, Enerji Bakan Yardımcımız gibi 2002 yılında başlatmamışsınız, son otuz yılın ortalamasını almışsınız, son yirmi yılın ortalamasını almışsınız. Sanki 2002’den önce Türkiye yoktu, başka bir ülkeydi de 2002’de Türkiye Cumhuriyeti kuruldu, bütün afetler de o tarihten başladı gibi bir şey oluyor öyle olunca; olmuyor. Şimdi, o tarih yani bizim miladımız değil tabii yani 1923...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Afetler o tarihte başladıysa...

MURAT BAKAN (İzmir) – Türkiye’nin başına gelen en büyük afet 2002’de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 1999 depremi yaşadım, onu da anlatırım.

MURAT BAKAN (İzmir) – 99’da ben de yaşadım, ablamı, eniştemi kaybettim Yalova’da.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Allah rahmet eylesin.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yeğenimi kendi ellerimle kurtardım, onları da kendim çıkarttım deprem enkazından.

Şimdi, bu sunum bugüne ilişkin bir sunum, AFAD’ın ne yaptığına ilişkin bir sunum. “Şunları yapıyoruz, böyle çalışmalarımız var.” diyorsunuz ama açıkçası beni tatmin eden bir sunum olmadı. Çok devlet kurumumuzda var yani iklim krizinin ne olduğunun, ne getireceğinin ve nasıl tedbirler alınması gerektiğinin farkında değiliz maalesef.

Şimdi, iklim kriziyle ilgili şöyle deniyor, bugün içinde bulunduğumuz yani Sanayi Devriminden sonraki çağa bir bilim adamı, bir biyolog ve kimyagerin söylediği şey “antroposen çağı” deniyor, insan çağı; ondan önceki çağ da “holosen çağı” bu ikisini ayıran şey... Aslında insanın yeryüzüne etkisi o kadar fazla ki 2020 yılı itibarıyla insan yapısı binaların, köprülerin, evlerin -ne derseniz- tamamının toplam ağırlığı yeryüzündeki tüm canlıların -bitkiler dâhil- ağırlığını geçmiş, 2020 yılında yani o kadar insan etkisi büyük. Dolayısıyla, buna ilişkin tedbirlerin de alınması lazım.

Şimdi, göçle ilgili -arkadaşımız benden önce söyledi- önümüzdeki süreçte kuraklıkla ilgili olarak, havaların ısınmasıyla ilgili olarak başımıza gelecek ciddi bir -sadece bizim değil tüm dünyanın- kuzeye doğru göç başlayacak. Bu ürünlerde azalma, suların yükselmesi ki suların yükselmesi tahmin edilemeyecek noktaya gelebilir. Özellikle Sahra, Sahra altı ülkelerden Türkiye’ye göç gelmesi durumu var. “3 milyon 800 bin.” dedi dün Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı bütçe sunumunda “4 milyon Suriyeli var Türkiye’de.” demişti.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Takriben.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, bunun çok daha fazlası Türkiye’ye göç edebilir, AFAD buna hazırlıklı mı? Bu göç nereden gelecek? Birincisi bu.

İki, Türkiye’nin kuraklıkla ilgili haritasını burada farklı bilim adamları sundular bize. Meteoroloji de hazırlıklı değil bu işe yeterince, Meteoroloji Genel Müdürlüğünün yaptığı sunum da çok başarısız bir sunum. Meteoroloji Genel Müdürlüğünü anlattı, gitti buradan, yani iklimle ilgili bir şey anlatmadı. Ama birçok bilim adamı mesela, belli bölgeleri Doğu Karadeniz’den başlayarak İç Anadolu’ya doğru yağışların artacağını söylüyor ama birçok bölgede de kuraklık var, AFAD’ın buna ilişkin çalışma

yapması lazım. Yani siz önümüzdeki on yılda, yirmi yılda şu bölgede kuraklık artacak, mesela, Konya’da kuraklık artacak, kuraklık sonucu nasıl afetler yaşanacak Konya kapalı havzasında? Buna ilişkin tedbirleriniz var mı? Bunun çalışmasını yapmanız gerekiyor ve hani bize açıkçası... Tabii ki deprem önemli, çok çok önemli ama bu Komisyonun konusu deprem değil. Bu Komisyonun konusu iklim krizine bağlı olarak oluşacak afetler, dolayısıyla ona yoğunlaşan bir öngörüye ihtiyaç var. Aynı şey dikkatimizi çekmiş, arkadaşımın da benim de. Burada siz ona ilişkin 2 tane proje yürüttüğünüzü söylüyorsunuz, o projenin sonuçları önemli. Mesela, bir yıl olmuş, o yaptığımız proje, bir uluslararası proje, hibeyle yapılan. Ondan sonra bu “ekosistem tabanlı çalışma” nedir yani tam olarak? O çalışmayı da bilmek istiyoruz.

Teşekkür ederim sunumunuz için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, AFAD’a teşekkür ediyoruz.

Siz, tabii, şöyle, AFAD denince şu anda kamuoyunda sadece depremle ilgili anlaşıyor, algı öyle.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Öyle anlaşıyor biraz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Esasen bu... Ama kuruluş öyle kuruldu. Ben hatırlıyorum.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – 99’a doğru.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Özellikle çok dağınıktı ve neticede dendi ki: “Bu kurumları toplayalım, bu dağınıklığı giderelim.” Çünkü ben 99 depremini yaşadım, o zaman ben İstanbul’da özellikle su, kanalizasyon, elektrik, diğer altyapı konularında grup başkanıydım afetlerden sorumlu. Tabii, hakikaten o zaman Marmara depremi diyeceğiz, yani neticede haberleşme bile sağlanamadı. Hatta çok enteresan, ben İSKİ Genel Müdürü olarak o zaman 5 noktaya telsiz röle istasyonu kurarak haberleşmeyi biz sağladık, yani böyle bir durum vardı. Hakikaten kanalizasyon, su, ulaşım, her şey berbattı ama şu anda hakikaten AFAD’la birlikte çok hızlı bir şekilde müdahale edilmeye başladı. Mesela, Van depreminde aynı gün müdahale edildi. Simav depremi oldu, 19 Mayıs’ta ve ben gece yarısı saat üçte gittim. Orada vatandaşları topladık ve AFAD’ın bütün birimleri, diğer sivil savunma, bütün kurum, kuruluşlar oradaydı, sağlık dâhil ve neticede saat beşte herkese çorba dağıttığımızı biliyorum. Kısa zamanda yıkılan bütün yapı, tesisleri, okulları, kaymakamlık binasına kadar hepsini altı ayda tamamladık. Yani bu gerçekten çok önemli ama arkadaşlarımızın söylediği husus şu: Yani AFAD’ı artık bir felaket olduktan sonra, afet olduktan sonra müdahale eden bir kurum olmaktan çıkması lazım benim şahsi kanaatim.

Mesela, taşkınlar. Şimdi, depremden daha çok şu anda taşkınlar oluyor. Esas büyük felaket o, deprem belki otuz kırk yılda bir gelecek, on yılda bir gelecek bölgeyi dikkate alırsak. Ama taşkın, şu küresel iklim değişikliğinde sürekli olmaya başladı. Bunun için de hatta öyle ki geçmişte biliyorsunuz, biz mühendisler akış katsayısı diye bir katsayı tarif ederiz. Yani yağın yağmurun akışa geçen kısmı ve toplanma süresi. Eğer siz yolları tamamen asfaltlarsanız, binaları, her tarafı çatıyla doldurursanız yağın yağmurun... Geçmişte İstanbul’da ben ölçtüm, yüzde 18’i akışa geçiyordu, şimdi yüzde 70’i akışa geçiyor. Geçmişte uzun sürede toplanıyordu, şimdi toplanma süresi de çok kısa. Bu, felaket demektir. Dolayısıyla, buna karşı... Şimdi, ben Karadeniz’deki sel baskınlarının çoğunda bulundum ve neticede bir çalışma yaptırmıştım. O çalışmada eğer, siz sel baskını için birtakım yatırımlar, yıkım, dere yataklarının yeniden boşaltılması, derelerin ıslahına varıncaya kadar bu yatırımları yaptığınız zaman felaket sonrası kayıpların altında 1’i bir para harcıyorsunuz. Yani aslında felaketten sonra 6 misli...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – 7 ila 11 diye söyleniyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şu anda benim dediğim Karadeniz’de bazı yerlerdeki şey, bazen 7, bazen 15 kata çıkıyor, bölgesine göre değişiyor. Dolayısıyla, bu konuda bence artık AFAD’ın felaketlerden önce yapılacak çalışmalara yoğunlaşması şart.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir uyarı görevi de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aynı zamanda bir uyarı görevi ve yaptırım görevi de olması lazım, benim şahsi kanaatim.

Bu konuda sizlerden, değerli arkadaşlar... Dere yatakları işgal ediliyor, imar planlarını da kimse dikkate almıyor. Yani genelde bunu hazırlayan dere yataklarına inşaat izni veriyor. Bir tarihteki çok önemli bir hususu anlatayım: Benim şoförüm “Efendim, siz dere yataklarını boşaltmaya çalışıyorsunuz. İstanbul’da falanca derenin, Kurbağalıdere’nin hemen üzerinde yüksek katlı bina yapıyorlar.” deyince ben belediyeyi aradım, dedim bu ne biçim felaket. Netice itibarıyla onu önledik. Yani bunların gerçekten, felaketlerin sebebi bir, dere yataklarının işgal edilmesi; iki, dere yataklarının üzerine yapılan, tekniğine uygun olmayan birtakım menfez, sanat yapıları, köprüler, çoğu bundan geliyor. Âdeta baraj görevini yapıyor.

Ben bizzat şahit oldum, bir yerde şeyin gabarisi yetmemiş, yani millet sanıyor ki su geçecek. Ya, orada yatak geliyor, ağaç geliyor. Rize’de 2 vatandaş tam dere kenarında seli seyrediyorlar. Köprüden dolayı bir takım yatak, yorgan, ağaç parçaları köprüyü tıkadı, neticede köprü dayanamayınca birden bire vakum etkisiyle o kenardaki vatandaşları aldı denize götürdü, büyük bir acı yaşadık. Yani bu konularda vatandaşın uyarılması, sanat yapıları konusunda birtakım gerekli uyarıların yapılması. Yani bu konuda ben nitekim Bakan iken 2 defa Başbakanlık Genelgesi yayınladık. Kara yollarının, köprüler için gabarinin ne olması gerektiğini, menfezleri, bunları belirledik yani bunlara bana göre bakılması lazım. En büyük problem de imar planları. İmar planlarını da dere yatakları tamamen beş yüz yılda tekerrür edecek debiye göre açık olması lazım ama bunu yaparken de bizim DSİ’deki bir prensibimiz vardı, Q25 dediğimiz, yirmi beş yıla tekabül eden debi için kesiti yapıyoruz, öbür tarafı yeşil alan bırakıyoruz. Çok büyük debi geldiği zaman orada yapı yapılmıyor ama yürüyüş alanları vesaire olabiliyor. Bunun gibi sizin de bu konuda çalışma yapmanızda fayda var.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Yarınki sunumda Başkanımın alacağımız var yarımşar saat.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yarın benden.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Tabii Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki ama ben arkadaşlar kimin ne kadar konuştuğunu çıkardım sayfa olarak. Bakarız. AFAD’ın kuruluşunda da hatta AFAD Yüksek Kurulunda üye olduğum için katkıda bulunmak için ama katkı istemiyorsanız, hemen kestim efendim.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Sayın Bakanım, teşekkür ederiz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Teşekkür ederiz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, efendim.

Sorulara...

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Sayın Başkanım, çok kısa bir şekilde geçeyim üstünden, bazılarını da yazılı olarak zaten sunmak isteriz, yani siz dediniz ya “Projelerle ilgili bazı çıktılar istiyoruz.” filan diye.

Ben özellikle şunu vurgulamak istiyorum: Kesinlikle deprem sunumu yapmadım, yani depremlerle hidrolojik yani iklim değişikliği olaylarının ilişkisi olduğu üzerinden bir şey söylemeye çalıştım. Eğer ifade edememişsem bu benim eksikliğim kesinlikle. Son otuz yıl, yirmi yıl ve on yıl ortalamalarındaki deprem artışlarının vurgusu iklim değişikliği nedeniyleydi. Yani iklim değişikliğinin sebep olduğunu söylemeye çalıştığım bir şey o benim. Yoksa ölçtüğümüz depremler böyle değil.

Bir makaleden bahsedeyim: “2001 yılı ile 2015 yılı dünyadaki depremlerin 5 üzeri, 5 büyüklüğünden fazla olan depremlerin sayısı 10 kat arttı.” diyor. Yani bu dünyada yapılan ölçümleme, asıl derdimiz jeolojik konular değil, yani iklim değişikliğinin yol açtığı bir şey olarak söylemeye çalışıyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bununla ilgili bilimsel veri var mı?

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Var. Ben bunu makaleden söylüyorum. Aslı Akay Hocanın söylediği bir konu bu, onun için burada aktarma gereği duydum.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bu konuyla ilgili çok teoriler var.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Yani söylemeye çalıştığım şey; meteorolojik olayları zaten etkiliyor iklim değişikliği ama bırakın meteorolojik olayları, jeofizik olayları bile etkiler hâlde olduğunu bilmemiz lazım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bu benim için yeni bir bilgi.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Bu önemli bir konu, onun için ben deprem konusuna girdim. Yoksa depremleri burada hiç... Dikkat ederseniz, sunumun başından sonuna kadar depremle ilgili bir şey yok. Aldığım örnek olaylar da sellerle ilgili, oradaki vurgumuz da şu: Yani bir aylık, bir ay içerisinde toplamda yağması gereken yağış yirmi dört saatte veya on iki saat gibi bir kısa süre içerisinde...

MURAT BAKAN (İzmir) – O iklim kriziyle ilgili bir konu.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Bu direkt afete neden oluyor, biz buna maruz kalıyoruz anlamında söyledim. Sayın Başkanım da eklediler, çok teşekkür ederim. Yani gerçekten suyun toplanma süresi o kadar kısa ki betonlaşma ve şehirleşme kaynaklı, bu direkt sele sebep oluyor veya taşkına sebep oluyor.

Sayın Başkanım, ben atladım, kusura bakmayın. Türkiye için depremler çok fazla ekonomik kayba neden oluyor yani afet türleri arasında deprem en çok ekonomik kayıp verdiğimiz afet türüdür ancak dünyaya baktığımız zaman seller ve taşkınlardır ve Türkiye’de bu tarafa doğru gidiyor, Türkiye’de de seller ve taşkınların giderek arttığını ekonomide ve can ve mal kaybında ciddi yaralar açtığına şahitlik etmeye başladık, giderek de arttığını görüyoruz bunun.

Müdahaleyle ilgili kısma ben de girmek istemiyorum işin doğrusu çünkü biz müdahale odaklı bakış açısını terk edeli yıllar oldu yani AFAD’ın zaten kurulma amacı bir bütünlük bakış açısı geliştirebilmektir yani -Sayın Başkanım ifade ettiler- 3 tane ayrı genel müdürlüğü kapatarak kurdular AFAD’ı. Buradaki tek gaye bir bütünlük yapıyı beraberce inşa edebilmek. Buradaki perspektifimiz de risk odaklı bakış açısidir, müdahale odaklı veya kriz odaklı değil. Krizleri biz istemeyiz, kriz bizim sevdiğimiz ve istediğimiz bir kavram türü değildir afet yönetim açısından. Biz riske odaklanmak isteriz, nedeni de şu: Ekranda özellikle İRAP’ları açık bıraktım. Her ilin kendi risk azaltma planını yapması demek, şu demek: Bizim için öngörülebilir hâle gelmesi anlamına gelir yani bizim kriz dediğimiz şey birden maruz kaldığımız ve birden vuran bir şeydir, oysa siz risklerinizi tespit eder, anlar ve bunları azaltmaya yönelik yatırımlar yaparsanız karşılaşıacağınız kriz miktarları baş edebileceğiniz seviyede kalır.

“AFAD bugün başarılı.” diyorsunuz, çok teşekkür ederim yani burada başarılı olmak iyi de bir şey değil aslında. Şöyle, şunu demek istiyorum: Evet, başarılıyız, kapasitemizi geliştiriyoruz, bunun için emek sarf ediyoruz, afetlere müdahalede zamanlarımız kısaldı, ilk dakikalarda orada oluyoruz, iyi bir yönetim sergiliyormuşuz gibi görünüyor ama müdahalede yani krizin gelmiş olması zaten başlı başına bir başarısızlıktır. Ben kendi adıma söylüyorum yani bu yanlış anlaşılmasın, tamamen kendi kurumum ve kendi adıma söylüyorum. Bizim için o krizin oluşmaması gerekir yani bu şu demek: Risklerimizi belirleyip o risklerimizin öngörülebilir ölçüler içerisinde yıllara sâri yatırımlarla giderilmesi bizim krizlerle yüzleşmemizi azaltır. Krizde başarılı olan değil...

MURAT BAKAN (İzmir) – Uyarı göreviniz de önemli. Yani siz DSİ’yi, Ormanı, Karayollarını, tüm kurumlara da uyarıda bulunacaksınız.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Sayın vekilim, bu projenin... Şöyle düşünülmesin lütfen: Ben bir tane proje üzerinde çalışmıyorum ama bir tane proje üzerinde durmaya çalıştım. Asıl amacımız şu: Belli kanunlarla belli kurumlara verilen yetkiler ve görevler var. Mesela, çok konuşuldu çölleşme konusu. Biz gelenin farkındayız, bir afet geliyor burada, bir acil durum geliyor, bir kıtlık geliyor yani Çölleşme Genel Müdürlüğü de farkındadır elbette ama bunları hep beraberce masaya yatırıp riskimizin ne olduğunu masada görelim ve bunları dokümanite edelim istiyoruz. O yüzden il risk azaltma planlarına bu yıl içerisinde bütün konsantrasyonumuzu yoğunlaştırmış durumdayız yani biz 7 pilot ili yaptık ama geriye kalan 74 ili de yılın sonu gelmeden tamamlamayı hedefliyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bölgesel de bakmanız lazım.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Ve ulusal, buradan ulusala geçeceğiz yani buradaki veriler bizim ulusal planımızı da yapma şansı sağlamış olacak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Başkanım, şöyle yapalım mı? Son konuşmacımız burada çok bekledi.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Kesinlikle Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İsterseniz siz özetleyip... Ama esas Hasan Bey’in ve Murat Bey’in sorduğu sorulara yazılı olarak geniş çerçevede verirsенiz memnun oluruz.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Onlara yazılı olarak cevap verebilirim çünkü hak sahiplikleriyle ilgiliydi sorular, yer seçimleri ve hak sahiplikleriyle ilgiliydi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, peki.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Orada tabii ki belli sıkıntılarımız var.

Kanun çalışmasıyla ilgili kısa bir cevap vereyim: Risk azaltma kanununa dair bir çalışmamız var, fayların belirlenmesi, etrafındaki yerleşimin kısıtlanması ve yasaklanması, onunla beraber riskin yani afete neden olan riskler tamamını kapsayacak şekilde, sadece deprem değil sayın vekilim yani burada sel de var, taşkın da var, heyelan da var, kaya düşmesi de var.

HASAN KALYONCU (İzmir) – O depremle ilgili.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Bunlarla ilgili bir kanun çalışması üzerinde kurumlara çalışma yürütüyoruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yazılı olarak cevap verecekse tek bir soru soracağım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, genelde, şeyden sonra hiç soru almadık, hiç almadık.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yazılı cevap verse de olur.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, siz hanım olduğunuz için pozitif ayrımcılık yapalım.

Buyurun Sayın Söylü.

JALE NUR SÖLLÜ (Eskişehir) – Bu Gaziemir’de mesela nükleer atıklarla ilgili sıkıntıdan sürekli söz ediliyor, biliyorsunuz yani biz bunu bile hani çözememişken bu Enerji Bakanlığının yürüttüğü nükleer enerji santralleri -biten, işte yapıldı ki risk barındırıyor- olası bir nükleer kriz konusunda bir hazırlık var mı, AFAD’ın bir hazırlığı var mı?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, onlara yazılı olarak cevap verirsiniz.

JALE NUR SÖLLÜ (Eskişehir) – Yazılı olarak cevap verebilirsiniz.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Eylem planı olarak hazırlığımız var tabii ki. Yapılmış, onaylanmış, yürürlükte.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, Başkanım, çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

AFAD BAŞKAN VEKİLİ HAMZA TAŞDELEN – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım, değerli üyeler; saygılarımı sunarım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, çok değerli bir hocamız, Profesör Doktor Elif Çolakoğlu, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğretim üyesi kendisi.

Efendim, şimdi, Sayın Profesör Doktor Elif Çolakoğlu’na söz veriyorum. Kendisi kısa bir sunum yapacak, daha ziyade küresel iklim değişikliğiyle alakalı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama biraz kısa bir sunum değil 14 sayfa.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, şimdi, burası, tabii, raporu aldık, okuyoruz ama biz burada özet istiyoruz, en fazla yirmi dakika.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Önden o yüzden öyle gönderdim ki hani geniş olsun, eksik olursa sizlerin de sorularınızı beklerim mutlaka.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, buyurun efendim.

3.- Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğretim üyesi Prof. Dr. Elif Çolakoğlu’nun, kent planlama eylem ve stratejilerinde iklim değişikliğine dirençli ve düşük karbonlu kentlerin yönetimi ve yönetimlerinin verdiği mücadele hakkında sunumu

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım, değerli vekillerimiz ve diğer katılımcılar.

Bu sunumda genel olarak kent planlama eylem ve stratejilerinde iklim değişikliğine dirençli ve düşük karbonlu kentlerin yönetim ve yönetimlerinin verdiği mücadeleyi anlatmaya çalışacağım. Bu bağlamda, kent yönetimlerinin, başka bir ifadeyle, yerel yönetimlerin belirledikleri iklim politikalarını sürdürülebilir kalkınma stratejilerine ve daha az salımla enerji, ulaşım ve tarım gibi sektörlerdeki politikalarına nasıl dâhil ettiklerini anlatmaya çalışacağım.

Temel olarak sunumum 2 kısımdan oluşacak. İklim değişikliğinin kentleri, dahası yaşam alanlarımızı nasıl ve ne düzeyde etkilediğinden genel olarak bahsedeceğim ve sonrasında da iklim değişikliğine karşı “dirençli kentler” temelli çözümlerden ve kimi iyi uygulamalardan daha detaylı bahsetmeye çalışacağım. Aslında, sayın vekilimizin de işaret ettiği gibi, afet öncesi neler yapmalıyız? Biraz onlardan bahsedeceğim.

Evet, iklim değişikliği kentlerimizi nasıl etkiliyor? Değişen iklim kentleri güvensiz yaşam alanlarına dönüştürmektedir. Oluşan güvenlik riskleri ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre farklılaşsa bile kolaylıkla insanlık krizlerine dönüşebilmektedir. Zira son yüz elli yılda sadece 1,14 santigrat dereceyle küresel sıcaklıklarda rekor denilebilecek bir düzeye erişmiştir ki bu artış ekosistemlerdeki

işleyişin bozulmasının doğal bir sonucu olarak yerküredeki okyanusların ısınmasına, yükselen deniz seviyelerine ve azalan yağışlara ve buzulların erimesine yol açmaktadır. Ancak mevcut bu durumdaki gidişattan ötürü gelecekte durumun daha kötüleşeceği öngörülmekte ve bu artıştan esasına bakarsanız önemli ölçüde kentler sorumlu yüzde 75 oranında. Ki UNEP rakamlarına göre baktığımız zaman kentlerin sorumlu olduğu görülüyor. Çünkü kentler sera gazı emisyonlarının başlıca kaynaklarından biri olarak görülüyor.

Tabii, buna rağmen, iklim değişikliğinin etkilerinden yine en çok kentsel yaşam alanları etkileniyor. Küresel sıcaklıkların artışı ve ısınan atmosfere bağlı olarak buzulların erimesiyle birlikte, özellikle kıyı kentlerinde yine, deniz seviyelerinde yükselmesinin doğal bir sonucu olarak da güvenlik riskleri doğmaktadır. Tabii, baktığımız zaman, sunumda da gördüğünüz üzere sadece gelişmekte olan ülkeler değil, gelişmiş ülkelerde de benzer durumlar var. Şimdi, birazdan Kopenhag'dan da bahsedeceğim. 2011'de yaşanan sel felaketi, öyle söyleyeyim size.

İklimle dirençli kentler ve toplumlar olmak ne demek? Bugün baktığımız zaman dünya nüfusunun yarısından fazlası, yaklaşık 4 milyar insan kentlerde yaşıyor ve bu nüfus hareketliliğine ek olarak kentler, eş zamanlı olarak üretim, tüketim, hizmet ve sermaye hareketliliğinin yoğunluk kazandığı mekânlara dönüştü. Ancak bu dönüşüm, kentlerin yönetimiyle ilişkili, birbirleriyle bağlantılı ve karmaşık olan çevre, eğitim, sağlık, barınma, altyapı gibi, temel kamu hizmetlerine erişim gibi pek çok sorunu beraberinde gündeme getiriyor. Dolayısıyla, hani, burada paydaşlar da önemli mesela. Biz bunu konuşacağız. Sadece AFAD'la bu iş bitmiyor maalesef. Dolayısıyla, toplumun tüm kesimlerinin bu sürecin bir parçası olması gerekir. Mevcut bu sorunlar aynı zamanda iklim kaynaklı doğal afetlere karşı kentleri savunmasız bırakabilmekte. Özellikle, kıyı kentlerinde taşkın, fırtına, kuraklık, deprem, yanardağ patlamaları –hatta bunlarla ilgili çalışmalar da var- sıcak hava dalgaları gibi şiddetli hava olaylarını artırmanın yanı sıra, bu yerleşimlerin ulaşım ağları, enerji, su ve kanalizasyon sistemleri ve gıda dağıtım sistemleri gibi altyapıları üzerinde de ciddi etkiler yaratmakta ve birden fazla güvenlik riski oluşturmaktadır. Yeryüzündeki her kent oluşan bu güvenlik risklerinden farklı düzeylerde de olsa etkilenmekte ve ülkelerin gelişmişlik seviyesinin ise bu durum karşısında herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hocam, bu depremlerin de iklim krizinin bir sonucu olduğu, jeofizik felaketlerin sonucu...

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Efendim, şöyle: Onunla ilgili...

MURAT BAKAN (İzmir) – Bununla ilgili bir makale, şey var mı?

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Var efendim, var. Ben hatta bugün çok detay olacağımı düşündüğüm için getirmedim, öyle söyleyeyim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bu bir detay değil, bu çok önemli bir veri bizim için.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – 2 tane önemli makale bulmuştum. Ben şöyle söyleyeyim size: Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızın son 2 projesinde yer aldım. İklimIN Projesi için Aslı Akay hocamızla beraber biz raporlar hazırladık, kapsamlı raporlar dizisi. Orada bana sordular, benim de aklıma gelmemişti, demek ki böyle bir veri eksikliği var dedim. Hatta İklimi Duy Projesi yeni bitti, geçen hafta tamamlandı diye biliyorum. Bu projede biz eğitimleri uzaktan verdik, orada sunmuştum, kaynak dâhil olmak üzere. Arzu ederseniz sizlere de sunabilirim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Çok seviniriz.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Teşekkür ederim.

Kentler enerji tüketiminin yüzde 60 ila 80’inden sorumludur, sera gazı salınımlarının da yüzde 70’inden fazlasına sahip olduklarından dolayı iklim değişikliğiyle mücadelesi önem kazanmakta. Tabii, iklim değişikliğine uyum sağlama dışında bir seçeneği bulunmayan, dünyanın birçok kentinin şimdiden kendi uyum stratejilerini, politika ve önlemlerini benimsediği ve yaşama geçirdiği görülüyor.

İyi uygulama örnekleri olarak bu kentlerin yöneticileri aldıkları önlem, hazırlık ve müdahaleye ilişkin standartları içeren planları ve altyapı yatırımlarıyla kendi yaşam alanlarını iklim değişikliğinin tehlikelerinden olabildiği ölçüde koruyabilmekte ve böylelikle aşırı ısınan ya da soğuyan dünyaya karşı kentlerini koruyabilmektedir. Bu kentler ise literatürde “dirençli kentler” olarak tanımlanmaktadır.

Şimdi ben bunlardan sizlere bazı örnekler sunmaya çalışacağım. Şöyle söyleyeyim size: İlk aklı gelen örneklerden bir tanesi San Francisco kenti, Kalifornia eyaletinin batısında yer alıyor. Bu kent bir kere artan sıcaklıklardan, yükselen deniz seviyesinden, yangınlar gibi birtakım doğal afetlere maruz kalan bir kent. Kalifornia eyaletinin batısında yer alıyor, ülkenin en önemli finans, teknoloji, turizm ve kültür merkezlerinden birini oluşturuyor ve kent ekonomisi bu sektörlerle dayanıyor. Öncelikle, bir liman kenti; finans ve iş merkezi olmayı sürdürüyor. Kentin güney bölgesinde yer alan Silikon Vadisi’ni biliriz, bilgi teknolojisinde kilit rol oynayan bir yapı. Hatta kentte, önemli donanım ve yazılım, yenilik işlerinin yanı sıra biyoteknoloji alanında uzmanlaşmış önemli şirketler de var; bunların da olduğu bir yer. Dolayısıyla, kritik altyapı güvenliği açısından önem arz eden bir kent.

San Francisco, ülkedeki diğer kentlere baktığımızda, bu önemden de ötürü, iklim değişikliğiyle mücadele eden belki de en eski kentlerden bir tanesi. Özellikle bu kenti seçmemin nedeni bu, anlatacağım. Dolayısıyla bu kentin değişen iklim koşullarına uyum sağlaması sadece bireyin güvenliği olarak değil, aynı zamanda ekonominin ve doğal kaynakların güvenliği olarak algılanmakta ve bu mücadelenin kentin sürdürülebilirliğinin önemli bir parçası olduğu düşünülüyor.

Tabii ki kentte kasırgalar, fırtınalar, sel ve taşkınlar yaşanıyor; deniz seviyesinde bir yükseliş var. Özellikle, San Francisco uluslararası havaalanındaki pistlerde, 101’inci kara yolu gibi ana ulaşım arterlerinde, kıyı şeritlerinde ve parklarda bundan dolayı sorunlar yaşanıyor. Depremler, toprak kaymaları ve orman yangınları da yaşanmış. 2013 yılında bir yangın yaşandı ve eyalet tarihindeki en büyük 3’üncü yangın. Büyük bir miktarda –şöyle söyleyeyim size- yaklaşık 250 bin dönüm alan yanmıştır ve kentte 70 milyon ABD dolarından fazla bir zarar meydana gelmiştir.

Tabii, baktığımız zaman, bu durum karşısında San Francisco kent yönetimi iklim değişikliğine yönelik uyum ve azaltım çalışmalarını uzun yıllar önce başlatmış. Çok önemli gördüğüm bir husus da -incelediğim kentlerde- koordinasyon, birimler arası koordinasyon. Yani bu işle uğraşan üst yapının alt sekmeleri... Mesela, hatırlıyorum, sunumu hazırlarken aklıma geldi, New York’tan anlatacağım size, çeşitli kurullar oluşturuluyor. Mesela, akademiye bakıyorum, NASA’dan tutun, Queen’s Üniversitesi, Columbia Üniversitesi, Rutgers Üniversitesi, SUNY Üniversitesi yani tüm üniversiteler dâhil olmak üzere, özel sektör, bankalar –Citybank mesela- çok ciddi anlamda bunlara destek veriyor bir anlamda. Gerçekten maddi destek vererek bu işleri yapıyorlar. Dolayısıyla burada da mesela, altyapı komisyonu ve planlama birimiyle iş birliği yapan bir çevre birimi var. Tabii, bunların çok alt yapılanmaları var. Çok detaya girmek istemiyorum ama şöyle söyleyeyim: Eyalet ve federal kurulların yanı sıra kentteki konut sakinleri, işletmeler, toplum kuruluşları da bu sürece dâhil oluyorlar.

Küresel iklim ve enerji sözleşmesi var. Bu, esasında, Michael Bloomberg döneminde, New York eski Belediye Başkanı döneminde başlayan bir girişim. Sonrasında da bizden de üye olan kimi belediyelerimiz var bu sürecin parçası. Dolayısıyla, bu sözleşmeyi kabul etmişler ve şöyle bir iddiaları var, diyorlar ki: “2050 yılına kadar en az yüzde 80 oranında karbon emisyonlarını azaltacağız.” ve bu yönde bir irade gösteriyorlar. Bugüne değin de 1990 ila 2010 yılı arası dönemde de yüzde 14,5 oranında,

binalardan, ulaşımdan ve atık sektörlerinden kaynaklanan emisyonlarda bir azaltımı başlatmışlar. San Francisco'daki genel elektrik kullanımı da yine artan kentli nüfusuyla birlikte yani 1990 ila 2010 yılları arasında kent nüfusu yüzde 11 oranında artmasına rağmen şebeke elektriğinde sera gazı emisyon seviyesinde net bir düşüş sağlanıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hangi kentin yüzde 11 oranında artmasına...

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – San Francisco.

Şöyle söyleyeyim: Yüzde 80 oranla atıkların geri dönüşümü sağlanmış mesela. Yani eğer uygulanırsa yapabiliyorlar.

Kopenhag: Esasında, bakarsanız, uzun yıllardır bu kent iklim değişikliğine uyum sağlama üzerine çalışıyor ve bu yönde, kentsel gelişimi güçlendirmek için altyapısına yönelik yatırımlarla güçlendirme çalışmaları yapıyor. Kent selleri önemli bir husus, sizin de vurguladığınız gibi. Kopenhag belki de bunun için en önemli örneklerden bir tanesi. Neler yapmış, onlara bakalım: 2010, 2011 ve 2014 yılında ciddi sel yaşanmış, fırtına sonrası sel olayları yaşanmış ve milyonlarca dolarlık maddi zararlar yaşanmış. Sonra, 2011 yılında yaşanan selde, 1 milyar ABD dolarından fazla bir zarar meydana geliyor ve sigorta şirketleri kentteki bina sahiplerine 800 milyon avroyu aşan bir değerde bir hizmet, bir kolaylık sağlıyor. Zira üç saatten kısa bir süre içerisinde, Kopenhaglıların yüzde 61'inin mülkü, kanalizasyon sularından etkileniyor. Sonra düşünüyorlar, diyorlar ki: “Biz Hükümetler Arası İklim Değişikliği Paneli'nin verilerine göre, bu otuz ya da kırk yıllık mevcut verilere dayalı olarak kentte değişiklikler yaptık. Neden biz bunu yaşadık?” Dolayısıyla, sonrasında bu tahminlerin yetersiz kaldığını görünce söz konusu kent yönetimi, gelecekteki iklim projeksiyonlarına dayalı, yeni bir strateji benimsiyor ve kentteki tüm büyük kentsel su toplama havzaları için ayrıntılı bir planlama yapıyorlar. Bu doğrultuda, 2011 yılında aldıkları bir kararla Kopenhag İklim Uyumunu Planı'nı kabul ediyorlar.

Sonrasında, benimsenen stratejiye dayalı olarak da iklimle ilgili herhangi bir sorun ortaya çıkar çıkmaz yeni bilgiyi geliştirilen teknolojiyle acilen birleştirilerek belirsizliklerle mücadele edebilen bir esneklik mekanizması oluşturuyorlar. Daha somut ifade edersem, bir dizi önlem almışlar: İşte, kentte kanalizasyonun yağmur suyundan acilen ayrılması ya da sürdürülebilir kentsel drenaj sisteminin oluşturulması ya da bir B Planı olarak zararın yaşanmayacağı ya da az olacağı yerlerde yağmur sularının taşınması gündeme geliyor.

Birazdan bahsedeceğim -birtakım meydanları var- kent meydanlarında, orada güzel önlemler almışlar. “SURface Flood Forecast” diye bir tane erken uyarı sistemi devreye koymuşlar. “Nedir bu sistem?” diye incelediğimizde, bu sistem, taşkınları gösteren bir arazi modeline dayanan bir harita, bakarsanız. Her saat güncellenen bu haritanın bilgileri bir genel ağda, bir “web” sayfasında yayınlanıyor. Atık su şebekelerini ve arıtma tesislerini, hava koşullarına göre kontrol eden bu sistemden sonra, 2013-2014 yılları arasında Kopenhag'daki atık su taşma vakaları yüzde 90 oranında azalıyor. 2011 yılında yaşanıyor, 2014 yılında da böyle bir sel vakası var; 2011'de ciddi anlamda bir para kaybı söz konusuyken 2014'te, üç yılda bu başarıyı elde ediyorlar, muazzam bir başarı.

Bunun dışında, kentte meydanlar var, St. Kjeld Meydanı var-umarım yanlış ifade etmiyorum, böyle okuyorum, bilmiyorum- bu meydanlarda, şöyle söyleyeyim, mevcut yapıyı çevrenin yüzde 20'sinin yeşil alanlara dönüştürülmesi söz konusu. Yağmur sularının yüzde 30'unun kanalizasyona erişmeden kullanılması hedefleniyor. Meydandaki asfalt kaplı yolların, yer yer çim alanların oluşturulacağı yürüyüş yollarıyla değiştirilmesi ve ayrıca mahalledeki küçük park alanları su havzalarına dönüştürülerek çevresindeki sokaklar ise taşkın ve aşırı fırtına meydana geldiğinde kanallara dönüşmesi ve yağmur suyunu meydanlardan limana taşıyacak kanal görevi görmesi...

MURAT BAKAN (İzmir) – Park alanları nasıl dönüştürülüyor?

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Kanallarla taşıyorlar.

Çok özür diliyorum, teknik bir insan olmadığım için teknik olarak size anlatamıyorum ama.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Limana ulaşıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hayır, “Park alanlarının su alanlarına dönüştürüldüğü...” dedi.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, yeşil alanlar var. Herhâlde suyu hem onlar biraz emiyor hem de o kanaletlerle limana taşıyor.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Çok değişik sistemler var esasında. Mesela asfalt yollar var ama asfalt yol suyu emiyor. Böyle şeyler var, teknoloji var yani.

MURAT BAKAN (İzmir) – “Küçük park alanları, su havzalarına dönüştürülerek...” diyor.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Esasında kullanılabilir çok rahat, öyle söyleyelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Göletler falan yaparak gelen suyu...

MURAT BAKAN (İzmir) – Su sarnıçları mı yapıyorlar?

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Sarnıçlar var, onlar da var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Suni göletler yapıyorlar ayrıca, küçük göletler.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Bu örnek de Stockholm: Stockholm’ü niye ele aldım? Bir kere Stockholm’de siyasi kararlılık var, güven ve denetimle gelen bir başarı örneği esasında. Şimdi, size bunları neden seçtiğimi anlatacağım. Bir bakarsanız, Stockholm de değişen iklimin sonuçlarıyla başarılı olarak kabul eden bir kent. Partilerüstü bir politika “high policy” diyorlar, bu şekilde kabul ediliyor. Kyoto Protokolü’nü hemen imzalayıp beş altı yıl sonra da onaylayan kentlerden, ülkelerden bir tanesi. Stockholm’de ne yapılıyor? “Hammarby” diye eski bir sanayi bölgesi var, sıfır fosil yakıt emisyonuyla gelişen yeni bir yerleşim alanına dönüştürülmek istenilen bu alanda akıllı şebekelerden kamu taşımacılığına kadar birçok sürdürülebilir kent yönetiminin başarılı araçları uygulanıyor. Bu bölgelerde verimli, düşük enerjili konutlar inşa ediliyor. Atık, enerji, su ve kanalizasyon için çevresel çözümler üretiliyor. Terk edilmiş endüstri bölgeleri dönüştürülüyor, yeşil alanlar yaratılıyor, kamu taşımacılığını ve “carpool” denilen bir sistem var, onu uyguluyorlar, bisiklet yolları yaygınlaştırılıyor, binalarda çevreye duyarlı malzemeler kullanılıyor.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – “Carshare...”

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – “Carpool...”

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Araba paylaşımı yapıyorlar havuzdan.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Aynen öyle.

Arzu ederseniz anlatayım ama sürem biraz...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yok, yok ben biliyorum. “carpool” değil de “carshare” olması lazım.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Bilmiyorum, doğrudur.

Enerji tasarruflu binalar yaratıyorlar, drenaj sistemlerin kullanılması gibi birtakım uygulamaları var. Stockholm’ün kentsel parkının kenarında bir liman var, burada 2,2 milyar avro değerinde ve 2011 yılından itibaren başlanan elektrikli araç şarj cihazlarını sağlamak ve yeni bir tramvay hattı planlamanın

yanı sıra, gıda atıklarından üretilen biyogazla tamamlanmış binlerce çevre dostu ev inşa etmek için eski bir gaz fabrikası kullanılıyor ve 2010 yılında Avrupa Komisyonu’nun ilk Avrupa Yeşil Başkent Ödülü’nü alıyor.

Sandy kasırgasını... Şöyle, New York çalışmasını yerinde çalıştım, öyle söyleyeyim size. Üniversiteyle yazışırken -kasırga öncesinde yazışmıştım- hocayla bağlantı kuramadım. Sonra “Allah Allah niye kuramadım?” diye... Çünkü hemen yanıt gelir, elektrik yokmuş meğerse, internet yok. Sandy kasırgasına denk geldi ve sonrasında da yerinde gidip inceleme fırsatım oldu, o dönem benim için güzel bir -güzel bir dönem de değil ama- çalışma alanı oldu. Bu kenti niye seçtim peki? Bir kere, öncelikli olarak hiçbir şeyin geç olmadığını ifade ediyor bence bu kent, New York kenti. İkinci olarak da yerel halk tarafından yerel düzeyde konuya sahip çıkılmasının, halkın katılımı yoluyla ne denli desteklendiğini ve başarıya ulaşıldığı anlatılıyor. Bu bağlamda, bence önemli iki husus.

Tabii, 2012 yılında bu kasırga yaşanıyor Atlantik Okyanusu’nda. Alınan tüm önlemlere rağmen kent üzerindeki etkileri oldukça yıkıcı. Ülke tarihindeki kayıtlara geçen en önemli üçüncü ölümcül kasırgalardan bir tanesi. Toplamda 24 eyalet bu kasırgadan etkileniyor. Özellikle New Jersey ve New York’ta ciddi hasarlara yol açmış ve onlarca insanın ölümüne neden olmuştur. Fırtına dalgaları New York’taki caddeleri, tünelleri, metro hatlarını etkilemiş, kentte ve çevresinde elektrik kesintilerine yol açmıştı ve yaklaşık 50 milyar ABD doların üzerinde, çok ciddi maddi kayıplara neden olmuştur. Ancak bu kent, baktığımız zaman, iklim değişikliğiyle mücadelede ve kentin sürdürülebilir bir şekilde planlanmasında lider bir kent ve itici bir güç olmasıyla öne çıkıyor. Esasında bakarsanız Katrina gibi bir afet olası doğal sorunlarla karşılaşmak yerine daha hafif atlatılmış bir sonuç bunlar. Onu söyleyeyim size.

2002 yılından bu yana esasında New York başlıyor, iklim değişikliğiyle mücadele etmeye başlıyor ve sürdürülebilir kent planı olarak New York kent planı ortaya çıkıyor ve 2030 yılına kadar kentin emisyon seviyesini yüzde 30’unu aşağısını indirecek yerel nitelikli birçok girişim başlatıyorlar. En önemli öncelik verdikleri konu binalar, diyorlar ki: “New York’ta bizim sorunumuz binaları dönüştürmemiz gerekiyor.” İşte bu yüzden ki en başta kentte eskiyen büyük binaları daha enerji etkin binalara dönüştürmek için girişimler başlatıyorlar. Örneğin 25 bin metrekareden daha büyük mevcut bina sahiplerine daha verimli ısıtma ve soğutma sistemlerine, yalıtımına ve sıcak su sağlanmasına yönelik sonraki yıllarda yatırım yapmaları öngörüyorlar ve yaklaşık 14.500 binaya bu girişimin uygulanacağı belirtiliyor. Sonra “80x50 yol haritası” diye bir plan ortaya konuyor. Bu planda da 2050 yılına kadar kentin emisyonlarının 2005 yılı seviyesinden yüzde 80 oranında azaltmayı hedeflediklerini taahhüt ediyorlar ve ayrıca 2015 Paris İklim Sözleşmesi’ne her ne kadar Trump döneminde federal düzeyde kabul edilmese de bağlılıklarını teyit eden idari bir kararla da kabul ediyorlar.

Ben tabii, anlamıyordum, çok özür diliyorum sizlerden, bu şey çünkü fotoğraf küçücük, altta “yakıt yağı 4” yazıyor. Bu eski bir bina olduğunun göstergesi esasında, ben tam çekemedim çünkü iş yeri sahibi “Ne çekiyorsun?” falan diyecek ama ben iş yerini çekmiyorum esasında oradaki unsuru çekmeye çalışıyorum. Bilmiyordum binaların yakıt yağlarıyla ısıtılıp soğutulduğunu. Bunlarla ilgili ciddi tedbirler alındı. Örneğin bu başlangıçta yeni bir kararlar almadan bahsedeceğim. Çok özür diliyorum, konuyu geçeyim hızlıca. Hızlıca anlatmaya çalışıyorum, karıştı. Affedersiniz.

Daha yeşil, daha büyük yapılar planı, temiz ısı programı, iklim dirençli girişimleri gibi kentte ben araştırdığım dönemde 132 yenilikçi girişim gerçekleştiği belirtiliyor. Serin çatılar programı var, esasında bunlardan bazıları ülkemizde uygulanıyor bir şekilde. Çatıları beyaza boyuyorlar ya da ne bileyim, arıcılık dâhil olmak üzere çatılarda yeşil birtakım uygulamalar var. Ağaçlar diktiler o dönemde 750 binden fazla ağaç dikildi mesela. Bu altta bisikletler var, biz iklim projesi çerçevesinde kentleri

dolaştık, orada eğitimler verdik. Kimi kentlerde bu bisikletlerin uygulandığını gördüm hani, örneğin aklımda en son kalan Çanakkale’de mesela bu uygulama vardı. Kıbrıs’ta görmüştüm Yakın Doğu Üniversitesinde, bu tip bir uygulamalar da var, insanları bisikleti kullanmaya teşvik amacıyla bu tür uygulamalar da yapılıyor. Bu tür istasyonlar var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Türkiye’de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bisiklet yolları için belediyelere hibe kredi veriyor.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Harika.

MURAT BAKAN (İzmir) – İzmir Büyükşehir Belediyesinin de BİSİM diye bir uygulaması var. Çeşitli istasyonlardan kartınızı alıyorsunuz, tekrar bırakıyorsunuz başka bir noktaya.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Eskişehir’de de var.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Harika.

Şöyle söyleyeyim size: Bu fotoğraf nedir? Beni gazeteci zannettiler, o yüzden. Öyle söyleyeyim size. Şimdi, tabii, ben öyle güzel bir dönemde gittim ki hani akademik olarak Michael Bloomberg dönemi bitiyor, yeni seçim çalışmaları var, yeni başkan seçilecek, muazzam bir seçim kampanyasının içine düştüm, öyle söyleyeyim size. Tabii, Bloomberg dönemin Belediye Başkanı, uyum ve azaltım politikalarına yönelik kentin direncini artırmasından dolayı halk tarafından ödüllendiriliyor ve 3 dönem süresince Belediye Başkanlığından destek alıyor ve kendisinden sonra gelen şimdinin Belediye Başkanı da 2014 yılından itibaren halkın bu eğiliminden ötürü hem seçim kampanyası sürecince hem de sonrasında aynı politika planları devam ettirdiği izleniyor. Bu, o okuldaki üniversitedeki bir toplantı. Ben sosyal medyadan gördüm, dedim, bir gideyim bakayım, benim için de güzel bir yerel yönetimci olarak ilk güzel bir tecrübe oldu. Üsteki adaylar demokratlar, alttaki adaylar da cumhuriyetçiler. Üsteki adaylardan soldan ikinci kazandı, öyle söyleyeyim size. Bill de Blasio. Böyle güzel bir çalışmaydı.

Şimdi, tabii şöyle söyleyeyim: Bill de Blasio Belediye Başkanı olduktan sonra zaten bir şey dedi: “Ben bu politikaları devam ettireceğim.” Bu yönde bir beyanda bulundu. Neler yaptı diye bir bakayım dedim: En son, nisan ayında mesela New York kenti Belediye Başkanı 2030 yılına kadar yapılacak yeni binalarda binaların ısıtılmasında ya da soğutulmasında kullanılan az önceki gösterdiğim fotoğraftaki gibi yakıt yağını tamamiyle yasaklayacağına ilişkin bir karar almışlar ve hatta ilgili petrol ya da gaz şirketleri buna karşı mücadele etse de ülkedeki diğer 10 eyalette de bu durumun yasalaştığı belirtiliyor. Yine...

MURAT BAKAN (İzmir) – “Yakıt yağı” dediğiniz nedir?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Atık yağ.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Petrolün bir ürünü. Öyle söyleyeyim.

HÜSEYİN KAÇMAZ (Şırnak) – Ham petrol yağı gibi...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, yok. Arkadaşlar o ağır yakıt dediğimiz yakıt.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Ağır yakıt.

MURAT BAKAN (İzmir) – Fuel-oil.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Fuel-oil değil arkadaşlar, o “ağır yakıt” dedikleri şey.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Araştırma yaptığım dönemlerde bunların kategorileri var, 1’den 6’ya kadar bildiğim kadarıyla. En temizi olan galiba 1’den 3’e kadar zorluyorlar “Bunları kullanın” diye. 4’le 6’yı değil. Fakat şimdi de tamamen yasaklamışlar. Bir de 2025 yılına kadar kentin tamamen...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onun numarası da var. Kaç numaraydı?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – O motor yağı, numaralı onlar.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Aynen öyle. Bir petrolün ürünü.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama petrol yani Amerika’nın ısınma yakıtı, ısınma sorunu petrol ürünleri.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Evet.

Tamamen yenilenebilir enerjiye geçeceklerini duyuruyorlar 2025 yılına kadar ve yine bu kararın gerisinde sera gazlarının temel nedeninin binalardan kaynaklandığının düşüncesi var. Şu yasak da geliyor mesela: Cam ve çelik gökdelenlerin yapımı yasaklanmış mesela. Böyle bir strateji belgesi koymuşlar ortaya. Başarılı olunursa kentin emisyonlarının 2030 yılına kadar yüzde 30 oranında azaltılacağı söyleniyor ve 2013 ve 2019 yılları arasında da kentin emisyon oranında yüzde 5 oranında bir azalışla başarı sağlandığı söyleniyor.

Tabii, bununla kalmıyor, okullarda eğitim programları düzenliyorlar, sosyal yardım, medya ve reklam kampanyaları var. AFAD’ın yaptığı gibi gönüllülük esasına dayalı 16 dilde yayın yapan bir genel ağ oluşturuyorlar, “web” sayfası. Bunun dışında, 700 sivil gencin bir araya geldiği bir gençlik liderleri zirvesi düzenliyorlar, hani halkı da işin içine katıyorlar bir anlamda. Dolayısıyla bu bakımdan New York kenti önemli.

Özcesi, özetlersek deniz seviyesinin yükselmesinin sebebi olarak sellerden, kasırga ya da diğer ya da daha fazla kuraklık gibi aşırı hava olaylarını, tarım ve gıda için gerekli suyun azalmasına ve tropik hastalıkların daha fazla ortaya çıkmasına kadar çeşitlilik gösteren ve kentlerin yaşamını ve güvenliğini doğrudan etkileyen iklim değişikliğinin etkileri şiddeti artarak süregeliyor. Bilhassa az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bahsi geçen tüm bu sorunlardan teknik ve finansal zorluklardan kurumsal eksikliklere kadar sahip oldukları bu yoksunlukların etkisinden daha fazla etkileniyor. Bundan dolayı da artık yaşam alanlarımızı daha güvenli ve dirençli hâle getirmek amacıyla bu durum karşısında nasıl bir uyum sürecine sokabiliriz ve olumsuz etkilerden kendimizi nasıl koruyabiliriz tartışması süregeliyor.

Elbette önemli başarılı örnekleri var bu anlattığım kentlerin. Bu kentlerin ortak özelliği kendi sera gazı envanterlerini çıkartıp belirlenen uyum ve azaltım hedefleri doğrultusunda özellikle enerji etkinliğine dayalı olarak tüm kritik altyapılarına yönelik kent planlarını yeniden oluşturuyorlar.

Tabii, son olarak da her geçen yıl iklim kaynaklı doğal afetlerden daha çok kendileri etkilendiğinden kentlerin gerçek sahiplerinin yani kentlilerin iklim değişikliğiyle mücadelede karar alma süreçlerinde yer alması önem arz etmektedir.

Arz ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok teşekkür ediyoruz Profesör Doktor Elif Çolakoğlu’na.

Şimdi, siz tabii, siz çeşitli şehirlerden örnekler verdimiz. Arkadaşlarım soru soracak ama siz bu konuda pek çok şehri örnek olarak verdimiz. Mesela çeşitli şehirler taşkınla ilgili neler yapmış, bunları bir tasnif edebilir misiniz? Veya bazıları, işte bu, ağır yağ dediğimiz yağ kullanıyorlardı kaloriferlerde veya soğutma sisteminde, binalarda bunlar New York misali. Bunun gibi uygulamalar veya yeşillendirme, asfaltları sökmeleri ve bazı parklarda, bahçelerde sarnıçlar veya küçük göletler yapılması gibi; bunları acaba şöyle bir şey tasnif edebilirsiniz çok isabet olur diye düşünüyorum. Biraz çalışacaksınız ama...

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Sonraki süreçte galiba, değil mi? Şu anda kafama, hepsi birden gözümün önüne uygulamalar. Elbette, severek efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam yani uygulamalar.

Şimdi, tabii, sorular var.

İlk soruyu da İzmir Milletvekilimiz Sayın Murat Bakan Bey istedi.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, Avrupa Birliğinin -dört beş sene oldu, belki daha fazla olmuştur- “Cities of Tomorrow” diye bir belgesi var, yarının kentlerini anlatıyorlar yani kentlerin hem ekonomisini anlatıyorlar hem karbon salımı, sera gazı etkileri vesaire. Orada diyor ki: “Kentler hem sera gazı etkisi yani karbon emisyonu noktasında yüksek ama kompakt çözümler de üretilebilen yerler.” Yani o kompakt çözümler nedir? Ulaşımla ilgili çözümlerdir, binalarla, binaların ısı izolasyonuyla örneğin. Yine, işte geri dönüşümle ilgili... Kentsel hareketlilik, kent ulaşımı, kent içi ulaşım, toplu ulaşım, elektrikli otobüsler, bisiklet vesaire... Dolayısıyla, o anlamda, bu, sizin yaptığınız çalışma önemli, iklim krizine dirençli kentler. İklim krizinin önlenmesi noktasında da etkili bu çalışmalar. Yani kentin direnişini artırmanın yanı sıra, aslında daha önemli bir iş yapıyor; gezegeni korumaya faydası var yani o anlamda da önemli.

Teşekkür ederim.

Bir de şey çok önemli: Bu, ekosistemde kır ve kent ayrılıyor birbirinden yani biz kıyı ayrı düşünüyoruz, kenti ayrı düşünüyoruz. Aslında bu, bir bütün. Kır ile kent geçişkenliğini sağlamak, ekolojik koridorlar yapıp kırsaldaki ekosistemin kente gelmesini sağlamak, bu da çok önemli. Bununla ilgili de burada bir, sanırım, çevre mühendisliğiyle ilgili bir hocamız sunum yapmıştı. Çok önemli o sunum. Aslında siz 2 disiplin bir arada çalışabilirsiniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, İzmir Ege Üniversitesinden...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ege Üniversitesinden bir hocamız yaptı. Yani kent ile kıyı, aslında benim söylediğim şeyi tarif eden...

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Çiğdem Hoca’ydı galiba.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çiğdem Hanım, doğru.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, Çiğdem Hoca.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Biz bu projeyi de beraber sunuyoruz zaten. Ben önce sunuyorum, sonra o sunuyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Öyle mi? O anlamda da birlikte çalışmanın faydası diyeceğim de zaten tanışıyorsunuz.

Teşekkür ederiz katkılarınız için.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Şimdi Eskişehir Milletvekilimiz Jale Nur Hanımefendi söz istedi.

Buyurun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şimdi, Hocam, teşekkür ederiz sunumunuz için.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Ben teşekkür ederim, sağ olun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şimdi, çok güzel aslında özetlediniz, yani iklim krizinin etkilerine uyum sağlamada dirençli şehirler oluşturabilmek için yapılması gerekenleri bir bir sıraladınız. Bir taraftan, aslında, burada sunuşunuzda belki söz etmediniz, kısa geçtiniz ama bize gönderdiğiniz sunumlarınızda bu, karbon yutak alanlarının korunması, hatta artırılması, fosil yakıt tüketimini azaltarak yenilenebilir enerji kaynaklarını yaygınlaştırmak, enerji verimliliği politikalarıyla

iklim krizine neden olan sera gazı salımlarının azaltılması ve diğer yandan şehir altyapısının afetlere dirençli hâle getirilmesi ve şehirlerin üzerindeki su adası etkisini azaltan, şehirde yaşayanları sıcak hava dalgalarından koruyan yeşil alanların artırılması diyerek çok güzel özetlemiştiniz aslında. Ben dün akşam çalıştım birazcık sunumunuzu.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Ben teşekkür ederim, sağ olun.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şimdi, aslında yutak alanları, ormanları madenleri taş ocağıyla, maddelerle yapılaşmaya açıyoruz ve biyokütle santrallerinde orman ürünlerini yakıyoruz. Kişi başına düşmesi gereken, bakın, yeşil alan miktarı 15 metrekare diye çok güzel herkes söylüyor. Şehircilik Bakanlığı da bunu bu şekilde ilan ediyor ama World Cities Culture Forum’un raporunda mesela İstanbul sahip olduğu yüzde 2,2’lik yeşil alan oranıyla -mesela burada bir tablo var- 37’nci şehir olarak son sırada yer alıyor İstanbul bir mega şehir olarak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kusura bakma, ona itiraz ediyorum. İstanbul’da, il il düşünürsek yüzde 50’si yeşil alandır, ormanlar...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – İl bazında, kent merkezinde, yerleşim...

MURAT BAKAN (İzmir) – Metropolden bahsediyor, siz makropolden bahsediyorsunuz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet yani mücavir alan sınırları değil, kent merkezinden.

Bakın, yani gerçekten çok acı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, onu tekrar değerlendirelim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Mesela İstanbul Büyükşehir Belediyesi kişi başına düşen kent için yeşil alan oranının 8,41 olduğunu bildiriyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, bazı şeyleri hesap etmemişler. Mesela şu anda Ümraniye’de Kanuni Sultan Süleyman ormanlık... Fatih ormanı gibi... Alan ne kadar, biliyor musunuz: New York’taki Central Park’ın 2,5 katı.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama bir de yapılaşmaya çok açık bölgeleri düşündüğümüz zaman...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yapılaşma falan yok orada. Siz İstanbul’a bir...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Hayır, hayır, ben o bölgelerde değil, yani bir genel, bütün olarak değerlendiriyoruz. Ya, bunlar bilimsel olarak yapılan araştırmalar sonucu çıkmış.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ümraniye çöplüğü patladıktan sonra orayı da yeşil alan yaptık yani park yaptık.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bakın, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı resmî verilerinde İstanbul’da kişi başına 7,57 metrekare yeşil alan düşüyor yani Bakanlığın sitesinde 7,57 gösteriyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Merkezdendir o.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Şimdi, mesela Esenler ve Zeytinburnu’nda 1 metrekare veriyor yeşil alan miktarını. Maslak, o civarlarda da öyledir muhtemelen. Hani orada, evet, biraz orman var, yeşil alanlar var alt tarafta ama...

Dolayısıyla, bakın, Bakanlık yönetmeliğine göre bir şehirde kişi başı düşmesi gereken yeşil alan miktarı en az 15 metrekare diyor. Dünya Sağlık Örgütü aktif yeşil alan oranını 9 metrekare söylüyor. Böyle olduğu düşünüldüğünde yaklaşık tüm Türkiye’de 6,2 gibi bir rakam ortaya çıkıyor. Dolayısıyla, şehirlerde 10 metrekare gibi bir yeşil alan açığı var. Bu, son derece net olarak belirlenmiş bir şey.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi bu dikkate alınarak çok sayıda millet bahçesi her ilde yapılmaya başlandı. İnşallah bunların atması lazım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Artacaktır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani benim şahsi kanaatim yeşil alanın daha da artması gerekiyor.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Vallahi kesinlikle artması gerekiyor ama burada yerel yönetimlerin son derece dirençli durması gerekiyor. Şöyle: Çünkü Bakanlıktan direkt yapılaşma projeleri geliyor. Bizim mesela Eskişehir’de kent meydanı olarak ayırdığımız alan yapılaşacaktı aslında. Sonuçta yapamadılar. Dedğiniz gibi, bahçe yapmak zorunda kaldılar falan gibi... Dolayısıyla yerel yönetimlerin direnci çok önemli burada. İşte biz ne yapıyoruz? Termik santralleri enerji diyerek düşüyoruz ve hep alanları düşürüyoruz.

Dolayısıyla, bu sene Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı da bütçe görüşmelerinde mesela sayfalarca enerji üretimini anlattı ama yarım sayfa enerji verimliliğini anlattı. Siz aslında enerji verimliliğiyle ilgili de şehirlerin yapması gerekenleri özetlediniz. Dolayısıyla sizin sözünü ettiğiniz azaltım ve uyum çerçevesinde aslında bir koordinasyon var, olması gerekiyor daha doğrusu ama bizde bu yok. Dolayısıyla, biz dirençli şehirlerde yaşayamadığımız gibi, şehirlerimizi dirençli hâle getirmek için de tam tersini yapıyoruz. Sürekli asfalt döküyoruz.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Efendim, aslında bu işe yeni başlıyoruz, öyle söyleyeyim.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – İşte evet ama yani geciktik. İklim krizinin olumsuz etkilerini hissediyoruz. Dolayısıyla, hani iklim krizi derinleştğinde biz şehirlerimize böyle ihanet etmeye devam edersek ölecek miyiz? Ya da biz hani bir şekilde kurtulsak bile çocuklarımız ve torunlarımız ölecek mi? Onu soracağım.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Ölmeyecek.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bir de aslında güzel bir noktaya değindiniz “Urban Flood Plan” diye. Türkiye’de mesela şehir sel planı olan bir örnek var mı yani hiç sel planı yapıldı mı? Mesela geçtiğimiz yıl, işte yaşadık sorunları.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Karadeniz’de böyle bir çalışma var diye biliyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Karadeniz’de yapıldı mı yani, hiç incelediniz mi onu?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Taşkın planları var tabii.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Var, var; tabii, tabii.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Sel planları?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, taşkın planları var. Ben belki...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama şehir bazında yani bir plan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şehir bazında var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Stratejik plan gibi, eylem planı gibi var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, bütün planlar var.

Sizin sorunuz bittiyse ben buna...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, bitti, sorum bitti.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şöyle: Bu konuda ben Bakanlığım döneminde... Hatta arkadaşlar bilir, şu anda Bakanlık kalktığı için yani Tarım ve Orman Bakanlığının, eski Çevre ve Orman Bakanlığı veya Orman ve Su İşleri Bakanlığı binasının yanında çok ileri bir “Afet Yönetim Merkezi” diye bir merkez kurduk ki bütün her şey, Türkiye avcunuzun içinde, her şeyi kontrol edebiliyorsunuz. Orada da hatta yirmi dört saat nöbetçi kalmaya başlamıştı. Bütün Türkiye’de yağışa bağlı olarak, nerelerde taşkın olacak, taşkın planları, nereler su altında kalacak; bu konuda çok detaylı bilgi var. DSİ ve daha önceki... Arkadaşlarımızdan zaten nöbetçi olanlar vardı.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama benim anladığım kadarıyla, sizin sözünü ettiğiniz, sel olmaması için planlanması gerekenlerle ilgili, sizinki, nerelerde taşkın olabileceğiyle ilgili yani şehirlerin planlarını nasıl yapması gerektiğiyle ilgili plan öyle değil mi? Taşkın planı gibi değil, farklı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani benim kastettiğim, taşkın planları mevcut. Nerede taşkın olacağı... Hatta biz, bunları gerek meteoroloji gerekse DSİ gerekse İstanbul’da AFAD gibi birimler, hemen... Sürekli olarak bir ihbar hattı var. Hatta bana da gelir nerede ne olacak, ona göre tedbirler alınıyor. Yani bu planlar var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Sayın Başkanım, farklı işte, sözünü edilen şeyler farklı; sizinki taşkın planları, nerede olacağına ait, orada ise yapılan planlar sel olmaması için şehirlerde yapılması gerekenlerin...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O tedbirlerle ilgili aslında şunu yapmamız lazım: Yani bizim burada her şehrin bütün afetlere, küresel iklim değişikliklerine karşı dirençli bir seferberlik başlatalım. Yani bu boşuna kurulmadı. Her şehri yarıştıralım, diyelim ki: “Hadi, bu seneden itibaren bütün şehirler bu dayanıklı, dirençli şehir için bir plan yapsın.” 1’inci gelene de Meclisimiz veya Hükümet veya Bakanlık ödül versin. Bunu yapalım yani bir, yarıştırmak... Bakın, rekabet çok önemli; yeşil alanda yarıştıralım, taşkına karşı tedbirlerde, imar planlarında uyum vesaire... Bu konularda bence bunu yaparsak Türkiye’ye en büyük hayrı yapmış oluruz diye düşünüyorum ben.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bizim belli alışkanlıklardan vazgeçmemiz lazım. Mesela batçıkları yapmamamız lazım artık şehirlere yani batçıklar selde ilk dolan yerler. İşte, orada da tüneller var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok “batçıktı” diyorsunuz, bakın ben şunu söyleyeyim: Bu “batçıktı” konusu...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Dünya terk etti bunları artık.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şöyle: Mecbur kalıyorsunuz batçıktıya. İstanbul’da ben İSKİ Genel Müdürüyüm, tam Sahrayıcedid’de bir batçıktı yapılacak fakat çok gecikti. Bir koordinasyon toplantısında -Sayın Cumhurbaşkanımız o zaman Belediye Başkanı- bir arkadaş dedi ki: “Efendim, bu çok gecikiyor, bunu Veysel Hocaya verelim.” Ben “Ben su işiyle meşgulüm, bir de sizin yolunuzla mı uğraşacağım?” falan deyince Tayyip Bey dedi ki: “Veysel Hoca, sen o civarda oturmuyor musun?” “Oturuyorum, evet.” deyince mecburen sabahleyin bütün şantiyeyi beş buçukta toplamaya başladım. Fakat diğer batçıktılar yağmur yağdığı zaman doluyordu. Öyle tedbir aldım ki mühendis olunca çözüm mümkün. Bugüne kadar orası çok kesif bir alan hiç böyle bir su baskını olmadı. Yani siz tedbir alırsanız, gerekli tedbirleri, batçıktılarda herhangi bir problem olmaz. Bunun bakımı gerekiyor, ona göre çapları halletmek gerekiyor.

Türkiye’deki bir problem de genelde kanalizasyon sistemi birleşik sistem yapılmış yani yağmur suları ile atık sular bir yerde toplanıyor. Biz bunu Bakanlık dönemimizde hep ayırdık ayırık sistemle, kanalizasyon ayrı, yağmur suyu ayrı olacak şekilde. Bütün şehirlerin, belediyelerin bunu tamamlaması gerekiyor ama belediyelere... Hatta ben bir tarihte belediye başkanlarına festival düzenledikleri için kızdım “Ya, festival düzenleyeceğinize şu altyapı yatırımlarını yapın.” diye; belediye başkanları kızdı.

Yani burada şu anda hakikaten biz Komisyon olarak şunu yaparsak... Bütün şehirler için yapılması gereken, gerekirse yarıştıralım burada çıkan güzel fikirleri, gerek yeşil alanın artırılması, bu dere yataklarının açılması, birtakım tedbirler, binalarda o tecridin yani ısı yalıtımının yapılmasına varıncaya kadar her şeyi. Hatta sarnıç sistemleri... Bunları arkadaşlar zaten alıyor, bunları yazalım, hatta bunları artık mecburi hâle getirelim, kanuni düzenleme de yapalım. Bunu yapmasak bile yarıştıralım yani Meclis Başkanına diyelim ki: “Ya şu konuda, en çok yeşil alanı artıran belediyeye, şu tarihten şu tarihe...”

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben Eskişehir Milletvekili olarak varım, yüzde 12 bizde.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, varız biz de. Komisyon Başkanı olarak, bir Çevre Profesörü olarak ben de varım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam, süper!

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, hadi, varız.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Mesela batçıkları biz yapmadık, Karayolları yaptı, vallahi ilk onlar doluyor.

Başkanım, şöyle: Mesela ulaştırılması gerekenin araba değil, araç değil insan olduğunu kabul edeceğiz önce. Bütün yolları araçlara göre dizayn ediyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Arkadaşlar bunları yazıyor. Bakın, uygun görürseniz mesela bisiklet yolları; bu konuda en çok bisiklet yolu yapan şehre ona göre bir ödül verelim. En çok yeşil alan, en çok park yapan, en çok millet bahçesi yapan, neyse... Bunları belirleyelim oldu mu efendim? Yani dirençli şehirler için... Sayın Hocam, siz de jüride olun tarafsız bir kişi olarak.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Severecek, çok da mutlu olurum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Mesela sıcak hava dalgaları konusunda şehirlerde ne önlem alınması gerekiyor? Hani “Bir rapor hazırlayacağım.” dediniz ya o da önemli.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Tabii tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani biz sizden bunu istiyoruz. Yani şehirlerde, dirençli şehirler için başta sona... Arkadaşlar da hazırlıyor aslında. Efendim, bizim ekip çok kuvvetli, her birisi genel müdür yardımcısı, genel müdür, daire başkanı; çok güçlü bir ekip var yani bunları not alıyorlar zaten. Artık Türkiye’de küresel iklim değişikliği, şehirler vesaire, bunlarla mücadele, dirençli şehirler için, hatta yeşil şehirler için ne yapılması gerekiyorsa bunu yapacağız yani. Caddelerin tamamını ağaçlandıracamız ona göre uygun ağaçlarla.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Aslında bunun ilk adımı atıldı. Onu da ifade edeyim, şöyle: 2018-2022 Stratejik planı -ilk resmî girişim- kabul edildi; Yaşanabilir Çevre, Afetlere Hazır Kimlikli ve Akıllı Şehirler. Bu çerçevede 2022 yılına kadar ülkedeki 30 büyükşehir belediyesinin iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanması öngörüldü ve şöyle söyleyeyim: Ülkedeki diğer ilçe belediyeleri dâhil belediyelerin de yerel iklim eylem planlarını hazırlayarak sürece dâhil olmaları gerektiği söylendi ve bu anlamda çalışmalar başladı.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Planlarda kalmayalım, uygulamaya geçelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama şöyle: Kim, neyi, ne zaman, nasıl yapacak? Bunun planlanması; eksiklik bu. Kâğıt üzerinde kalıyor pek çok şey. Yani ne yapıyor?

Bir de gelişmenin temeli rekabettir, yarıştıracaktır.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Evet, kesinlikle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, siz kısa cevap verebilirseniz diğerlerini yazılı olarak verirsiniz ama bizim istediğimiz, hakikaten bu konuda bir planlama yaparsanız, şehirlerde ne olması lazım, her konuda, her sahada. Aslında diğer üniversitedeki hocayla birlikte hazırlarsanız daha memnun olurum, o da benzer şeyler söylerdi.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Tabii, tabii, Çiğdem Hocamla görüşüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çiğdem Hocamız.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Tamam.

Şöyle, uluslararası ölçekte ilk önce bu alandaki çalışmalar şöyle deniyordu: “Küresel ısınma.” diyorlardı, hani ısınmıyoruz galiba, sonra soğuduğumuzu fark ettik havanın. Sonrasında başka kavramlarla, iklimin değiştiğini söylemeye başladılar, sonrasında da şimdi artık bir kriz ortamındayız. Dolayısıyla bu krize, şöyle söyleyeyim, uluslararası platformlarda artık bu iklim değişikliğiyle durdurulamayacağı bir anlamda kabul edildi. Ne yapacağız? O zaman ona uygun yaşayacağız, bu felsefe hâkim. Bu çerçevede özellikle son yıllarda Pentagon dâhil olmak üzere, askerî yapılar, askerî üsler de dâhil olmak üzere bu alanlarda çok ciddi çalışmalar yapıyorlar. Esasında benim çalışma alanım kritik altyapılar, onun üzerine çalışıyorum. Alanlarımızın tamamını dönüştürmemiz gerekiyor Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok doğru.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU - Yani toplumun her kesiminden...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hatta çatıları da yeşil çatı yapsak...

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Aynen öyle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları ağaçlandırsak.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Yani bunlar basit çözümler hani enerjiyle... Şöyle söyleyeyim: Ben bir çalışma da yapmıştım, hatta herhâlde bunu ilk söyleyen ben olabilirim, bilmiyorum. Şöyle, kaynakları inceledim, dedim ki “ABD iklim politikalarının gerisinde esasında enerji politikaları yer alıyor.” Sonra bunu burada, Türkiye’de bir İİBF dergisinde yayınlattım, sonrasında bunu söyleyenler de oldu, hatta çalışmama atıfta bulunanlar oldu Amerika’dan, öyle söyleyeyim, bazı şey, makale, çalışmalarda. Esasında biz enerji tasarruf ediyoruz ama aynı zamanda iklimimizi de koruyoruz yani bir şey yapmıyoruz hani kalkınmışlıktan da vazgeçmiyoruz. Bunlar çok güzel tedbirler, kendimizi koruyoruz bir anlamda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kendimizi koruyoruz, doğru.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Kendimizi koruyacağız. Yaşam alanlarımızı, doğayı, ekosistemleri koruyacağız. Su ekosistemini koruyacağız, iklim ekosistemini koruyacağız, ormanlarımızı, yaşam alanlarımızı koruyacağız. Bunları yapmak zorundayız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, özellikle okul bahçelerini ağaçlandırmak için ben Bakanken, bir seferberlik, okullar hayat olsun diye başladık, arkadaşlar biliyor. Fakat bir baktık ki bahçenin tamamını betonlamışlar. Ya o kadar kızdım ki...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Çok beton meraklısıyız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, bir beton merakı var. Ben geçen gün Afyonkarahisar’a gittiğimde valimize dedim ki “Valim, bir talimat yayınla, bu da aynı zamanda yüce Meclisin kararı, Komisyon kararı diye.” Dedim “Bundan sonra okul bahçeleri, hastane yolları, şuralar, buralar, betonlamayacak.” Çok zaruri olan kısım beton olsun ama diğer kısım bahçe olsun, ağaçlandıralım. Onlar büyük bir şey, hakikaten biz bu konuda Orman teşkilatı büyük bir seferberlik yaptık Milli Eğitim Bakanlığıyla. Çok sayıda milyonlarca fidanı okul bahçelerine, hastane yollarına ve pek çok yere, mezarlıklara, yol kenarlarına... Daha önce bir hususu da belirteyim: Orman teşkilatı -arkadaşlar bilir- ormanın dışında hiçbir çalışma yapmazdı, değil mi Başkanım? Bunu, bizim dönemimizde dedik ki “Ne demek, orman, Türkiye’nin her tarafı orman için hizmet alanı.” Yollar, köy yolları, otobanlar, efendim diğer okul bahçeleri, hastane yolları, neresi varsa, mezarlıklar, mabetlerin oraları hakikaten çok ağaçlandırdık. Ama bu konuda bütün kurumlara şu tavsiyede bulunmamız lazım: Lütfen bahçelerinizi betonlaştırmayın, yeter artık, bundan sonra hep toprak, yeşillik, çocuklar toprağı görsün.

MURAT BAKAN (İzmir) – Küçük katkıda daha...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun efendim. Evet, Murat Bey, önemli bir konu.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bu, Sayın Bakanın söylediğine ilave olarak asıl en önemlisi kent parklarının beton olmaması.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani kentin içine park yapıyorsun, beton park. Yani içinde toprak yok, asıl suyu alacak şey orası. Bunu yasaklamak lazım kanunla yani, beton dökmeyeceksin parka. Yani ne kadar, yani en önemli şey.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kanun çıkasıya kadar bir genelgeyle halledelim bunu.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, genelge mi çıkacak artık ne çıkacak? Bu en kıymetli şey. Çok büyük alanlar var, park alanı, tamamen beton dökülmüş.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani ne alakası var ya, insanın ayağı toprağa değsin.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ya orada bitki yeşerecek, böcekler hayat bulacak, ekosistem yaşayacak, kırsaldaki börtü böcek, kuş oraya gelecek. Yani öyle olması lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hatta atalarımız öyle yapmış ki efendim, Haliç’te erozyon oluyor diye ayrık otu ektirmiş oraya erozyon olmasın diye. Parkların hepsine özellikle kuşlar için sulaklar yaptırmışlar, su nerden yazın... Çok zarif, o kadar zarif sulaklar var ki...

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Naif, değil mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok muhteşem. Bazı evlere, kuş evleri şey yapmışlar evlerin yamacına. Onları da tekrar hayata geçirelim.

Murat Bey gidiyorsun herhâlde? Sorun yok mu?

MURAT BAKAN (İzmir) – Bitti herhâlde Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama Jale Hanım’ın konuşması bitmedi.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yok, yok, bitti, bitti.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, Profesör Doktor Elif Çolakoğlu’na gönülden teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aslında çok faydalı oldu, önce biz dedik ki “Ya, sahil güvenliğinin bu işle ne ilgisi var.” ama hocamızın kariyerini görünce çok mutlu olduk.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz. Ama sizden gerçekten, dirençli şehirler için ciddi bir planlama, kim neyi ne zaman nasıl yapacak? Kimler yapacak, neler yapılacak?

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Elimden ne geliyorsa Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunu istiyoruz.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani özet... Teşekkür ediyoruz.

PROF. DR. ELİF ÇOLAKOĞLU – Ben teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Oturumu kapatıyoruz.

Bütün arkadaşlara iyi akşamlar diliyorum.

Sağ olun.

Kapanma Saati: 20.16

